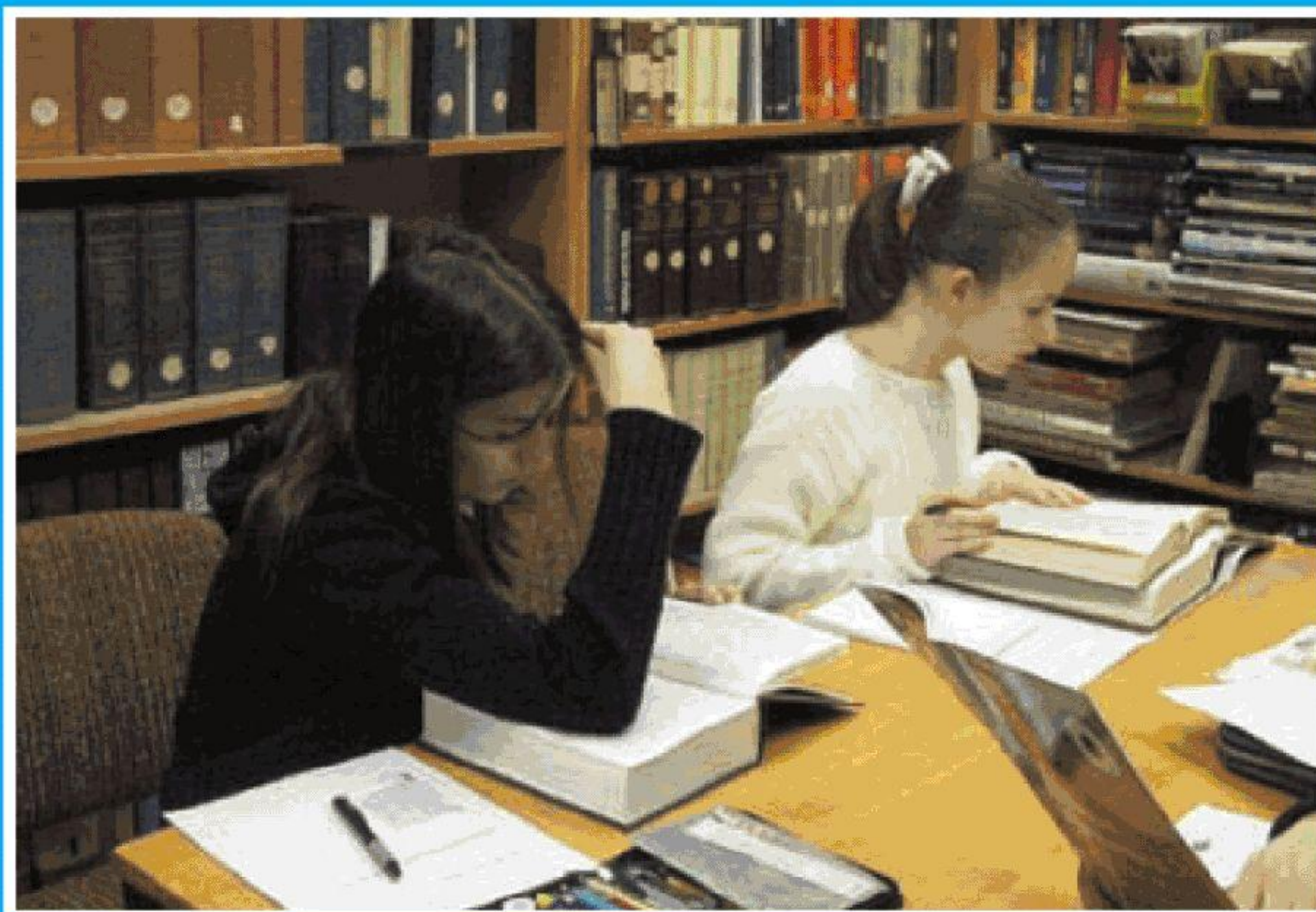

Iskolakönyvtáros

7. évfolyam, 1–2. szám.

23.

2003.

- „Múltidéző – jelenkísértő – jövőálmom” ■ A holnap sikere és a múlt gyökere
- Tankönyvkritika – avagy: mikor jó egy tankönyv? ■ A Kossuth-évfordulóhoz
- Előszó – történeti visszatekintés ■ Az iskolai könyvtárak könyvtári szakfelügyelete
- Az „Olvasás éve” hatása az iskolakönyvtárak minőségére
- Minősbiztosítás és iskolai könyvtár ■ X. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál
- Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny 2002/2003. ■ Könyvismertetés
- Fejlesztési lehetőségek a Nemzeti Fejlesztési Terv tükrében
- A közoktatás könyvtárügye ■ Könyvtárostánárok I. Országos Konferenciája
- A könyvtár – kapu a világra ■ Az iskolai könyvtárak helyismereti gyűjteményei
- A Könyvtárostánárok Egyesületének állásfoglalása
- A Könyvtárostánárok Egyesülete feladatterve – 2003.

Módszertani és tájékoztató folyóirat

általános és középiskolák számára

TARTALOM

E számunk szerzői:

Dr. Bényei Miklós egyetemi tanár,
Debreceni Egyetem, Debrecen

Emmer Gáborné szaktanácsadó,
Pesterzsébeti Pedagógiai Intézet,
Budapest

Dr. Lányi Katalin neveléstörténész,
Budapest

Lipcsey-Magyar Emese tanuló,
Móricz Zsigmond Gimnázium, Budapest

Patona Ferencné könyvtárostanárné,
Nagy László Általános Iskola Veszprém

Dr. Sági Zsolt munkatárs,
Oktatási Minisztérium, Budapest

dr. Tölgyesi József egyetemi adjunktus,
Veszprémi Egyetem, Veszprém

Tóth Károly, Budapest

Zselinszky Lászlóné könyvtáros,
Móricz Zsigmond Városi Könyvtár,
Nyíregyháza

Fotók:

Szanádi Csilla könyvtárostanárné
Diana utcai Általános Iskola, Budapest

A szerkesztő jegyzete: „Múltidéző – jelenkísértő – jövőálom”	2
Patona Ferencné: A holnap sikere és a múlt gyökere	3
Tölgyesi József: Tankönyvkritika – avagy: mikor jó egy tankönyv?	9
Dr. Lányi Katalin: A Kossuth-évfordulóhoz	12
Dr. Lányi Katalin: Előszó – történeti visszatekintés	14
Emmer Gáborné: Az iskolai könyvtárak könyvtári szakfelügyelete	15
Kérdőív az iskolai könyvtári szakfelügyeleti vizsgálathoz	17
Emmer Gáborné: Az „Olvasás éve” hatása az iskolakönyvtárak minőségére	20
Emmer Gáborné: Minőségbiztosítás és iskolai könyvtár	22
X. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál	26
Boc Péter Könyvtárhasználati Verseny 2002/2003.	28
Könyvajánlat. Zselinszky Lászlóné: Zsoldos Jánosné: Az Országos Boc Péter könyvtárhasználati Verseny Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében	29
Lipcsey-Magyar Emese: A Boc Péter Könyvtárhasználati Verseny és egy résztvevője	30
Dr. Sági Zsolt: Fejlesztési lehetőségek a Nemzeti Fejlesztési Terv tükrében	32
A közoktatás könyvtárügye	35
Könyvismertetés. Tóth Károly: Merész, fontos és hasznos könyv	35
Könyvtárostánárok I. Országos Konferenciája	35
A könyvtár – kapu a világra	37
Bényei Miklós: Az iskolai könyvtárak helyismereti gyűjteményei	39
A Könyvtárostánárok Egyesületének állásfoglalása a könyvtárostánárok alkalmazására vonatkozó rendelkezések módosulásáról és annak értelmezéséről	45
A Könyvtárostánárok Egyesülete feladatterve – 2003.	47

Készült az Oktatási Minisztérium támogatásával

Iskolakönyvtáros

Módszertani és tájékoztató folyóirat általános és középiskolák számára

Főszerkesztő: EMMER GÁBORNÉ. **A szerkesztőség munkatársai:** BENCSIK JÓZSEFNÉ, CSISZÁR MIKLÓS, JÁKLI SÁNDOR. **Tervezőszerkesztő:** BORDÁCSNÉ MÓROCZA ÉVA. Szerkesztőség: 8200 Veszprém, Bartók Béla u. 12. Telefon:

88/421-080, 423-244. Fax: 88/421-080. **Felelős kiadó:** VARGA ISTVÁN igazgató. **Kiadja és terjeszti:** NODUS KIADÓ – 8200 Veszprém, Bartók Béla u. 12. Telefon: 88/425-411; 88/423-244; 88/421-080. Megrendelhető: a kiadónál. A lap tanévenként négyszer jelenik meg. Az éves előfizetési díj: 1000 Ft. **Nyomdai előkészítés:** VALCZER JÁNOS. **Nyomdai munkák:** OOK Press, Veszprém. **Felelős vezető:** SZATHMÁRY ATTILA. HU ISSN 1218-0963.

Elérhetőség: oktker@sednet.hu, emmerm@mailbox.hu

„Múltidéző – jelenkísértő – jövőálmom”

„Szövöm-szövöm jövőm tündéralmát,
S kibontom most vérpiros szívemet:
Ömölj szívemből szépség, szeretet!”
Győri Gáspár

Bízom abban, hogy sok előfizetőnk, régi olvasónk már türelmetlenül várta e számunk megjelenését. Valóban öröm számunkra is, hogy az Oktatási Minisztérium nem hagyott cserben bennünket, és a tavalyi támogatását az idén is biztosította. Így lehetőséget adott arra, hogy megismertessük új terveinket olvasóinkkal, megnyerjünk magunknak újabb előfizetőket. Ahhoz, hogy megfelelő színvonalon, kifogástalan minőségben meg is valósíthassuk elképzeléseinket számítottunk a Nemzeti Kulturális Alap támogatására is, de a Könyvtárszakmai Kollégium meghívásos folyóirat-pályázatának kiírásakor nem gondolt az iskolai könyvtárakra, csupán a „tisztán könyvtári” folyóiratok részesülhettek kegyeikből.

Pedig milyen sok új információt kellene eljuttatnunk a könyvtárостanárokhöz, például az alábbi témákban:

- Könyvtári stratégia 2003–2006
- Nemzeti Fejlesztési Terv, Nemzeti Informatikai Stratégia,
- Iskolai könyvtári stratégia
- Országos Dokumentumellátási Rendszer
- a Köznevelési törvény változásai
- az államháztartási törvény, a költségvetési előírások új elemei
- az Európai Unió könyvtári, oktatási, informatikai szabályozói.

Hány bonyolult jogi kérdésekre kellene választ találnunk, többek között

- Az iskolai könyvtár szakfelügyelete, szakmai ellenőrzése
- A köznevelési minőségfejlesztési rendszer iskolai könyvtári sajátosságai
- A tartós tankönyvek gondozásának, az ingyenes tankönyvellátás iskolai könyvtári feladatai.
- A könyvtáróstanárok alkalmazásának jogszabályi hátterének értelmezése.
- A nyilvános könyvtári ellátásról szóló törvény, és a követő jogszabályok e könyvtártípusra érvényes előírásai témakörökben.

Feladatunk számos hírben, tudósításban beszámolni a könyvtári élet, az iskola világának történései mellett az informatikai fejlődésről, a digitális és mobilkommunikáció fejlődéséről, a számítógépes információszerezés lehetőségeiről, az interneten elérhető oktatási, könyvtári és közhasznú adatbázisok használatáról.

Kötelességünket tartjuk, hogy az iskola-könyvtárosi munka sikereiről, eredményeiről is hírt adjunk, tehát a versenyekről, konferenciákról, elismerésekről, tevékenységünket segítő módszertani kiadványokról.

Mindezekből egy csokornyit gyűjtöttem ebbe a késői számba.

Patona Ferencné egyéni hangvételű képes beszámolóját közöljük a Könyvtáróstanárok Egyesülete tavaszi szakmai napjáról, ahol Győri Gáspár emlékének felidézésével a múltat, a köznevelési törvény mó-

dosításával a jelent, a gyerekek könyvtári makettjeinek bemutatásával a jövőt vizsgáltuk meg.

Ez az idővonal hangsúlyos marad a lapban, ugyanis régi kedves szerzőnk, Tölgyesi József a tankönyvkritikáról szóló írásában is a múlttal idézve szól a jelenről a jövő érdekében.

Lányi Katalin neveléstörténész szerzőnk jóvoltából mi is megemlékezhetünk Kossuth Lajos mellett a méltatlanul elfeledett Gyulai Ágost pedagógusról, aki az ifjúsági könyvtárak, az iskolai könyvtárak fejlődéstörténetére is jelentős hatással volt.

A szakfelügyeletről, minőségfejlesztésről írt tanulmányok fájdalmasan valóságos adatai már konkrétabbá teszik a jelen tennivalóit, a rövidtávú tervek kiinduló pontjait.

A könyvismertetés, a bemutatott dokumentumok szintén egy hosszabb, távolabbra visszanyúló időintervallumot idéznek, de a Hírek-információk már a közelmúlt eseményeiről számolnak be.

Nagy álmunk és elhatározásunk, hogy módot (és szponzort) találjunk folyóiratunk digitális megjelenésére, a hálózaton való gyors elérés biztosítására. Talán a sok baba – Oktatási Minisztérium, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Országos Köznevelési és Értékelési Vizsgaközpont, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Könyvtári Intézet – között nem vész el az alig tízéves Iskolakönyvtáros gyermek, és Győri Gáspár szavainak utolsó sora szellemében születnek meg lapunk további számai (is).

A HOLNAP SIKERE ÉS A MÚLT GYÖKERE

KÉT SZAKMAI NAP ISKOLAI KÖNYVTÁRAINK SORSÁRÓL

Tudósításomat elsősorban azoknak a könyvtárostanároknak szánom, akik sajnálatosan nem jutottak el a márciusi szakmai napokra, vagy a második napra már nem tudtak maradni. Akik mindkét programon részt vettek, most feleleveníthetik élményeiket. A Könyvtárostánárok Egyesülete szakmai napját Budapesten az OPKM dísztermében rendezte 2003. március 19-én. Ehhez csatlakozva a Budapest-Hegyvidék iskolai könyvtárosai megemlékezést szerveztek Győri Gáspár könyvtárostanár születésének 80. és halálának 20. évfordulója tiszteletére március 20-án.

I. Mit hoz a holnap az iskolai könyvtáraknak?

Törvénymódosítás és iskolai könyvtár

Nézzük először a március 19-ei eseményeket! Balogh Mihály főigazgató úr megnyitva a szakmai nap programját - elnézést kért, amiért a programban megjelölt délutáni előadását nem tudja megtartani egyéb elfoglaltsága miatt. Megígérte, hogy helyette egy fiatal kollégája: Sági Zsolt - aki az Oktatási Minisztérium munkatársa, és jelenleg polgári szolgálatát az OPKM-ben tölti - nagyon érdekes előadást fog tartani nekünk „Európai Uniós Pályázatok, fejlesztési lehetőségek a Nemzeti Fejlesztési Terv tükrében” címmel. Egyúttal felhívta a figyelmünket, hogy hagyományteremtő szándékkal az OPKM június 26-án megrendezi a *Könyvtárostánárok első országos konferenciáját a budapesti Fazekas Mihály Gimnáziumban, melyre minden érdeklődő kollégát szeretettel várnak* (nem csak az egyesületi tagokat!). A konferencia a szakmánkat érintő jogi kérdésekről, szolgáltatásról, tantervmódosításról, módszertanról - tehát a napi

munkánkat érintő témákról gyakorlati megközelítésben fog szólni.

A kiadott program szerint az első előadást Szabados Tamás, az Országgyűlés Oktatási, Kulturális és Tudományos Bizottságának Elnöke tartotta volna: **Az oktatási törvény módosítása és az iskolai könyvtár** címmel. Mivel neki Moszkvába kellett utazni, maga helyett Szabó Zoltánt küldte. Sajnos eléggé észrevehető volt, hogy nem volt alkalma felkészülni az előadónak. Később, a szünet alatti beszélgetések során több helyről is megütötte a fülemet a hallgatóság elégedetlenkedése, mondván: „a fölemelt tagdíjért nem ezt a színvonalat várnánk”. Szerencsére Juhász József főtanácsos úr az Oktatási Minisztérium Tanügyigazgatási Főosztályának munkatársa alapos szakmai felkészültséggel, világosan, érthetően, sőt megértően tárta elénk a következő témát: **Az Oktatási és a kulturális jogszabályok érvényesülése az iskolai könyvtárban**. Először az iskolai könyvtár meglétének vagy hiányának kér-

déskörét tisztázta. Az 1998-as OM rendelet kimondja, hogy új iskola nem létesülhet iskolai könyvtár illetve könyvtárszoba nélkül, a régi iskoláknak pedig legkésőbb 2003. szeptember 1-ig létesítenie kell. Ezt a rendelkezést a további módosítások egyike sem érinti, így ma is érvényben van. Ezután az iskolai könyvtárak eszközrendszerének fejlesztési lehetőségeit vázolta. Mint köztudott, a kötelező iskolai eszköz- és felszerelési jegyzék teljesítésének határideje 2003. szept. 1. lenne. Ebben foglaltatik az iskolai könyvtárakra vonatkozó eszközjegyzék is. A közoktatási törvény tervezett módosítása ezt költségvetési gondok miatt 2006. szeptember 1-jére tolja ki. Sajnos ugyanilyen okból a fejlesztési pályázatokon keresztül elnyerhető közalapítványi források is csökkennek. Hogy az informatikai fejlesztésből hogyan, mi módon részesülhetünk, még nincs eldöntve. Az iskolai könyvtárosok alkalmazásáról a 2002. LXII. tv. A Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetéséről így

rendelkezik (In.: Magyar Közlöny 2002. 163. szám):

83. § (3) A közoktatásról szóló – módosított – 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban Kt.) 124. § (24) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(24) A könyvtárostanárok (tanítók) alkalmazására vonatkozó rendelkezéseket 2003. szeptember 1-jétől fokozatosan kell bevezetni az általános iskolákban, középiskolákban és szakiskolákban. A kollégiumokban és az alapfokú művészetoktatási intézményekben a könyvtárostanárok (tanítók) alkalmazására vonatkozó rendelkezéseket 2004. szeptember 1-jétől fokozatosan kell bevezetni. Ezekről az időpontokról kezdődően a számított létszámból egy, ezt követően tanévenként további fél-fél- fő létszám biztosítása kötelező.”

(4) A Kt. 1. sz. melléklet Első rész „Pedagógusok” fejezet Iskolában és kollégiumban” alcím 1. pontja a következő második-negyedik mondattal egészül ki:

„Ha külön jogszabályban meghatározottak szerint az iskolai könyvtár működtetése kötelező, a könyvtáros tanár (tanító) létszámának megállapításánál minden, az ötödik-tizenharmadik évfolyamon a helyi tantervben szereplő könyvtári órát, továbbá a könyvtár nyitva tartásának idejét is figyelembe kell venni.

Ha az iskolai könyvtár működtetése kötelező, a könyvtárostánári (tanítói) létszám egynél akkor sem lehet kevesebb, ha a számítások ezt lehetővé tennék.

Az alapfokú művészetoktatási intézményekben, ha legalább kétszáz és legfeljebb négyszáz tanuló befogadására létesítették egy, ha több, mint négyszáz tanuló befogadására létesítették további egy könyvtárostánárt kell alkalmazni.”

(5) A Kt. 1. sz. melléklet Első rész „Pedagógusok” fejezet „iskolában és kollégiumban” alcím 2.

pontja a következő második mondattal egészül ki:

„Kollégiumban ha azt legalább kétszáz és legfeljebb négyszáz tanuló befogadására létesítették egy, négyszáznál több tanuló befogadására létesítették további egy könyvtárostánárt (tanítót) kell alkalmazni”

(8) A Kt. 1. sz. melléklet Harmadik rész II. fejezet 7. pontjának a.) alpontja helyébe a következő rendelkezés lép:

„- ha az iskolában, alapfokú művészetoktatási intézményben, kollégiumban nem kötelező a könyvtáros tanár (tanító) alkalmazása kétszáz tanulóig legalább heti öt órát (napi egy órát) kétszáz tanuló felett legalább heti tíz órát (napi kétfő órát) a kötelező óra terhére biztosítani kell az iskolai, kollégiumi könyvtári feladatok ellátásához).”

Mi történik, ha az iskola vezetése illetve fenntartója nem teljesíti mindazt, ami számára a törvényileg előírt az iskolai könyvtárak meglétével, eszközellátásával, könyvtárostánár (tanító) alkalmazásával kapcsolatban? A Megyei Közigazgatási Hivatalra tartozik, szabálysértési eljárás keretén belül.

A fentieken túl ugyanezen törvény még egyebekről is rendelkezik:

102.§ (1) A tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. Törvény 8. paragrafusa a következő (4)-(5) bekezdéssel egészül ki:

„(4) Az iskolai tankönyvrendelésnek biztosítania kell, hogy – az iskolától történő kölcsönzés, a napköziben, tanulószobában elhelyezett tankönyvek igénybevétele, illetőleg a tankönyvek megvásárlásához nyújtott támogatás útján- a nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő

a) tartósan beteg vagy fogyatékos

b) három vagy többgyermekes családban élő, továbbá egyedül álló szülő által nevelt,

c) rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülő tanulók részére a tankönyvek ingyenesen álljanak

rendelkezésre (normatív kedvezmények).”

8. számú melléklet a 2002. évi LXII. törvényhez:

A helyi önkormányzatok normatív, kötött felhasználású támogatásai

I. KIEGÉSZÍTŐ TÁMOGATÁS EGYES KÖZOKTATÁSI FELADATOK ELLÁTÁSÁHOZ

4. a tanulók tankönyvvásárlása

a) Általános támogatás a tanulói tankönyvvásárláshoz

Fajlagos összeg: 2400 Ft/tanuló

„...A hozzájárulás felhasználásánál figyelembe kell venni a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről szóló 5/1988. (II. 18.) MKM rendelet előírásait.

b) Kiegészítő támogatás az ingyenes tankönyvellátáshoz

Fajlagos összeg: 5600 Ft/tanuló

Az oktatási miniszter 60/2002. (XII. 19.) OM rendelete: a kerettantervek bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 28/2000. OM rendelet módosításáról és a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás szabályozásának egyes kérdéseiről (In.: Magyar Közlöny 2002. 158. sz.)

„2.§. (2) a tanulók aktivizálása és motiválása érdekében a tanórai foglalkozások szervezhetők a hagyományos szervezési formáktól eltérő módon is, amennyiben ez biztosítja az előírt tananyag átadását és a követelmények teljesítését (projekt, erdei iskola, múzeumi foglalkozás, könyvtári foglalkozás, művészeti előadáshoz vagy kiállításhoz kapcsolódó foglalkozás stb.).”

„9.§ (2) E rendelet hatályba lépésével egyidejűleg érvényét veszti és nem lép hatályba a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről szóló 26/2002. (V. 17.) OM rendelet és a módosításról rendelkező 46/2002. OM rendelet hatályát veszti.

Végezetül Juhász József főtanácsos úr ígéretet tett arra, hogy az iskolai könyvtárakra vonatkozó jogszabályok összefoglaló magyarázatára rövidesen sort fog keríteni az Iskolaszolga hasábjain. Vítás esetben pedig bizalommal fordulhatunk hozzá.

Szakmai lehetőségek a NAT 2004 struktúrájában

Rövid szünet után sor került a következő témakörre. Az első előadó dr Zsakó László az ELTE tanára és az Informatika Koordinációs NAT-bizottság elnöke először is azt szögezte le, hogy a kerettanterv tananyagának csökkentésére irányuló vizsgálatok és a 2004-re befejeződő NAT felülvizsgálat egymással nem függ össze, két teljesen elkülönülő tevékenységről van szó más-más személyekkel. A tantervi szabályozás három szintű:

Első szint:

NAT > azoknak szól, akik tantervfejlesztők

Második szint:

kerettanterv(ek) > tantárgyi programszint

Harmadik szint:

helyi tanterv(ek)

Nem fog változni a NAT struktúrája: továbbra sem tantárgyakat, hanem az eddigi műveltségterületeket fogja tartalmazni. Változás a műveltségi területek oktatásának közös követelményeiben várható, ezek eddig az ún. kereszttervekben fogalmazódtak meg. Sokkal erősebb hangsúlyt kapnak a műveltségterületek, tantárgyak közötti összekapcsolódások, átfedések, mintegy előtérbe kerülnek.

A mi műveltségterületünk viszont némi változáson megy majd át, amit az élet hozott magával. Az informatika már nem lehet azonos többé a számítástechnika plusz a könyvtár-informatika bizonyos is-

meretanyagával. Óhatatlan, hogy sok minden más is bekerüljön a műveltségterület ismeretanyagába pl. a rohamosan kiterjeszkedő információs technológia (IT), (például a mobilkommunikáció és az internet kapcsolata) meg fogja kívánni, hogy egységesen szemléljük az információkezelés, információáramlás folyamatait, de különböző aspektusokból is meg kell majd közelíteni. Így az informatika több tantárgyból is állhat: könyvtár-informatika, számítástechnika, az informatikai eszközök használatának készségszintű elsajátítása, szövegszerkesztés, stb.

Mivel sok az előre ki nem számítható tényező, az informatikának arról kell szólnia, ami állandó (pl. hogy néz ki egy hivatalos levél, egy önéletrajz, stb.) Hangsúlyos szerepet kap a problémamegoldó készség, a komplex szemléletmód fejlesztése. *Összeolvad az informatika és a kommunikáció, a számítógép- és a mobilhasználat tekintetében (pl. WAP – böngészés, SMS – e-mail, ami ugyanaz a funkció különböző eszközökkel), azaz kommunikáció ember és ember, ember és egy információ-halmaz között.* Az informatikának a médiaismeret egy részével is össze kell olvadnia, hiszen az IT átalakulása a média világának átalakulását is indukálja, előtérbe kerül az interaktivitás lehetőségének kialakulása több területen, illetve kibővülése, a már eddig alkalmazott vonatkozásokban. Maga a könyvtár-informatika is átalakulóban van: a hagyományos és nem hagyományos ismerethordozók használata mellett az elektronikus könyvtár használata is egyre intenzívebbé válhat.

Az információs társadalom magával hozza az informatika és pszichológia, informatika és szociológia, valamint az informatika és pedagógia kapcsolatrendszerének elmélyülését. Az oktatásban a csoportos projekt munka fontosságát

növelni kell, de ez felborítja a hagyományos struktúrát. Helyszín és pedagógiai eszköztár már jelenleg is az iskolai könyvtár.

Május 31-ére készül el a NAT 2004 első változata, szeptember 30-ára a végleges. **Az új NAT 2004 szeptember 1-jén első osztálytól lép életbe felmenő rendszerben.** Dr. Zsakó László világos, közérthető és informatív előadása nagy tetszést aratott a hallgatóság körében.

Dán Krisztina vezető szaknácsadó, aki születésétől bábáskodott a NAT informatika műveltségterület könyvtárhasználati, könyvtár-informatikai része fölött – a tőle megszokott módszerességgel szólt e terület várható változásairól, az előző előadáshoz kapcsolódva. Rámutatott, hogy erősödni fog az iskolai könyvtár, mint forrásközpont szerepeltetése, hiszen a pedagógiai eszköztárban hangsúlyt kapnak a kooperatív munkaformák, a problémamegoldó gondolkodás és a forrásalapú információszerzés. Az iskolai könyvtár újfajta tanulási környezet a centrumban, mely biztosítja a lehetőségét, hogy a fenti tanulási technikák minden területen való megvalósítása érdekében érvényre jussanak már eddig is alkalmazott módszereink. A szemlélet nem egy-két év alatt érvényesül majd, folyamatosan sok tevékenységbe, időbe fog kerülni. Az egyes műveltségterületek gondozói még a munka kezdetén vannak. Mi pedig a gyakorlati munkánkban már most is folyamatosan előkészíthetjük a talajt a sikeres bevezetésre.

„Európai Unió Pályázatok, fejlesztési lehetőségek a Nemzeti Fejlesztési Terv tükrében”

Végül az utolsó előadó: Sági Zsolt – aki az Oktatási Minisztéri-

um munkatársa, és jelenleg polgári szolgálatát az OPKM-ben tölti – valóban nagyon érdekes előadást tartott nekünk a fenti címmel. Az előadás vázlatát e számunkban közöljük. Megtudtuk, hogy a Strukturális Alapok nyújtják a fedezetet Az Európai Unió (EU) gazdaságpolitikájához. **Az EU támogatáspolitikának alapelvei a következők:**

- Tervezés, programozás
- Koncentráció
- Addicionalitás
- Társfinanszírozás
- Szubszidiaritás – területiség
- Pályázati rend
- Folyamatkövetés, ellenőrzés, értékelés (monitoring)
- Partnerség

Céljai:

- Elmaradott régiók támogatása
- Strukturális nehézségekkel küzdő területek átalakításának támogatása
- Oktatási, szakképzési, foglalkoztatási politikák és rendszerek korszerűsítésének és átalakításának támogatása.

Láttunk egy vetített térképet arról, hogy az EU mely területei támogathatóak, ebből láthattuk, hogy Magyarország teljes területe támogatható. 7 éves pénzügyi időszakok vannak, most a 2000-2006 évi időszakon belül vagyunk, Magyarországnak 2004-2006-ra kell tervezni. Összesen kb. 650 Mrd Ft fejlesztési forrás érkezik 2004-2006 között, ebből 25-26% a HEF (humán erőforrás, így az oktatás) céljára. Magyarországon 3 éves periódusra tervezünk, kisebb összegekkel, ez jó tanulási lehetőség lesz. Az oktatási infrastruktúra és az oktatási-képzési rendszer korszerűsítése lesz a cél: a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségének megteremtése; az egész életen át tartó tanulás, a társadalmi beilleszkedés segítése, a kirekesztés elleni küzdelem.

Az alkalmazkodóképesség és a vállalkozói képességek fejlesztése, a társadalmi befogadást támogató szolgáltatások infrastrukturális fejlesztése a jövő feladata. A „21. század iskolája” program szerves folytatása várható. Monitoring Bizott-

ságok foglalkoznak a témákkal, a kifizető hatóság pedig a Pénzügyminisztérium. Kultúra céljára az EU nem ad támogatást, kivétel: a turizmus és a műemlékvédelem. Ajánlott célok még:

- Képzések – továbbképzések
- Információs adattovábbítás, kezelés stb.
- Információs központ jellegű működés
- Tartalom-előállítás és szolgáltatás a továbbképzés(ek)hez
- Partnerség és a konzorciumi együttműködések előnyt élveznek

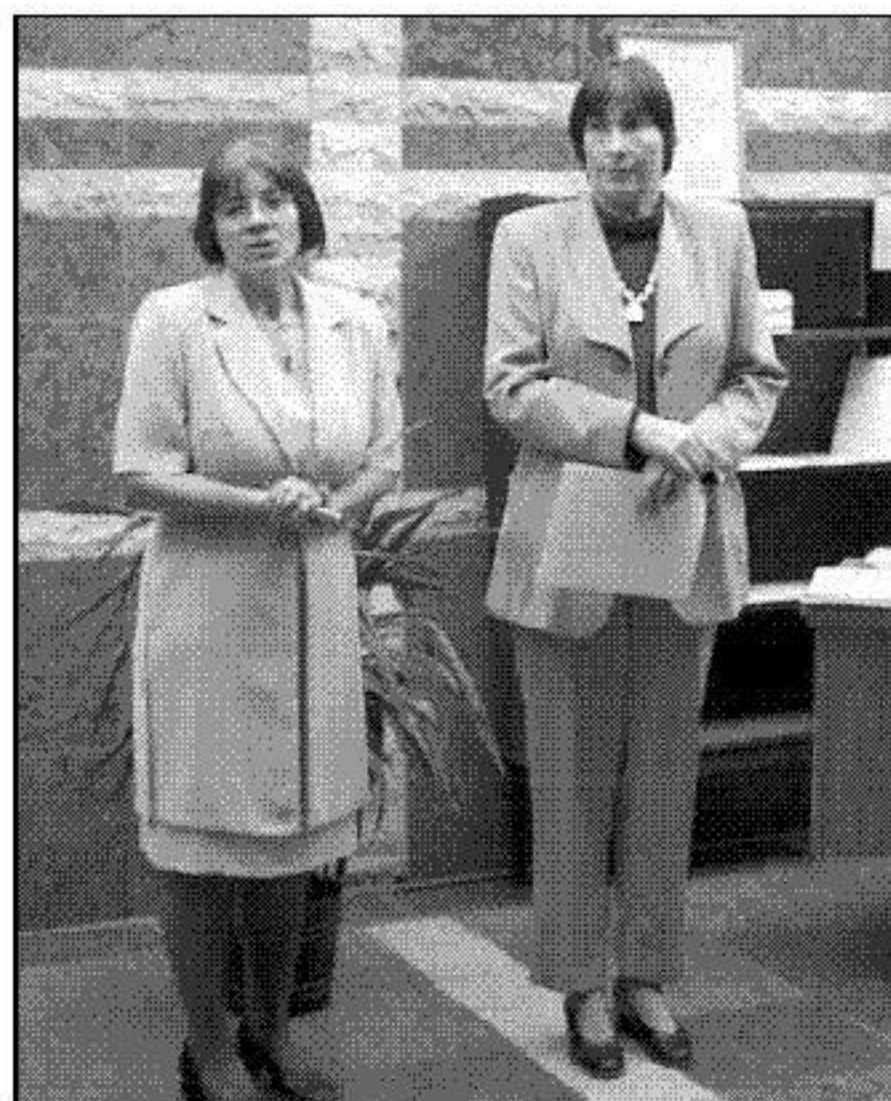
Kiemelten azt teszik vizsgálat tárgyává, hogy mennyiben szolgálja a későbbi munkaerőpiacot a pályázat megvalósítása! (Akár általános iskolában is!) Amit egyetlen iskola nem tud megvalósítani, többen együtt tudják!

Ezt követően FÓRUM - beszélgetésre került sor: könyvtáros tanárok által felhozott problémákat jártunk körül. Sajnos ezen már viszonylag kevesen vettünk részt, akik messzebből jöttek, ekkor már úton voltak hazafelé.

II. Mit viszünk a múltból a jövőbe?

Győri Gáspár könyvtáros tanár emlékezete

Csatlakozva a szakmai konferenciájához megemlékezést szerveztek Budapest-Hegyvidék könyvtárostanárai Győri Gáspár tiszteletére születésének 80. és halálának 20. évfordulója alkalmából 2003. március 20-án. Ez a program a Városmajor utcai Kós Károly Ének-zene Általános Iskolában vette kezdetét. A nap programjának kimunkálójá Hock Zsuzsa a Városmajori Gimnázium könyvtárostánára volt, és lelkes kis csapata kiválóan összehangolt team-munkával bizonyította összeforrottságát. (Sajná-

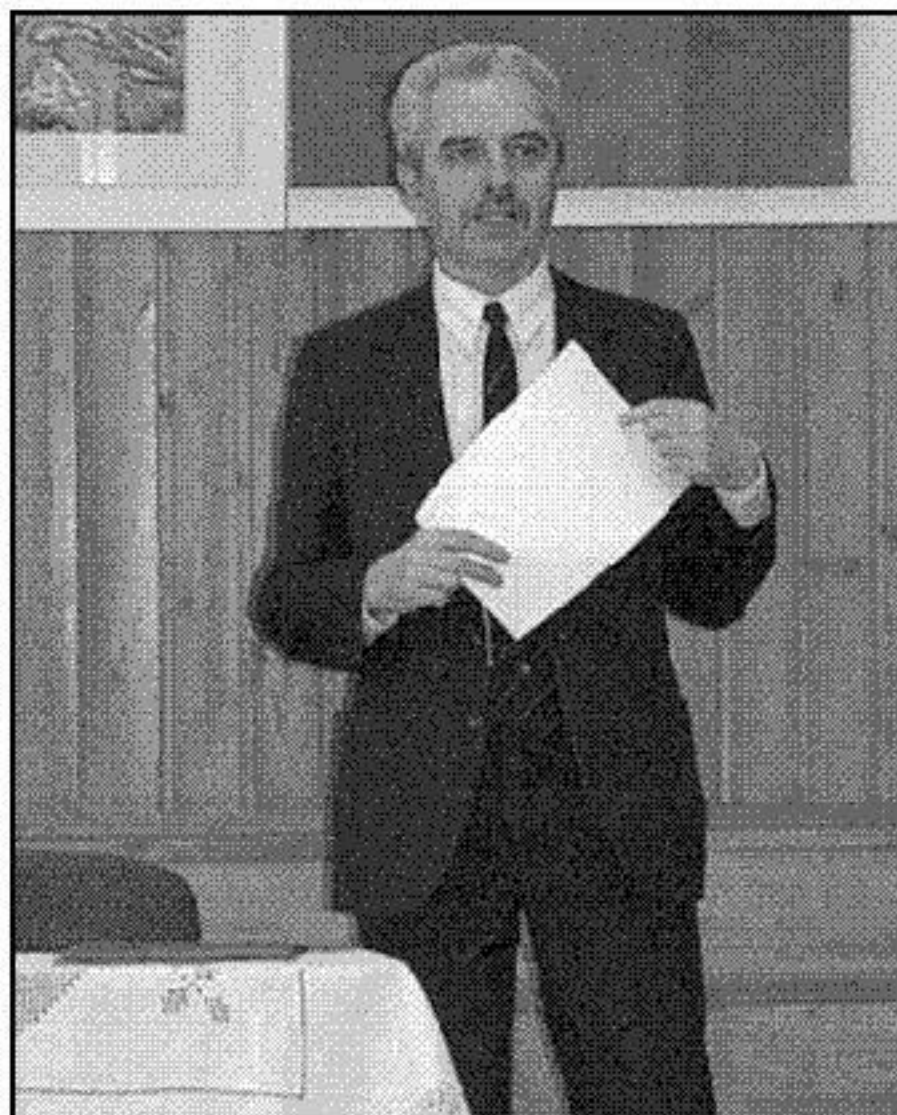
latra méltó, hogy az önkormányzat megvonja támogatását e kiváló szakmai munkaközösségtől.)

Holtságné Czippan Ágnes a vendégül látó iskola igazgatója a Kós Károly Ének-zene Általános Iskola volt könyvtárostánárát, Győri Gáspárt rajzolta elénk. „Nem beszélni, nem írni, hanem dolgozni szeretett igazán. Munkásságának több aspektusa is van. Beszélhetünk Győri Gáspárról, a helytörténet és az iskolai könyvtár elválaszthatatlanságát felismerő szakemberről, beszélhetünk róla, mint kiváló kap-

csolatépítőről, aki arra mutatott példát, hogy az iskolai könyvtár nem létezhet jól működő emberi kapcsolatok nélkül, és beszélhünk Győri Gáspárról, a könyvtárépítőről, aki ha két deszkát talált, abban máris egy könyvespolc készítésének lehetőségeit látta meg. Ez hát Győri Gáspár szellemi öröksége: életével rajzolta elénk a könyvtárostanár szükségképpen sokoldalú, gazdag személyiségét. Erről, a múltból a jelennek példát adó és jövőbe mutató személyiségről szólt a nap minden további előadása, rendezvénye. Nem ismerem Győri Gáspárt, de el tudom képzelni, milyen tevékeny, eleven szellemű és erős kisugárzású ember lehetett, ha a reá való emlékezés a múlt időkön való nosztalgikus merengések köréből minduntalan kitört a jelen gyakorlata és a jövő megálmodása felé.

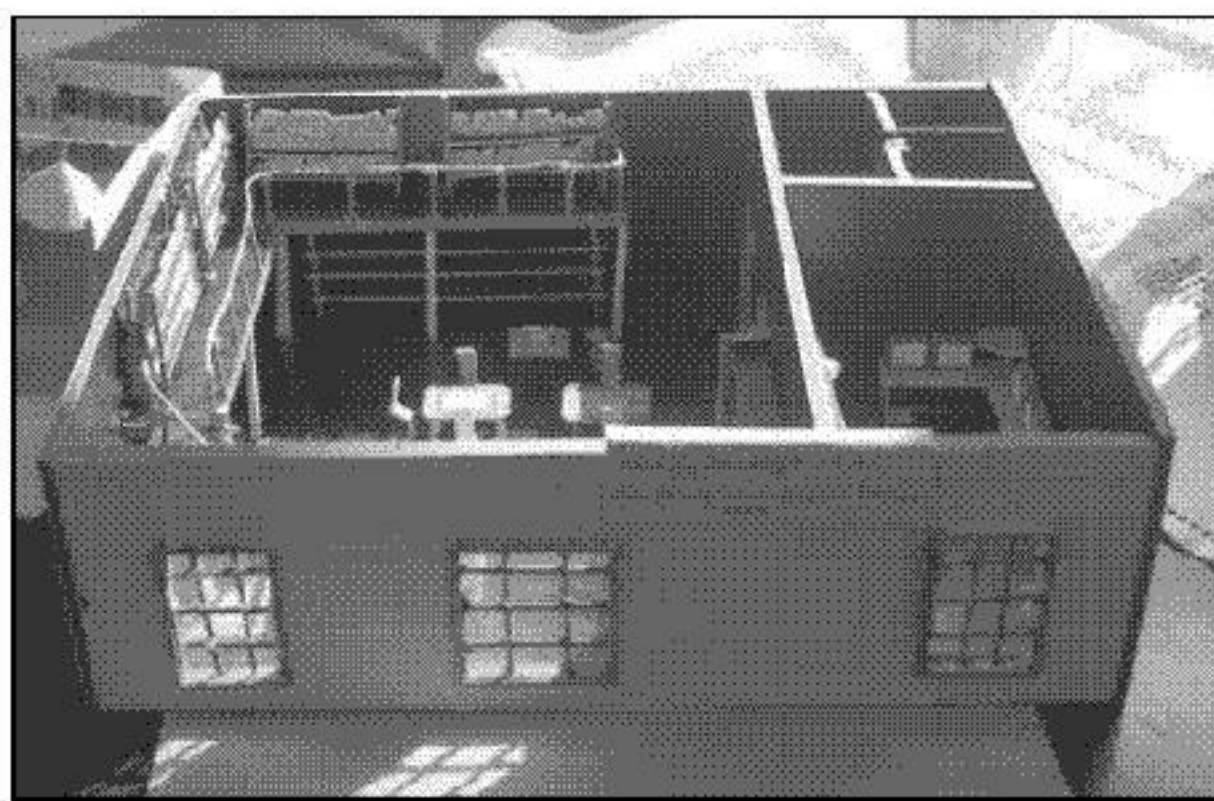
Helytörténet és iskolai könyvtár

Bényei Miklós, az MKE Honismereti Szekciójának elnöke Debrecenből jött megtartani iránymutató előadását *Helytörténet és iskolai könyvtár* címmel. Mivel ez az előadás minden iskolai könyvtár gyakorlatában nagy segítséget

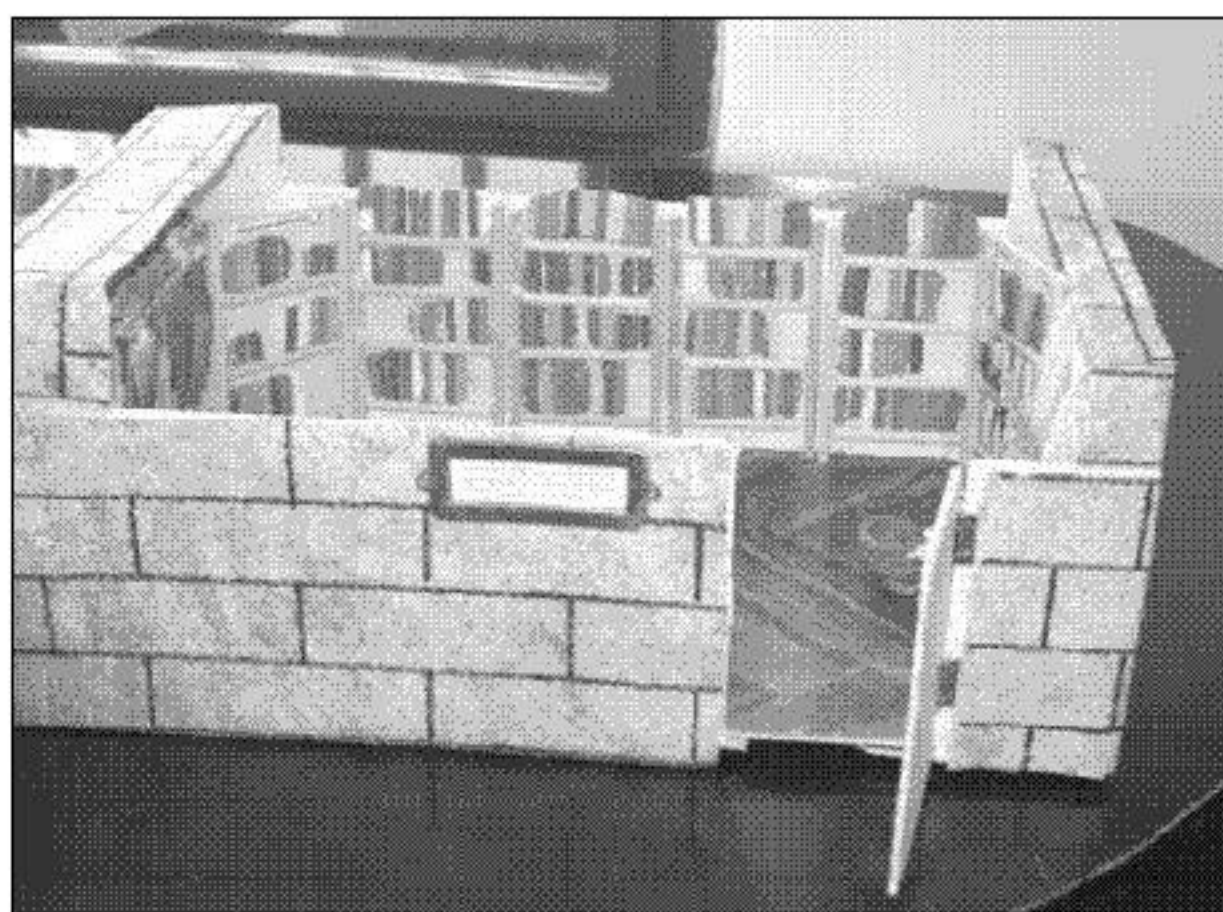
nyújthat gyűjteményszervezésben és a könyvtár pedagógiai tevékenységrendszerben is - kérésünkre Bényei Miklós e folyóirat hasábjain közzéteszi előadását mindnyájunk okulására. Akit a témakör mélyebben is érdekel, javasoljuk, hogy szerezzé be az OPKM-nél megjelentetett *Helytörténet, iskolai könyvtár* című könyvét.

Könyves Tóth Lilla (ELTE TÓFK), szakmánk múltját élményszerűen fellelevenítve indirekt úton mutatta be az iskolai könyvtár kap

csolatrendszerét. *Kiemelte, hogy rátermett, sokoldalúan képzett könyvtárostanár lehet jó partnere a többi pedagógusnak. A belső kapcsolatok rendszere kiemelt. A tantestületben érvekkel ügyesen hánó vitapartner legyen. Nem lehet adminisztratív módszerekkel előbbre jutni.* Ugrin Gáborné, a Bod Péter Társaság elnöke hozzászólásával tovább gazdagította ezt a témakört. Biztos vagyok abban, ha a kolléganő megírta a „hőskor” élményeit, küzdelmeit és tanulságait, könyvét szívesen olvasnánk, és az utánunk jövő nemzedék megismerné annak a munkafolyamatnak a kezdeteit, amit folytatni szükséges.

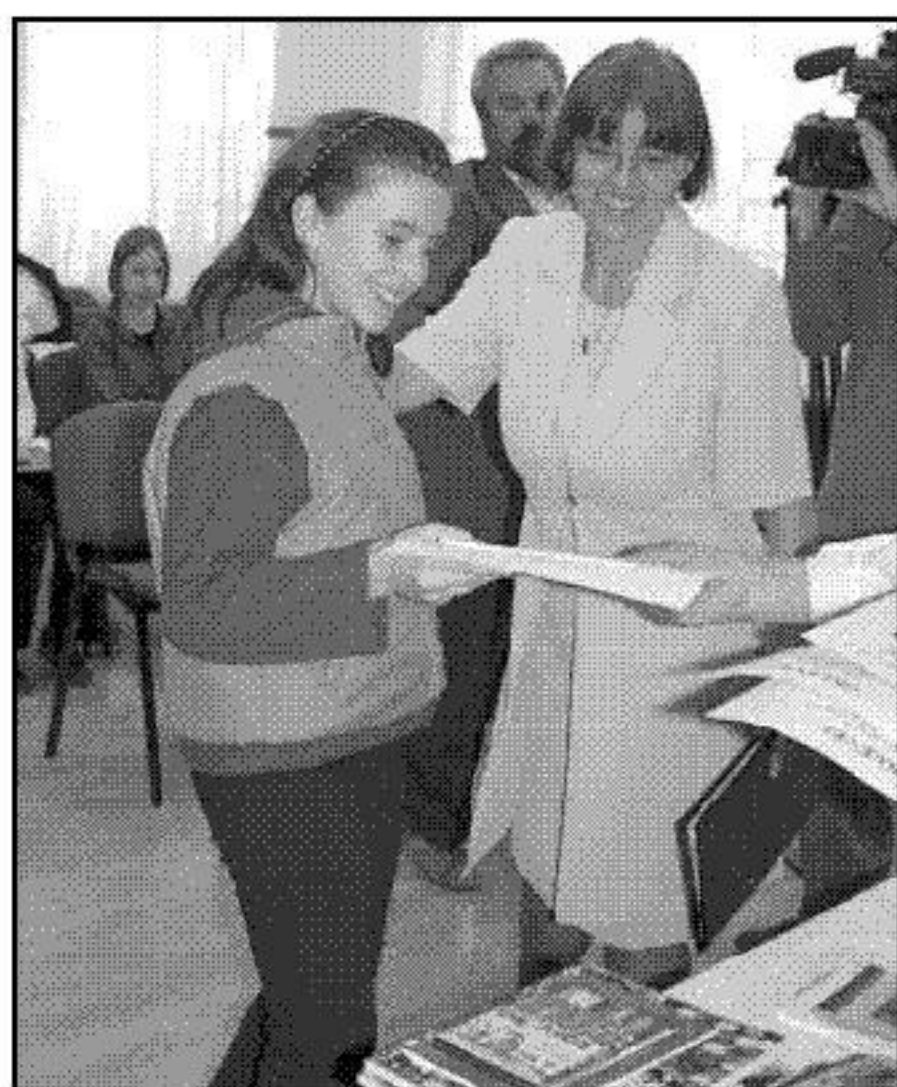
A rövid szünet után ünnepélyes pillanatok következtek. A Budapest-hegyvidéki iskolák könyvtáraiban egy többfordulós könyvtári

pályázaton vettek részt a tanulók: „A nyomok a könyvtárba vezetnek” címmel. A helytörténeti állományszerűben bújárkodva a Hegyvidékhez kapcsolódó nevezetes személyek után nyomoztak kutattak. Ennek a kutatómunkának az ünnepélyes értékelését és jutalmazását Hock Zsuzsa éppúgy ekkor és itt látta helyénvalónak, mint „Az én könyvtáram” pályamunkáinak: tanulói rajzoknak, esszének, versnek, könyvtári enteriőr-maketteknek a jutalmazását. E

pályamunkákkal mi, hallgatók már érkezésünkkel megismerkedhettünk egy kiállítás keretében. Így volt ez méltó Győri Gáspár emlékéhez: milyen is lenne az, hogy csak beszélünk az iskolai könyvtárról, a nagy „tudományoskodás” közepette pedig a könyvtárba járó gyerekekről teljesen megelégedzünk...

Az ünnepélyes hangulat pedig tovább fokozódott: először került odaítélésre a Győri Gáspár emlékdíj. Ebben az évben ketten kapták meg: a legelső Győri Gáspár özvegye, Magdi, aki a meleg családi háttérrel biztosította férjének, miközben maga is könyvtárépítő szakemberként munkálkodott, és felnevelte Kismagdit a könyvtáros szakmának. Az emlékdíj átvétele után sem magáról és munkásságá-

ról beszélt, hanem néhány szóban megemlékezett férjéről. Torokszó-
rító pillanatok voltak. A másik em-
lékdíjat Szanádi Csilla, az ELTE
TÓFK Gyakorló iskolájának
könyvtárostánára vehette át. Gra-
tulálunk!

A könyvtárépítéssel lehetséges újai, könyvtári terek a funkció szolgálatában

E délelőtti utolsó programjaként
Papp István, a Fővárosi Szabó Er-
vin Könyvtár nyugalmazott főigaz-

gatója és jó barátja, Zalavári mér-
nök úr A könyvtárépítéssel lehet-

séges útjait mutatták meg nekünk.
Biztattak, hogy „álmodozni sza-
bad”, és megtudtuk, hogy az is
könyvtárépítés, ha megvizsgáljuk
saját könyvtárunk elrendezését: va-
jon minden a funkciók célszerű
szolgálatában áll-e, mit, miből mi-
ért és hogyan kellene megváltoz-
tatni, hogy isko-
lai könyvtárunk
funkciós terci
magukért be-
széljenek. (azaz
így is születhet-
nek ötletek a
könyvtárfejlesz-
tő pályázatok ki-
gondolásához).
„Ha valamit na-
gyon akarnak,
akkor azt meg is
tudják valósíta-
ni!” – kötötte a lelkünkre nyomaté-
kosan Papp István. Legyen igaza!

A könyvtárostánári életpálya

14 órakor a Farkasréti temető-
ben a Budapest-hegyvidéki könyv-
tárostánárok, az OPKM, és az ön-
kormányzat koszorúzott Győri
Gáspár sírjánál. 15 órakor Győri

Gáspár emlékkiállítás nyílt mun-
kásságának másik fontos helyszí-
nén: a budapesti Táncsics Mihály
Gimnáziumban, a Kiss János altá-
bornagy utcában. Itt mutatta be
Balogh Mihály, az OPKM főigaz-
gatója új könyvét Győri Gáspárról
(beszerezhető az OPKM-től), vé-

gül nyugdíjas könyvtárostánárok
köszöntésével és baráti beszélge-
téssel zárult e nap gazdag prog-
ramja.

Hazafelé elmerengtem: Gazsi
bátyánk bizonyára nem gondolta
volna, hogy ami neki a világon a le-
hető legtermészetesebb napi tevé-
kenység, arról majd... egyszer... va-
lakik, akiket biztosan ő is szeretne,
– ilyen jól együtt tudjanak gondol-
kodni, beszélgetni, tevékenykedni.
És vajon az ország számos szegle-
tén még hány ilyen típusú ember
tette a dolgát, mint könyvtárostá-
nár? Megemlékeznek-e róluk az
utódok, s ha még lehet, kérdezzek-
e őket?

*Mert mintha a jövő bajainak or-
vosságát is a múlt idők patikájában
kezdtek volna kikeverni.*

A két nap krónikása:

Patona Ferencné, Mariann
könyvtárostánár Veszprémből

Fotósa:

Szanádi Csilla könyvtárostánár
Budapest, Diana utcai Általános Iskola
és Gimnázium

Az iskolai könyvtárak helyismereti gyűjteményei*

Világszerte megnövekedett az érdeklődés a helyi információk, jelenségek, folyamatok iránt. A társadalmi mozgás mindenkori földrajzi tagolódásán – mint eredendő okon – kívül alighanem közrejátszik ebben a globalizáció elkerülhetetlen, szinte mindent elsodró, ám sokak számára riasztó áramlata is: az emberek jelentékeny hányada a szűkebb környezethez, a szülőföldhöz, a lakó- és munkahelyhez való érzelmi-tudati ragaszkodással, a lokálpatrióta érzéssel is próbálja ellensúlyozni a világméretű folyamatok közvetlen vagy közvetett hatását, a nemzeti identitástudat zavarait. Jól érzékelhető tény az is, hogy bizonyos történelmi körülmények között – pl. a kisebbségi sorsban, a diktatórikus hatalomgyakorlás idején – az emberek a helyi értékekben keresik a fogódzót, a támaszt.

Sokkal régebbi, még a felvilágosodás eszmekörében gyökerező, sőt némelyek szerint az ókorig visszanyúló felismerés: a lokálpatriotizmus, a szülő- vagy lakóhelyhez kötődés a patriotizmus, a hazaszeretet egyik megnyilvánulási formája.

A Nemzeti alaptanterv előírásai

Ez a felismerés tükröződik az 1995-ben közreadott Nemzeti alaptanterv szemléletében és konkrét előírásaiban is. E fontos oktatáspolitikai állásfoglalás összegezte és megerősítette a helytörténeti és más lokális ismeretek oktatásában mintegy két évszázada jelentkező, ám részleteiben még feltáratlan törekvéseket, és egyúttal kitágította azok körét és új feladatokat is meghatározott. Elvi kiindulópontja és pedagógiai-didaktikai elvárásai tág lehetőséget kínálnak a pedagógusoknak és könyvtárosoknak a helyismereti információk közvetítésére.

A NAT „fontos szerepet szán a nemzeti hagyományoknak, a nemzeti azonosságtudat fejlesztésének” és a nemzeti örösméret, a hazaszeretet elmélyítésének. Ezért a műveltségi területek oktatásának közös követelményei között első helyre állította a „Hon- és népismeret” elnevezésű információ-anyagot. Ezen belül az alaptanterv megkívánja a tanulóktól azt is – és éppen ez az, ami minket most közelebbről érint –, hogy „sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez, az ezzel való azonosuláshoz vezetnek. Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit.” Elvárja továbbá, hogy az iskola „ösztönözzön a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására.” Mindezt megismételte, vagyis megerősítette a NAT módosításáról 2000-ben kiadott kormányrendelet is.

A kiemelés, az idézett szöveg a különböző tantárgyak oktatóitól megköveteli, hogy a pedagógiai gyakorlat során – a tanórai és a tanórán kívüli munkában – vegyék figyelembe a helytörténeti-helyismereti vonatkozásokat. Ugyanakkor a konkrét előírások a lokális információk elsajátítását elsősorban a tanulók öntevékenységtől (megfigyelés, gyűjtés, tárgykészítés, látogatás stb.) remélik, a pedagógusnak inkább irányító, mint ismeretközvetítő szerepet szánnak.

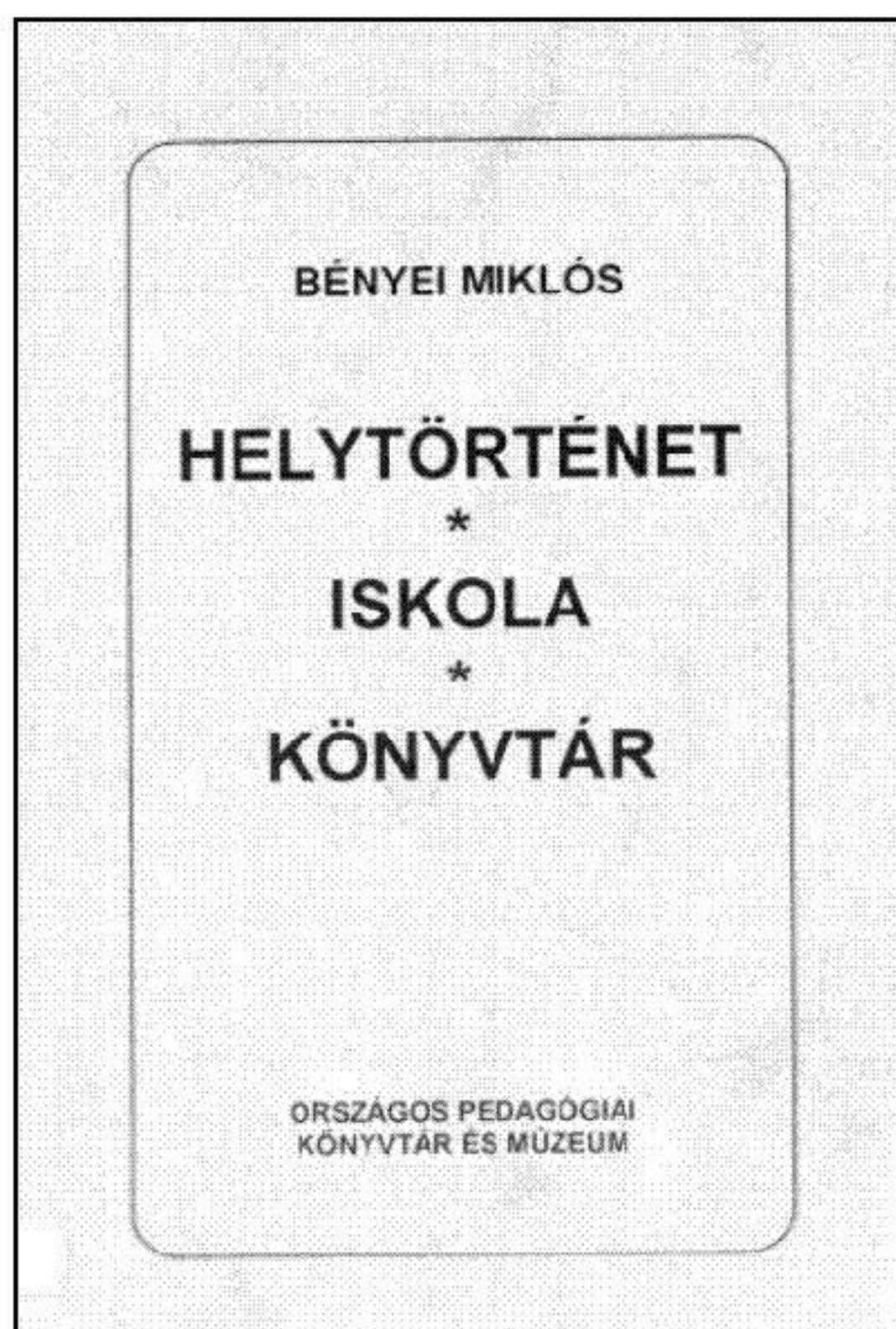
S éppen a tanulók aktivitását, önálló tevékenységét előtérbe állító követelmény-rendszer feltételezi a jól működő, jól felszerelt iskolai könyvtárak létét, olyan könyvtárakét, amelyek képesek eleget tenni a helytörténeti ismeretek oktatásával, közvetítésével kapcsolatos elvárásoknak is. A NAT megalkotói a nyolcvanas években nálunk is elterjedt eszményt, a forrásközpont gondolatát fogadták el; ebből következően az iskolai könyvtáraknak a helyismereti-helytörténeti információk oktatásával kapcsolatos

feladatok megoldásához is segítséget kell nyújtani.

Az iskolai könyvtárak elsősorban közvetlen szolgáltatásaik révén támogatják a pedagógusok és a tanulók munkáját másodsorban közvetítő szerepet töltenek be a helyismereti dokumentumokat, információkat őrző, tartalmazó gyűjtemények, adatbázisok és az iskolai pedagógusai, tanulói között. Közvetlen szolgáltatás a saját helyismereti-helytörténeti gyűjtemény kialakítása, gyarapítása, az állomány szakszerű elrendezése és feltárása, a használat feltételeinek biztosítása, a helyismereti tájékoztatás, rendezvények szervezése, könyvtári órák és szakköri foglalkozások tartása stb. Közvetett szolgáltatás a pedagógusok és a tanulók kéréseinek továbbítása az önkormányzati és egyéb könyvtárakhoz, a múzeumokhoz, levéltárakhoz, illetve a többi könyvtár és a közgyűjtemények, más intézmények dokumentumainak, szolgáltatásainak, a számítógépes adatbázisok információinak eljuttatása a pedagógusokhoz, tanulókhoz.

Az iskolai könyvtár helyismereti gyűjtőköre

Az iskolai könyvtárak helyismereti tevékenységében is döntő jelentőségű a gyűjtemény létrehozása és gyarapítása, az állomány hozzáigazítása az oktatás-nevelés igényeihez. A helyismereti dokumentumok gyűjtése korán megkezdődött a hazai iskolák könyvtáraiban: a protestáns kollégiumok professzorai és egykori diákjai már a XVI. században megajándékozták az alma matert saját könyveikkel, a XVIII. század végétől számos középiskolai könyvtár őrizte a székhely anyagát, a

XX. század harmincas éveiben diákfilmes mozgalom bontakozott ki stb. A NAT, tágabban a hazafias nevelés követelményei és az iskolák önbecsülése, identitástudatának kialakítása, a hajdani kultusz felelevenítése megkívánja, hogy azok az iskolai könyvtárak is foglalkozzanak a helyismereti anyag gyarapításával, amelyek erről eddig lemondtak vagy nem is gondoltak rá; ott pedig, ahol eddig is folyt ilyen tevékenység, indokolt újragondolni a feladatokat, az állományalakítás konkrét céljait és lehetőségeit.

A gyűjtőkör meghatározására, körülhatárolására eddig két érdemi kísérlet történt. Miródkető a hazai tapasztalatok, a külföldi példák, a tantervi programok és a gyér szakirodalmi utalások alapján történt: a jeles neveléstörténész, Mészáros István és jómagam (a Helytörténet, iskola, könyvtár c. módszertani tanulmányomban) próbálkoztunk ezzel. Most a saját elgondolásaimat ismertetném részletesebben, há-

rom megjegyzés előre bocsátásával.

1. A füzetem megjelenése óta a szakirodalmi közlemények nem igazán elemezték ezt a kérdéskört, ilyenformán egyelőre nem látszik indokoltnak az 1997-ben írásban kifejtettek módosítása.

2. Az általam vázoltak elvi és gyakorlati megfontolások ötvözetét képezik, ideális (szeretném hinni: optimális) konstrukciónak tekinthetők, vagyis az egyes iskolai könyvtárak mindennapi gyakorlatában a keretet, a lehetőségek keretét jelentik, ám mindenhol egyedi módon kell és lehet megtölteni tartalommal.

3. Amennyiben kellő mennyiségű tapasztalati anyag összegyűlik, ez a konstrukció módosítható, sőt módosítandó, vagyis közös erővel kell kiizzadnunk a valóban célravezető megoldásokat.

Meggyőződésem, hogy az iskolai könyvtáraknak nem szabad az önkormányzati könyvtárak helyismereti állományának megduplázására törekedni. Ez felesleges pazarlás és a visszamenőleges beszerzés leküzdhetetlen akadályai miatt kivitelezhetetlen, a jelen idejű, kurrens dokumentumok közül pedig sokra nincs is szüksége az iskolának. Ugyanakkor vannak olyan ismerethordozók, amelyekből – tartalmi szempontból – az iskolai könyvtár gazdagabb anyaggal rendelkezhet, bizonyos területeken, témákban a gyűjtés mélyebbre hatolhat, mint a közkönyvtárakban, és ez az iskola múltjára és jelenére vonatkozó információk köre. Ilyenformán és mindenkor igazodva az adott iskola oktatási-nevelési feladataihoz, egy-egy általános és középiskolai könyvtára állományában a

dokumentumok három nagy tartalmi csoportját célszerű elhelyezni: a) amelyek a település múltjáról és jelenéről tájékoztatnak; b) amelyek az iskola történetét tárják fel; c) amelyek a névadó (ha van) szellemi örökségének, kultuszának ápolását segítik.

Az első csoportba, a hagyományosan értelmezett *helyismereti-helytörténeti állományba* az alábbi dokumentumfajták beszerzése ajánlható.

A település vagy településrész (kerület, városnegyed stb.) történetéről, természeti viszonyairól, jelenéről alapvető információkat tartalmazó, átfogó igényű, ún. kézikönyv- vagy referenz-jellegű (tehát a tájékoztatásban hasznosítható) kiadványok: helytörténeti szintézisek, útikönyvek, bibliográfiák, faktográfiai adattárak, műemléki kataszterek, CD-ROM-ok, képes albumok stb. Különösen fontos a pedagógiai célzattal összeállított munkák megszerzése: pl. helytörténeti-helyismereti olvasókönyvek, didaktikai szándékkal készített videofilmek.

A településről, településrészről írt regények, drámák és a versek, novellák antológiai, a helyi folklórkincsből merítő gyűjtemények (pl. a pesti viccek tudományos igényű válogatásai). A szépirodalmi alkotások az érzelmi nevelés kitűnő eszközei, tehát érdemes rájuk fokozott figyelmet fordítani.

Azok az ún. országos helyismereti-helytörténeti segédletek, amelyek a településről, településrészről is tartalmazznak fontos, hézgapótló, ennél fogva nélkülözhetetlen információkat: pl. Fényes Elek geográfiai szótára, a Magyar városok c. összeállítás.

A településhez, településrészhez kötődő, ott élő kiemelkedő alkotók (írók, tudósok, művészek) munkái, különös tekintettel az

ún. összes művekre, összegyűjtött írásokra vagy reprezentatív hangplemez- és hangszalag-válogatásokra, a település, településrész szépíróinak műveiből szerkesztett antológiákra.

A település, településrész fontosabb periodikumai, amennyiben azok lokális jellegűek: múzeumi és levéltári évkönyvek, helyismereti-helytörténeti folyóiratok, oktatástörténeti lapok stb.

A helyismereti-helytörténeti oktatás, kutatás és gyűjtés módszertani irodalma.

Ezeknek a dokumentumoknak a gyűjtésében az iskolai könyvtárnak kiegészítő szerepe van. Voltaképpen azt teszi lehetővé, hogy az iskolában is tarthassanak helytörténeti foglalkozásokat, a pedagógusok és a tanulók könyveiben, közvetlenebbül hozzáférjenek a fontosabb, sűrűbben használt dokumentumokhoz. Vagyis nem teszi feleslegessé az önkormányzati (vagy tudományos) könyvtár(ak) látogatását, szolgáltatásainak igénybe vételét, de előnyösen hozzájárul az iskolai könyvtár forrásközpont-jellegének erősödéséhez, kiteljesedéséhez.

A második csoportot az iskola történetére (és részben jelenére), tehát az anyaintézményre vonatkozó dokumentumok és információk alkotják. Az *iskolatörténeti dokumentumok* gyűjtése, feltárása, közvetítése elsődlegesen az iskolai könyvtára feladata. Mint mondtam: ez az a terület, amelyen mélyebbre hatolhat, többet nyújthat, mint az önkormányzati könyvtára. (Megemlítendő még: ha ott nincs külön könyvtár, magára vállalhatja az iskolához kapcsolódó kollégium történeti anyagának őrzését is.) A teljesség igénye nélkül felsorolva, az iskolatörténeti gyűjtemény az alábbi

dokumentumokat foglalhatja magában.

Az iskola történetéről megjelent könyvek, tanulmányok és egyéb közlemények, beleértve a poligráf művek részleteit; az iskola történetéről vagy annak valamely szakaszáról, tartalmi szeletéről készült kéziratok dolgozatok (pályamunkák, szakdolgozatok, doktori értekezések stb.).

Az iskola múltjáról és jelenéről a folyóiratokban, újságokban megjelent cikkek. Beszerezhetők lapkivágat vagy fénymásolat formájában is, sőt a gazdaságos helykihasználás szempontja eleve azt diktálja, hogy az egyébként nem őrzött periodikumokból vágják ki a cikkeket.

Az iskolatörténet egyidejű kéziratos forrásai közül azok, amelyek nem kerültek, kerülnek levéltárba és a jogszabályok szerint egy idő után az irattári őrzésük sem szükséges: pl. jelentések, beszámolók, kimutatások (ha levéltárba kerülnek, másolatuk), osztálynaplók, érettségi dolgozatok stb.

Az iskoláról, pedagógusairól és tanulóiról, az iskolai élet eseményeiről készült állóképek: érettségi táblók, osztályképek, a tanárok és jelesebb tanítványok portréfotói, esetleg a róluk készült rajzok, festmények stb.

Az iskolai rendezvények (ballagás, hangverseny, színi előadás, bál, önképzőköri foglalkozás, sportverseny stb.) hang- és filmfelvételei, újabban videofelvételei; az iskolai rádió és televízió műsorainak rögzítései.

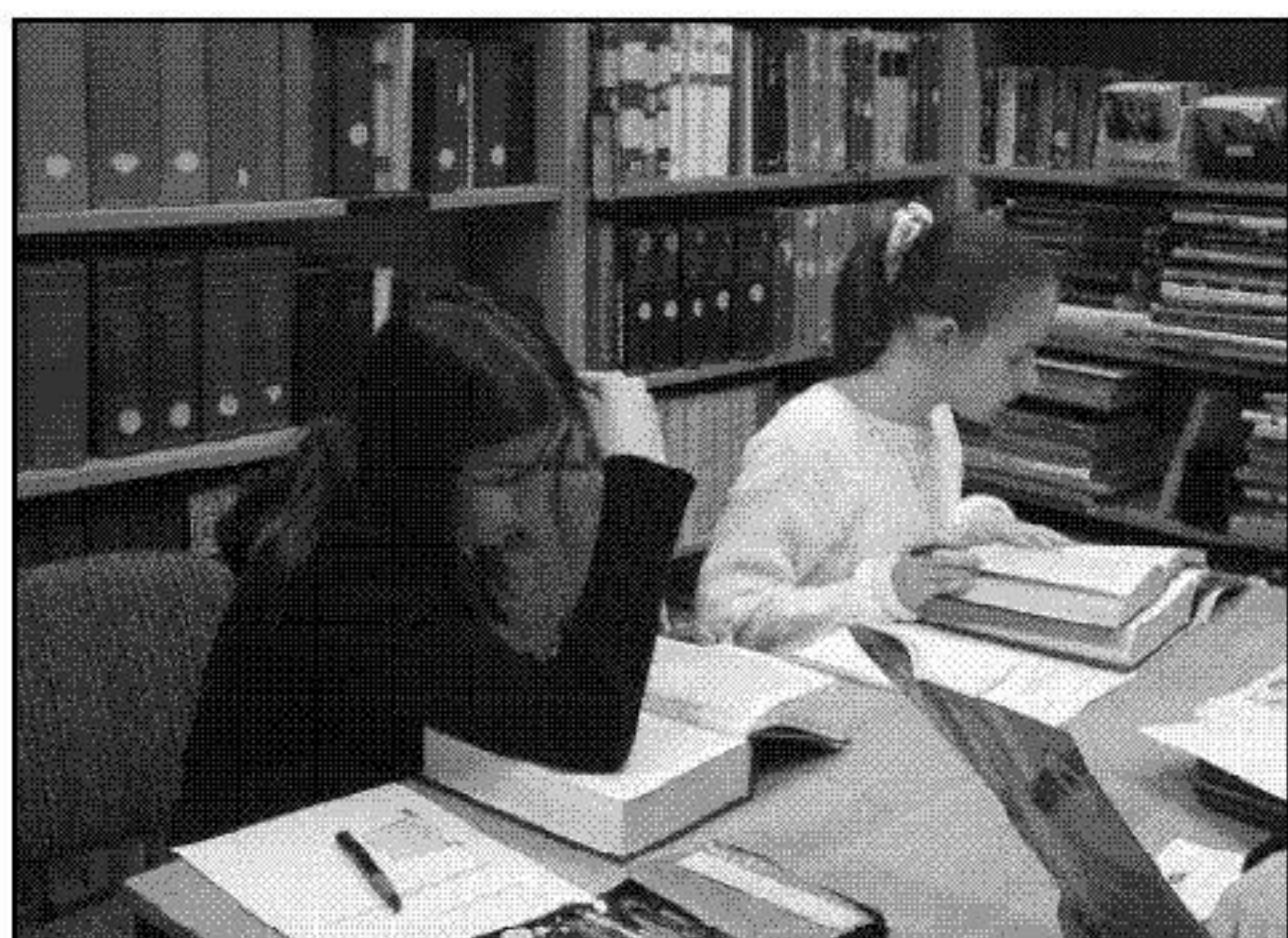
Az iskola egykori és mai pedagógusairól, hajdani tanulóiról és mai diákjairól írt, készült könyvek, cikkek, versek, képek, hangzó anyagok stb.

Az iskolai egykori és mai tanárainak, tanítványainak munkái: könyvek, cikkek, kották, képek,

hangfelvételek, filmek stb. A visszaemlékezések az előző kategóriánál is említhetők.

Az iskola saját kiadványai, mindenekelőtt a rendkívül fontos történeti forrásnak minősülő értesítők, évkönyvek; továbbá az aprónyomtatványok (meghívók, műsorok, plakátok stb.) és az iskola lapjai, ideértve a diáklapokat és a szakköri híradókat is.

Az iskolai könyvtár történetére és jelenére vonatkozó dokumentumok. Ezek gyűjtése a könyvtár-rostánár elengedhetetlen, önmagával szembeni kötelessége és szép, sok örömet okozó teendője.

A könyvtár olykor iskolamúzeumi feladatot is ellát; ez esetben tárgyi (ún. háromdimenziós) dokumentumokat is gyűjt: szemléltető eszközöket, technikai berendezéseket, természeti képződményeket stb.

A muzeális értékű, azaz 1945 előtti könyvtári anyag (ha van ilyen) az iskolatörténet, közelebbről az iskolai könyvtártörténet sajátos forráscsoportját képezi. Többségében tartalmilag nem lokális jellegű, ám az iskola életének, pedagógiai törekvéseinek, kapcsolatrendszerének, szellemiségének, a tanárok érdeklődésének stb. számos eleme tükröződik benne.

Az iskolatörténeti források és irodalom, audio-vizuális anya-

gok őrzése, feltárása túlmutat a tantervi előírásokon, tudományos hozadéka is van, azaz részben az utókornak szolgáló vállalkozás. Legalább ilyen fontos, hogy a tapasztalatok szerint erőteljes nevelő hatása van: a tanulóknak (különösen, ha maguk is részesei ezen dokumentumok gyűjtésének) erősíti az iskolához, az alma materhez tartozás érzését, a közösségi szellemet; megismerve az állomány ezen darabjait, a pedagógusok is jobban sajátjuknak érzik az intézményt, ők is büszkéek lehetnek iskolájuk múltjára, eredményeire stb.

A harmadik csoportba – ha van – a *névadóra* vonatkozó dokumentum- és információanyag tartozik. Amennyiben az illető helyi személyiség, netán a tanintézet diákja vagy pedagógusa volt, a róla szóló anyag megszerzése, feltárása nem igényel külön törekdést, pusztán az általánosnál jobban oda kell figyelni ezekre az információkra és az őket hordozó dokumentumokra. Más a helyzet, ha a névadó nem minősül helyi személyiségnek. Ilyenkor is két eset lehetséges:

- mégis van valamiféle helyi kötődése (járt ott, adományt tett az iskola javára stb.) – ilyenkor a kapcsolat információit teljességre törekvően kell gyűjteni, feltárni;

- ha semmiféle helyi kötődése nincs, legalább az alábbi dokumentumokat be kell szerezni:

- az illető könyvei, fontosabb hangfelvételei, művészeti alkotásai;

- a róla írt életrajzok vagy munkásságának valamely terület tudományos szinten elemző,

bemutató közlemények (ha mód van rá, a kéziratok dolgozatok, illetve azok másolatai is), szépirodalmi művek;

- a róla készült képes ábrázolások, filmek.

Mint szó esett róla, az iskolai könyvtár ezeknek a dokumentumoknak a beszerzésével, őrzésével hozzájárul a névadó szellemi örökségének, kultuszának ápolásához, és ezáltal az iskolához való érzelmi-értelmi kötődést is erősítheti.

A helyismereti állomány gyarapítása

Hogy e három nagy csoporton belül egy-egy iskolai könyvtár mit akar gyűjteni, illetve ténylegesen mire van módja, az mindig a helyi, egyedi szándék, döntés eredménye és a helyi körülmények függvénye. Javasolható, mert célszerű és hasznos, hogy a helyismereti gyűjtés szempontjait is rögzítsék a kötelezően előírt gyűjtőköri szabályzatban (netán annak külön fejezeteként). Indokolt konkrétumokat megfogalmazni, egyebek között azt, hogy milyen dokumentumféléseket gyűjtenek, milyen mélységben, mit kívánnak eredetiben őrizni, és mikor elégszenek meg a másolatokkal stb.

A szabályzat egyik pontja lehet a *gyarapítás módjainak* és forrásainak megjelölése. Az iskolában is könyvtári gyarapítás jól ismert formáival találkozunk: vásárlás, előfizetés, csere, ajándékozás, dokumentumok helybeli készítése és készíttetése (ideszámítva a fénymásolatokat és a digitális másolatokat is).

A gyarapításnál alapelv, illetve gyakorlati követelmény: az egyidejűleg keletkezett, kurrens helyismereti dokumentumok (ponto-

sabban: a gyűjtőkörben megjelölt dokumentumok) minél teljesebb gyűjtésére kell törekedni. Azaz, ha valamely iskolai könyvtár most határozná el, hogy helyismereti állományt alakít ki, ettől kezdve elsődlegesen a friss, kurrens anyag beszerzésére fordítsa energiái zömét, hiszen e tekintetben valós esélye van a gyűjtőköri szabályzatban körülhatárolt keretek között a teljesség megközelítésére. Nyilván nem lehet, nem szabad lemondani a visszamenőleges beszerzésről sem, e téren viszont számos akadállyal, gyakran leküzdhetetlen akadállyal kell szembenézni (persze, ezek olykori leküzdése különleges sikerélményt okoz) gyakori az esetlegesség, a véletlenszerűség. Például nehezen gyűjthetők össze egy-egy lap régebbi évfolyamai, az aprónyomtatványok ritkán maradtak fenn, a hangzó dokumentumoknál gyakori a technikai kopás, az antikvárium (főleg az aukción) vagy a magánosoktól történő vásárlás komoly anyagi terhet jelent. Mindezért előtérbe kerülhet a másolatok készítése (ha ez nem ütközik a szerzői jogi törvény tilalmaiba): fotózás, mikrofilmzés, fénymásolás, hang- és videofelvételek átjátszása, digitalizálás stb.

A gyarapítás formái közül közvetett nevelő hatásánál fogva kiemelendők az egykori diákok és pedagógusok ajándékai (különösen, ha saját alkotásaikról van szó), mert az iskola jelenlegi (mindenkori) tanulói számára példamutatóan demonstrálják a szoros érzelmi kötődést. Jelentékeny gesztus, ha más könyvtárak – az önkormányzati, valamely szak-, felsőoktatási vagy egyházi, netán egy másik iskolai gyűjtemény felesleges duplumaikat átengedik az adott iskola helyismereti állományába. A helyisme-

reti gyarapításban sokat segíthet az iskola vezetése, főleg azzal, ha nem hagyja magára a könyvtárostánárt. Sokat segíthetnek a pedagógusok, a tanulók és szüleik. Vagyis az állomány kialakítása, tudatos fejlesztése igazi csapatmunka, és ezt a könyvtárostánár irányítja, hangolja össze. Maga a gyűjtés (a dokumentumok felkutatása és közelebbi megismerése) nevelő hatású, hiszen a gyerekek, serdülők számára mással nem pótolható élményt nyújt, erősítheti az összetartozás érzését, az önbizalmat és az önbecsülést.

A gyarapításról szólva röviden ki kell térni a gyűjteményszervezés, állományépítés másik oldalára, irányára, az *avulásra* is. Az iskolatörténeti dokumentumok (a most másodikként emlegetett tartalmi csoport) forrásértékük, egyediségük révén végleges megőrzésre érdemesek. Az első csoport, a településre, településrészre vonatkozó anyag és a harmadik, a névadó információt tartalmazó kategória esetén időnként indokolt a törlés tartalmi avulás címén is. Az iskolában ugyanis az oktató-nevelő munka érdekei, a mindenkori pedagógiai hasznosítás lehetőségeit kell szem előtt tartani. Ebből következően a tartalmilag, pedagógiailag elavult dokumentumokkal nem helyes terhelni a helyismereti állományt, tehát ezeket rendszeresen ki kell vonni. A tapasztalatok alapján a forrásjellegű (szakkifejezéssel: szinkronikus) dokumentumok örökre megőrizhetik pedagógiai értéküket (a szemléltetésben, a szakköri munkában, a pályázatokra való felkészülésben stb.), így a forráspublikációk – amennyiben megfelelnek a szöveghűség követelményének nem avulnak el (hacsak nincs újabb, bővített kiadásuk). Sokáig hasz-

nálhatók a bibliográfiák, levéltári segédletek, faktográfiai adattárak, bár idő múltán információik beépülhetnek más összeállításokba. A feldolgozások zöme hosszú ideig aktuális marad, viszont szemléletüket (akárcsak az esszé-két) gyakran kikezdi a történelmi változások és az új tudományos eredmények. Az ismertterjesztő művek, még inkább a publicisztikai írások általában hamar vagy hamarabb elvesztik időszerűségüket, bár némelyikük évtizedek múltán is úrtöltet be.

Az iskolai könyvtár helyismereti állományának használata

Bár a hazai közkönyvtári gyakorlat a helyismereti állomány darabjait prézens jellegűként kezeli, az iskolai könyvtárakban a *kölcsönzés* tilalma rugalmasabban értelmezhető. Itt ugyanis az elsődleges cél az oktatás segítése, ennél fogva a védett (elsősorban iskolatörténeti) anyagok kivételével az egy példányban meglévő dokumentumokat is célszerű tanórai vagy szakköri foglalkozásra odaadni, természetesen az érintett tanár felelősségére. Mindazonáltal szerencsésebb, ha az ilyen órák, foglalkozások a könyvtár helyiségében zajlanak. A második, harmadik példányok egyéni olvasóknak is kölcsönözhetők.

Az iskolai könyvtárakban a helyismereti *tájékoztatás* különféle szolgáltatásai (útbaigazítás, felvilágosítás, bibliográfiai és ténybeli adatszolgáltatás, irodalomkutatás, bibliográfiák készítése, referálás stb.) elsősorban az oktatás-nevelés igényeihez igazodnak vagy az iskolában folyó helytörténeti-helyismereti kutatást támogatják. Nagyon helyeselhető gyakorlat, ha a könyvtárostánár a

haszrálókat azokról a helyismereti dokumentumokról, információkról is tájékoztatja, amelyek csak más könyvtárakban, gyűjteményekben érhetők el. E tekintetben óriási segítséget jelent a számítógépesítés, amely új távlatokat nyit. Például közvetlen kommunikációs kapcsolat építhető ki a többi könyvtárral, átemelhetők bibliográfiai és faktográfiai adatok, elérhetők a nemzetközi adatbázisok, ugyanakkor az adott iskolai könyvtár állománya is feltárul az egész település, az egész ország, sőt a világ előtt.

A helyismereti-iskolatörténeti gyűjteményre alapozott vagy ezeket is felhasználó iskolai *rendezvények* szintén az oktatás-nevelés folyamatának szolgálatában állnak: előadások, kiállítások, vetélkedők, szerző(alkotó)-olvasó találkozók iskolanapok, fórumok, névadó-, évforduló és egyéb ünnepségek, emléktábla állítás, emlékezések a névadóra stb. Talán idesorolhatók az osztályok látogatásai is a könyvtárban. A hasznosítás sikeres fórumai a szakkörök, valamint a tanulmányi versenyek és pályázatok.

Kiemelkedően fontos a könyvtári *tanóra*, amely csak megszorítással nevezhető rendezvénynek. A NAT követelményrendszere, a kerettantervek és a helyi tantervek, még inkább az oktató-nevelő munka tapasztalati tényei arra utalnak, hogy a lokális információk *bármely* iskolai tantárgy keretében helyet kaphatnak. Hagyományosan nagy teret szentel a helyismereti-helytörténeti tudnivalóknak a történelem, a magyar nyelv és irodalom és természetesen a földrajz. Valójában – ismétlem – a többi tantárgy is közvetíthet helyi információkat, még a matematika (tudománytörténet) az idegen nyelvek (testvérvárosi kapcsolatok) és a testnevelés (né-

pi játékok) is. S erre leghatékonyabb módszer a tanórai foglalkozás. A szakirodalomban az utóbbi időben sűrűbben olvashatunk a helyismereti órák, speciálisan a könyvtárban tartott helyismereti órák módszertanáról, sőt egyre több mintavázlatot is közlétesznek.

Az iskolai könyvtár helyismereti állományának használatában sajátos szerepe van a *kutatásnak*, akár a pedagógusok, akár a diákok, akár az ún. kívülállók végzik. A dokumentumokban rejtőző forráskincs tudományos feldolgozása a nemzeti örökség feltárásának szerves része, hozzájárulás múltunk és jelenünk alaposabb megismeréséhez. Tanulmányok, esszék írására, forráspublikációk sajtó alá rendezésére stb. elsősorban az iskolai pedagógusai vállalkoznak, köztük – ha kedve, hajlama van hozzá – a könyvtárostánár. A tanulók is megoldhatnak kutatási feladatokat, pl. a nagy múltú és kedvelt országos középiskolai tanulmányi verseny keretében. Az iskola helyesen teszi, ha arra érdemes helyismereti-iskolatörténeti gyűjteményét megnyitja a külső kutatók előtt is. Egy-egy iskolai könyvtár gyűjteménye főleg az iskola- és oktatástörténeti témák kutatói számára vonzó, de a művelődés-, a tudomány-, az irodalom-, a művészet-, a sajtó-, a nyomda-, a kiadás- és a politikatörténet művelői is gyakran találhatnak hasznos adatokat, dokumentumokat. A könyvtárostánárok számára ezek mellett, vagy még inkább ezek előtt szinte önkéntelenül kínálkozik az iskolai könyvtártörténet tanulmányozása. A levelező tagozatos felsőoktatásban szerzett személyes tapasztalataim alapján állíthatom: a könyvtárostánárok az ilyen irányú mélyfúrásokkal nagyban hozzájárulnak a magyar

könyvtártörténet számtalan fehér foltjának eltüntetéséhez.

A könyvtárostánár szerepe

Lehet, hogy a szubjektív elfogultság mondatja velem, de szeretném hinni, hogy a valóságban is így van: a helyismereti-iskolatörténeti állomány gyarapítása, kezelése, feltárása, népszerűsítése, a tájékoztatás a lokális dokumentumokról, információkról vonzó feladat lehet az iskolai könyvtárat vezető vagy ezzel a munkával megbízott könyvtárostánár számára. (A tapasztalatok szerint az a leghelyesebb megoldás, ha több alkalmazott esetén is a vezető irányítja a helyismereti tevékenységet.) Magától értetődik, hogy ez a munka csakis akkor végezhető el kellő színvonalon, ha a könyvtárostánár ehhez anyagi és – talán ez a fontosabb – erkölcsi támogatást kap az iskola igazgatójától és a pedagógusoktól. Olykor a fenntartó segítségére is szükség lehet: pl. egy-egy értékebb régi iskolatörténeti dokumentum beszerzésekor.

A helyismereti állomány létrehozása, kezelése, fejlesztése – sokak egybehangzó vallomása szerint – nemes, szép feladat. Talán a bevezető gondolataimban sikerült bizonyítanom: a nemzeti önismeret elmélyítését, a nemzeti értékek megbecsülését, a hazaszeretet és a hazafiság kiteljesítését szolgáló tevékenység, felemelő szolgáltatás, ha úgy tetszik: szolgálat.

Bényei Miklós

* Budapest-Hegyvidék könyvtárostánárai részvételével a Kós Károly Ének-zene Tagozatos Általános Iskolában 2003. március 20-án rendezett Győri Gáspár-emlékűnnepségen elhangzott előadás másodközlése.

Fejlesztési lehetőségek a Nemzeti Fejlesztési Terv tükrében*

Az előadás tartalma

- Az EU strukturális és regionális politikája
- A tervezési dokumentumok jelentősége, a Nemzeti Fejlesztési Terv
- A Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program és a Regionális Operatív Program intézkedései
- A program végrehajtása, intézményrendszere
- Az KTE kapcsolódási lehetőségei az NFT-hez

Az EU regionális politikájának összetevői

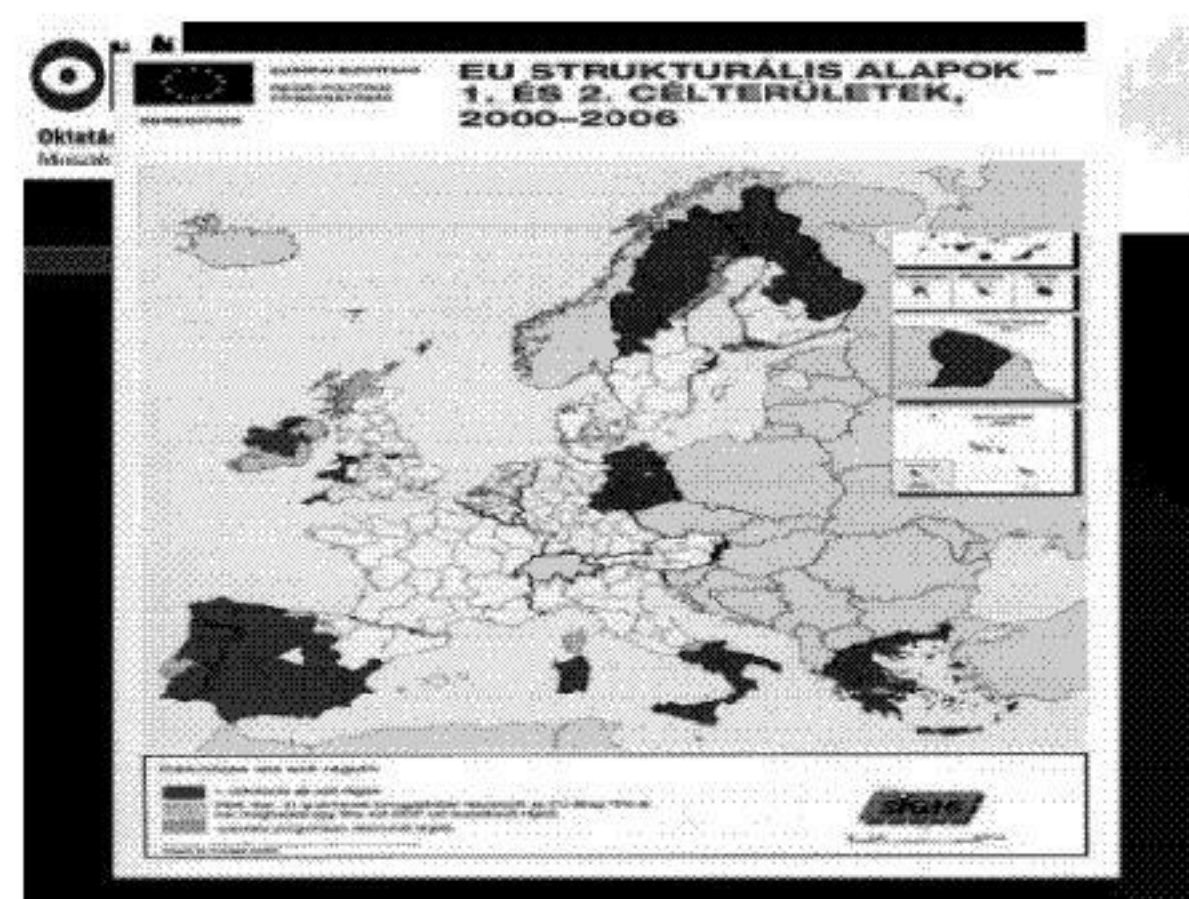
- A közösségi regionális politika általános jellemzői (ex-post, különbséggek mérséklése, erőforrások mozgósítása, beruházás növelés, területfejlesztés)
- A támogatás feltételei: komplex kritériumok, saját erő felmutatása, helyi fejlesztési kezdeményezések, ellenőrzés-monitoring
- A Strukturális Alapok nyújtják a fedezetet (ERFA, ESZA, EMOGA, HOPE, és a Kohéziós Alap)

Az EU támogatáspolitikájának alapelvei

- tervezés/programozás
- koncentráció
- adicionalitás
- társfinanszírozás
- szubszidiaritás - területiség
- pályázati rend
- folyamatkövetés, ellenőrzés
- értékelés
- partnerség

Az EU támogatáspolitikájának céljai

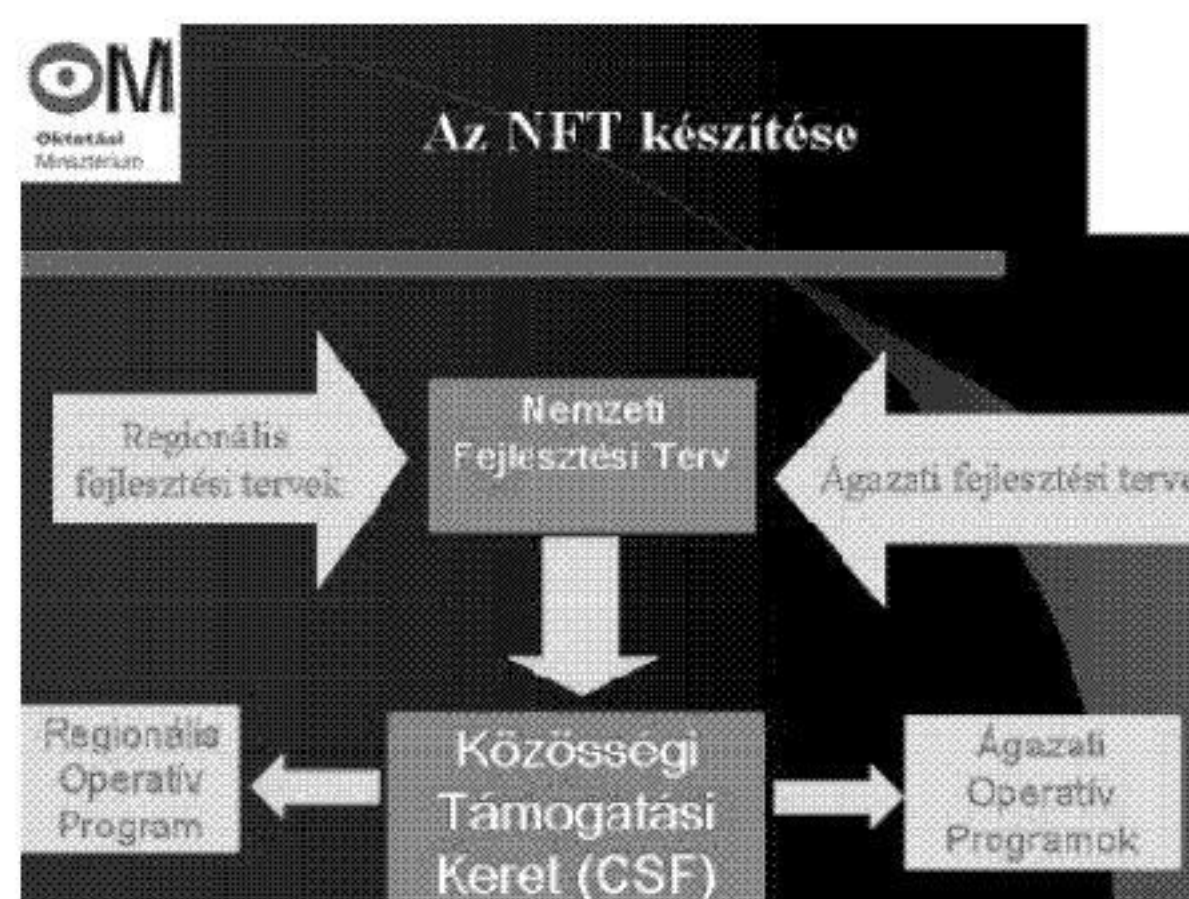
- Elmaradott régiók támogatása
- Strukturális nehézségekkel küzdő területek átalakításának támogatása
- Oktatási, szakképzési, foglalkoztatási politikák és rendszerek korszerűsítésének és átalakításának támogatása

Paradigmaváltás a humánerőforrás-fejlesztés tervezésében

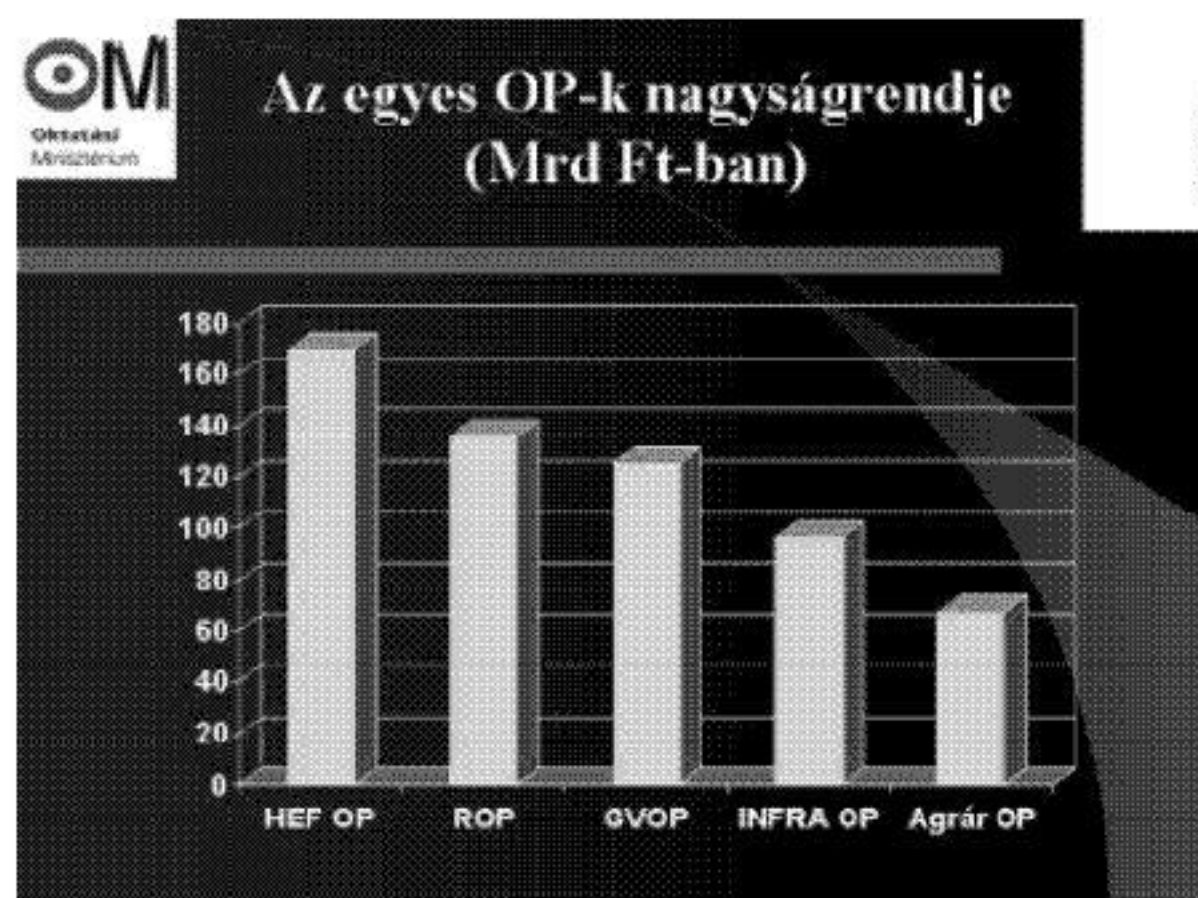
- Előzmények: Átfogó Fejlesztési Terv, Előzetes Nemzeti Fejlesztési Terv, Phare területfejlesztési programok
- A 2004-es csatlakozással Magyarországon is jogosult az EU Strukturális Alapjaira, valamint a Kohéziós Alapra
- Ennek érdekében az ún. 1. célkitűzés alá tartozó országoknak Nemzeti Fejlesztési Tervet kell kidolgozniuk (az Eu-val társfinanszírozható célokra)
- A tervet a 7 éves pénzügyi időszakokra kell kidolgozni, 2000-2006, Mo.-nak 2004-06-ra kell tervezni
- Összesen kb. 650 Mrd Ft fejlesztési forrás érkezik Mo-ra 2004-2006 között, ebből 25-26% a HEF céljaira

Az NFT készítése

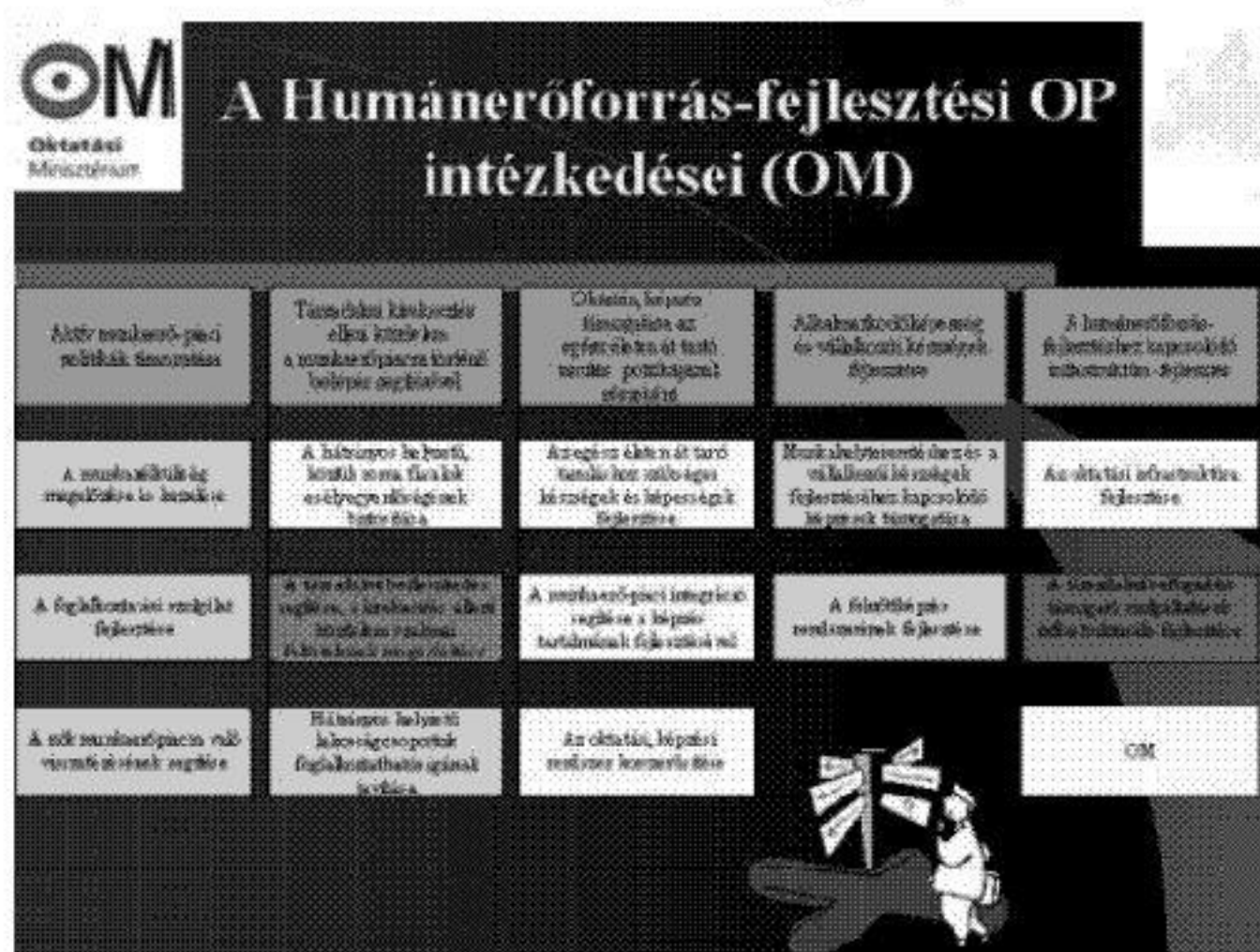

Az NFT fejlesztési területei, az operatív programok

- Gazdasági versenyképesség fejlesztése
- Humán erőforrás-fejlesztés
- Környezetvédelem, infrastruktúra-fejlesztés
- Agrár- és vidékfejlesztés
- Regionális fejlesztés

A Humán erőforrás-fejlesztési OP intézkedései (OM)

A program végrehajtása, tervezett intézményrendszere

- Az NFT csúcsszervei a KTK Monitoring Bizottság és a KTK Irányító Hatóság
- Az OP csúcsszervei a HEF OP Monitoring Bizottság (végrehajtás felügyelete, eredmények értékelése, beszámolók jóváhagyása) és a HEF OP Irányító Hatóság (OP tervezése, tárgyalása, gazdálkodás, végrehajtás felügyelete, beszámoló készítése stb.)

- Kifizető Hatóság (Pénzügyminisztérium - pénzeszközök kezelése, kifizetési kérelmek befogadása, igazolások)
- Közvetítő szervezetek - a HEF OP Irányító Hatóság bízta meg őket (az III feladatainak egy részét delegálja)
- Végző kedvezményezettek - a támogatások utolsó kezelői, nyújtói, a pályázatás kivitelezői

A HEF OP intézményrendszeri struktúrája

Támogatható tevékenységek

- A támogatható tevékenységeket a Strukturális Alap típusa szabja meg:
- ESZA humán erőforrások fejlesztése; tudomány és kutatás területén posztgraduális képzések, vezetők, műszaki személyzet képzése; oktatás, szakképzés, továbbképzés, a szakmai készségek elsajátításának fejlesztése, ideértve a diákok és pedagógusokat egyaránt, a munka világa, az oktatás és a kutatás közötti kapcsolatok erősítése
- ERFA a projekthez kapcsolódó ingatlanvásárlás, -bérlet, eszközvásárlás, -bérlet, informatikai fejlesztés

A könyvtárak részvételének lehetőségei az NFT programjaiban

- A könyvtárak: kizárólag pályázó szervezetek lehetnek!!!

– Több operatív program intézkedéseinek pályázatain is indulhatnak: elsősorban a HEF OP, a Regionális OP, de GVOP is kínálhat lehetőségeket

Az NFT-n kívül eső EU-s programok jelentősége is kimagasló (K+F EU 6-os keretprogram, Közösségi kezdeményezések, oktatás-képzési akcióprogramok - Socrates/Minerva, Leonardo stb.)

– Az NFT-ben támogatható tevékenységek az információs központ jellegű működés, a tartalom-előállítás és szolgáltatás, a továbbképzések

– A partnerség, a konzorciumi együttműködések előnyt élveznek a programokban

Lehetőségek a Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Programban

– A HEF OP alábbi intézkedéseinek pályázatai kínálnak potenciális lehetőséget:

– Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges készségek és képességek fejlesztése (Közoktatási Helyettes Államtitkárság)

– Az oktatási, képzési rendszer korszerűsítése (az összes helyettes államtitkárság)

– Az oktatási infrastruktúra fejlesztése (Közoktatási helyettes államtitkárság)

Lehetséges szerepek

– Háttérszolgáltatások a képzésekhez, a szakpedagógusok tevékenységéhez

– Tanítási programcsomagok, tananyagok, taneszközök kidolgozása, E-learning oktatási anyagok fejlesztése

– Tanácsadás, tájékoztatás, információs irodák kiépítése

– Módszertani kutatások támogatása

– Speciális oktatási, rekreációs és többfunkciós közösségi használati terek létrehozása az oktatás változó igényeinek kielégítésére

Lehetőségek a Regionális Operatív Programban

– Regionális Operatív Programon belül

Két intézkedés megvalósítása (regionális tudásközpontok létrehozása - 3,6 Mrd Ft, vidéki felsőoktatási intézmények infrastruktúrájának fejlesztése - 18,2 Mrd Ft)

– A vidéki felsőoktatási infrastruktúra fejlesztése - ERDF

– új oktatóhelyek, kutatóhelyek, valamint a vállalkozások számára szolgáltatásnyújtásra alkalmas helyek létesítése, a meglévők átalakítása, felújítása

– A felsőoktatási intézmények szolgáltatásainak javításaként: informatikai fejlesztések kollégiumi férőhelyek bővítése könyvtárak fejlesztése

– A vállalkozások, munkavállalók alkalmazkodóképességének javítása - ESF intézkedésen belül - A felsőoktatási és szakképző intézmények képzési kínálatának fejlesztése a régiók gazdasági igényeihez illeszkedve (csak pályázati ablak az intézkedésen belül!)

– A felsőoktatási és szakképző intézmények képzési kínálatának bővítése:

– a régió gazdasági igényeihez illeszkedő új szakok, képzési programok bevezetése

– a meglévő szakok, képzési programok átalakítása, korszerűsítése

– A felsőoktatási intézmények és a gazdasági szféra közötti kapcsolat erősítése:

– innovatív, gyakorlatorientált képzési programok bevezetése a gazdasági szféra bevonásával

szakmai gyakorlat területén zajló együttműködések támogatása

Példa a HEF OP intézkedéseinek és az OPKM jövőképek megvalósíthatóságára

– Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges készségek és képességek fejlesztése intézkedés (alap-, szociális és életviteli, idegen-nyelvi, informatikai készségek) – pedagógiai-szakmai fejlesztések, tanítási programcsomagok, tananyagok, taneszközök, tájékoztatás, információs iroda, módszertani kutatások, e-learning oktatási anyagok fejlesztése

– Magyar Pedagógusok Háza SZOLGÁLTAT: információs központ és tartalom-előállítás, adatbázis-építés, képzési központ - pl. szoftverek, akkreditált programok adatbankja, tankönyv- és taneszköztár, bemutatóhely, akkreditált továbbképzések

Dr. Sági Zsolt

Oktatási Minisztérium

Nemzetközi Együttműködési Fejlesztési Főosztály

* A Könyvtárosok Egyesülete 2003. március 19-ei szakmai napján elhangzott előadás vázlata.

Tankönyvkritika – avagy: mikor jó egy tankönyv?

Az intézményes nevelésben, oktatásban minden korszakban fontos volt az, hogy a diákok milyen tankönyvekből tanuljanak. Évszázadokon át tartóan egyházi előírások szabályozták hazánkban is azoknak a körét, amelyek az elemi iskolától a felsőoktatásig tankönyvként szerepelhettek. Az 1868. évi 38. törvény az államnak az oktatásban érvényesítő jogait a megtanítandó ismeretanyagra és a nevelésre is kiterjesztette, amikor ennek szellemében így fogalmazták meg az ehhez kapcsolódó alapelvet: „Valamely állam haladása s fennmaradása leginkább attól függ, milyen műveltek a polgárai, azaz mennyiben sajátítják el azon ismereteket s mennyiben fogadják magukba azon erkölcsöket, amelyeknek segítségével nemcsak a maguk egyéni életét biztosíthatják, mint józan életű polgárok, hanem azon állam fennállásának is, melynek tagjai, számbavehető tényezői”.¹

A tankönyvek tartalmi szerepe növekedésének, s féleségük gyarapodásának természetszerű következménye volt, hogy a mindenkori minisztériumok szabályozták a tankönyvkiadást, a különböző iskolatípusokban történő bevezetésüket, illetve ezt megelőzően meggyőződtek arról, alkalmasak-e arra a célra, amelyre a szerző szánta. „A tankönyvek ... apróbálása a közoktatásügyi miniszter hatáskörébe tartozik. A miniszter időről-időre kiadja azon tankönyvek jegyzékét a Hivatalos Közlönyben, amelyeket engedélyezett”.² A tankönyvek használatba vételének bizonyos demokratizmusára utal az, hogy a tantestületek választhattak a rendelkezésre álló tankönyvekből, természetesen, megszorítással: „Ha valamely tankönyvet a tanító az iskolába be akar vezetni, bemutatja azt a tanítótanulmányoknak, mely előtt a könyv jó tulajdonságai jegyzőkönyvbe vétetnek s ez után a tankönyv a hozzá mellékelte eme jegyzőkönyvvel együtt az illető felettes

hatósághoz terjesztetik, amely ebben tovább határoz”.³

Több, mint fél évszázaddal később a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium a középiskolai tankönyvek (fontos a sorrend! :) megbírálása, engedélyezése és használatba vételével kapcsolatban kiadott 24.088/1925. V. sz. rendeletében a következőképpen intézkedik:

„1. § A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelkezése és közvetlen vezetése alatt álló elemi, középfokú és szakiskolákban tankönyvül vagy segédkönyvül csak olyan könyv használható, melyet a miniszter e célra engedélyezett.

4. § Tankönyvnek vagy segédkönyvnek iskolai használatra való engedélyezését a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézett és a Tankönyvügyi Bizottság ügyvezető alelnökénél benyújtott folyamodványban kérheti: a szerző vagy jogutódja, valamely tanári testület, kiadó cég vagy nyomdavállalat. A folyamodványhoz mellékel-

dők: a könyv 4 gépirásos példánya, a bírálati díj lefizetését igazoló... csekklapszelvény, továbbá a szerző szakjelentése.

A szakjelentésben a szerző kifejti, hogy:

a) mi indította őt a könyv megírására,

b) véleménye szerint melyek a könyvnek előnyei a használtakkal szemben,

c) újabb kiadásnál minő szempontokat követett az átdolgozásban.”⁴

Figyelemre méltó, hogy a tankönyvvé nyilvánításhoz milyen körültekintően határozták meg a bírálati eljárást, amely ma is mintaeértékű lehet:

„6. § A bírálatnak a következőkre kell kiterjednie:

a) nem tartalmaz-e a tankönyv állam- vagy alkotmányellenes, illetőleg a vallás-erkölcsi nevelés szellemébe ütköző tanokat, részleteket vagy kifejezéseket;

b) megfelel-e az iskola tantervének, tantervi utasításainak és szellemi színvonalának?

c) megfelel-e tudomány, módszer, előadás és terjedelem tekintetében az iskola követelményeinek?

d) Nyelvi tekintetben nem esik-e kifogás alá? Mutat-e és mennyiben haladást és előnyt az azonos rendeltetésű és már engedélyezett tankönyvekhez képest?⁵

Előre látó módon oldották meg a tankönyvek rekonstrukciójával kapcsolatos teendőket, amikor szabályozták azt is, hogy időközönként felül kell vizsgálni ezeket és meghatározták ennek folyamatát is:

„12. § A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek joga van időnként az engedélyezett tan- és segédkönyveket általánosságban vagy szakcsoportok szerint felülvizsgáltatni, a tudomány vagy tanterv szempontjából elavult és meg nem felelő tan- és segédkönyvek kicserélése végett...

A felülvizsgálat olyképpen történik, hogy ugyanazon szakmához tartozó könyvek felülvizsgálói a nekik kiosztott könyvekről közös tanácskozás alapján összefoglaló jelentést és javaslatot tesznek a Bizottságnak, mely rendes vagy rendkívüli ülésben dönt a felülvizsgálat eredménye dorgában”.⁷

Számos más vonatkozásban is (nagyjából, természetesen a mai kor követelményei szerinti eltéréssel) analóg módon hasonló a szabályozás. Csak egy példa ehhez a háromnegyed évszázados rendelkezésből: „...a tanintézetekben a tanító- és tanártestületek állapítják meg a jövő tanévben használandó tankönyvek és segédkönyvek jegyzékét, az engedélyezett könyvek sorából azokat választva, melyeket viszonyaik szerint leginkább megfelelőnek tartanak”.⁸

A tankönyvnek mindig szinkronban kell lennie a tudományok, a művészetek aktuális állásával.

Más megfogalmazásban: A tankönyv legyen olyan etalon, amely a tanulók életkorának, mentális és pszichikus állapotának megfelelően tárja eléjük a tudományok és a művészetek alapjait. Ezt axiómának is tekinthetjük a tankönyvek funkcióját illetően. S amikor tankönyvbírálatról beszélünk, egyik fő szempontként kell figyelembe venni, a tankönyv hogyan tükrözi a világ aktuális helyzetét és azt a trendet, amelyet a globalizálódó világ (egy belátható időtartamban, a jövőben) megtesz. (Mondhatnánk úgy is, hogy legalább a tanulók belátható életútja végéig prognosztizáljon tendenciákat minden területen. Az más kérdés, vajon tanítunk-e, eléggé megismertetünk-e velük olyan hipotéziseket, amelyeket nekik kell majd megvalósítani?)

A máig hiányzó – csak egyes elemeiben kidolgozott vagy inkább: megjelenített – tankönyvelmélet miatt a tankönyvszerzők egy része inkább a hagyományokra, egyéni szakmai felkészültségére hagyatkozik a „mű” megírása során. Minden vonatkozásban kielégítő tankönyv? Már csak számosságuk miatt is feltételeznünk kell, hogy léteznek ilyenek is. De egy tanító, egy tanár milyen stúdiumai, elméleti kritériumok alapján végezhet saját vizsgálatot az általa használt tankönyveknél? Marad a praxis nyomán megszerzett tapasztalat, amely azonban egyre kevésbé lesz elegendő a tudatos tankönyvválasztáshoz.

A hazai szakirodalom mellett feltétlenül hasznosítani kellene a külföldi szakirodalmat, amelyben számos területre kidolgozott tankönyvbírálati, tankönyvelemzési és -értékelési szisztéma található. Ezeknek a hazai pedagógiai körülményekre vonatkoztatott és köve-

telményekhez igazított rendszere segítheti az objektívabb, értékarányos és minőségileg jobban megfelelő tankönyvelemzést, —bírálatot és -kutatást.

Napjaink egyik jelentősnek tartható tankönyvkutatási műve Dárdai Ágnes munkájaként jelent meg.⁹ A kötet szakmai haszna – a gyakorló tankönyvkritikusok, tankönyvhasználók számára – az elméleti alapvetésen túl, elsősorban az, hogy egy konkrét tankönyvkutatással nem egyszerűen csak mintát ad, hanem objektív, etalon jellegű mércét mutat be. A tankönyvelemző módszerek ismertetésével a gyakorló pedagógusoknak jelentős segítséget ad a tankönyvek ésszerű, pedagógiai igényességű szakmai megítéléséhez, kiválasztásához.

Egy másik munka – a pedagógiához viszonyítva – interdiszciplináris megközelítéssel vizsgálódik. B. Fojcs Katalin A tankönyvszöveg szintaktikai jellemzői címmel megírt könyve¹⁰ ugyancsak kiemelkedő jelentőségű műve a tankönyvkutatásnak. A kötet bevezetőjében olvasható az Országos Közoktatási Intézet kutatóinak a felnőtt írásbeliséggel kapcsolatos vizsgálata alapján megfogalmazott véleménye: „A folyamatos képzés és önképzés lehetősége ...néha már azon megbukik, hogy a tankönyvet a kicsit gyengébb képességű tanulók meg sem értik, s éppen az iskolázás termeli meg az iskolától és a további tanulástól elforduló szemléletet, majd a társadalmi leszakadás által veszélyeztetett társadalmi helyzetet”.¹¹ Természetesnek és jogosnak tűnik tehát, hogy a tankönyvnek taníthatónak és tanulhatónak kell lenni. Ezért a szövegek grammatikai, szemantikai elemzése nem közömbös a tanulói megértés és tanári megértettség szempontjából. Gyakorló pedagógusok számos alkalommal szembesülnek olyan helyzettel, amikor a tanulók olva-

sástechnikai felkészültsége és szövegkezelési jártassága nem felel meg az elsajátításhoz szükséges követelményeknek. Nem egy tankönyvünk viszont arra példa, hogyan nem szabad textust alkotni gyerekek számára.

E kötet vizsgálatának tárgya a tankönyvszöveg néhány mondat szerkezeti sajátossága, szintaktikai jellemzői. Olyan következtetésekre jut a szerző, amelyek egyaránt tanulságosak a tankönyvszerzők, a lektorok és a tanító pedagógusok számára.

A különböző pedagógiai lapok, folyóiratok (nagy ritkán más jellegű lapok is) közölnek tankönyvekkel kapcsolatos írásokat. Ezeknek azonban nemcsak a műfaja, hanem terjedelme is különböző (mert fontos ez is: milyen mennyiségben és mélységben jelenítik meg a mondandót!), s színvonaluk is eltér amiatt, hogy milyen olvasói rétegnek és milyen céllal íródtak. A leggyakoribb műfaj a recenzió. A megjelenés tényét közlő hír, szöveges hirdetés, igaz, éppúgy információ, mint az „előzetes”, amelyet a kiadó, a szerző vagy más közreműködő érdekében reklámcéllal jelentetnek meg. Az elemzést is – valamely szempontok alapján – felvállaló ismertetések már bővebb tájékoztatói lehetőséget adnak, teljesebben azonban a sok szempontú tankönyvkritika nyújthat.

Aligha vitatható, hogy a tankönyvkritikára szükség van. Sokkal szélesebb körűvé kellene ezt tenni, s ebben nagyobb feladatot vállalhatnának az általános szakmai folyóiratok, de különösen a szaktárgyi lapok. A Támpont, mint a jelenlegi egyetlen, céljaként is felvállaló tankönyvkritikai lap¹² relatíve ritka megjelenésével nem képes átfogni, megjeleníteni a teljes tankönyvpiacot.

Bár kritikai lapként jegyzi a szerkesztőség, többnyire recenziókat,

ismertetéseket, tankönyves programokról szóló tájékoztató beszámolókat, programelőzeteseket, interjúkat tartalmaz. A tankönyvkritikát professzionális módon megjelenítő írások viszonylag ritkán találhatók még ebben a lapban is. Ennek – többek között – egyik fő oka az, hogy kevés – nem csak elméletben képzett, hanem tanítási gyakorlata által is nagy validitással rendelkező – szakember vállalkozik ilyen feladatra. A tankönyvkritika ugyanis nem csak időigényes munka, hanem számos olyan vonatkozása van, amelyek jelentősen kitágítják az elemzés, a bírálat tartalmi és formai kereteit, s figyelembe kell venni azt a kontextust, amely a tankönyv, a tanterv, az oktatási törvény között fennáll.

Milyen a jó tankönyv? Ez a kérdés talán minden korban elhangzott. A Tankönyvkiadó A pedagógia időszerű kérdései sorozatban 1980-ban megjelent Tankönyvekről – mindenkinek című kötetében a tanulmányok sorában Karlovitz János erről a kérdésről írt. Több szerző fejtette ki elképzelését a korszerű tankönyvekről. Ma sem lenne céltalan a hasonló gondolatokról szóló tanulmányokat egy kötetben megjelentetni úgy, hogy a szerzők céltudatosan válasszanak ki egy-egy tankönyv-elemzési, tankönyvbírálati szempontot: a tankönyv pedagógiai célja, pszichológiai vonatkozásai, formai, ergonómiai, esztétikai, stílusbeli, tipográfiai jellemzői, a szöveg és az illusztrációk kapcsolata stb.

A hazai közoktatás nagy, és még megoldandó feladatok előtt áll. Strukturális kérdések, az oktatás input-output folyamata elemeinek újragondolása, a minőségi oktatás megteremtése, az érettségi mindenre kiterjesztésének, a tanári professzió megteremtésének teendői között a tankönyv-problémaköteg is ott van. Tankönyvelmélet-kutatók, tankönyvszerzők, gya-

korló pedagógusok és hozzáértő tankönyvkritikusok közös feladata, hogy a jövőben (is) jó, sőt, még jobb tankönyvek legyenek.

Jegyzetek

- 1 Baló József: A magyar népoktatásügy szervezete. Bp. 1909. 5. p.
- 2 U.o. 112. p.
- 3 U.o. 112. p.
- 4 Pintér Jenő: A magyar középiskolák igazgatásának kézikönyve. Bp. 1928. 455-456-p.
- 5 U.o. 456. p.
- 6 A Tankönyvügyi Bizottságról van szó.
- 7 U.o. 456. p.
- 8 A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak az iskolai tankönyvek és tanszerek beszerzése tárgyában 1928. május 23-án megjelent rendelete, 13.§. = Hivatalos Közlöny, 13. sz.
- 9 Dárdai Ágnes: A tankönyvkutatás alapjai. Pécs, 2002. 156 p. - Ismerteti: Karlovitz János: Alapmunka a szakszerű tankönyvkutatás megalapozásához = Könyv és Nevelés. 2003. 1. sz. 65-67. p.
- 10 Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged. 2002. 214 p.
- 11 Vári Péter et al: Felnőttírásbeliség-vizsgálat. Egy nemzetközi felmérés tapasztalatai = Iskolakultúra. 2000. 5.sz. 3-20. p. A kötet gazdag áttekintést ad a vonatkozó hazai és külföldi irodalomról.
- 12 Támpont. Kiadja a Magszter '97 BT, Bp. A lap az Oktatási Minisztérium támogatásával jelenik meg.- Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum által kiadott Könyv és Nevelés periodika Tankönyv rovata ugyancsak fontos megjelenési helye a tankönyvekkel kapcsolatos írásoknak.

Tölgyesi József

A Kossuth-évfordulóhoz

2002-ben Kossuth Lajos (1802–1894) születésének 200. évfordulójára emlékeztünk. A sokak által, széles körben ismert politikus a 19. században Magyarországon az antifeudális küzdelem, a polgári fejlődés és a nemzeti függetlenség megvalósításáért küzdött. De az eredeti képesítése szerinti ügyvéd életében döntő tényezőként hatott közéleti tevékenysége. Sokat foglalkozott közoktatásügyi (kisgyermeknevelés, népoktatás, szakoktatás) kérdésekkel is. Ez alkalomból érdemes megemlíteni a róla szóló két írást.

Az első, a még nem közismert, eddig méltatlanul kevésbé ismert pedagógus Gyulai Ágost (1868–1957) kéziratából származik, melyet családja őriz. Munkásságának alapos tanulmányozása még sok különlegességet nyújt. Ez alkalomból érdemes megemlíteni az 1917-re tervezett, ez ideig kéziratában olvasható kiadvány, a Magyarító füzet a népiskolai szemléltetőképekhez című anyag vonatkozó részletét, megjelentetése a család beleegezésével a közeljövőben várható.

(XVIII.) Kossuth Lajos Czeglédén

1. *A kép szemléltetésének erkölcsi és esztétikai célja.* Az a tisztelet, melyet minden magyar embernek Széchenyi István említésekor éreznie kell, Kossuth Lajos nevére százszorosan meg-

erősödve kél a magyar szívekben. E név a XIX. század közepén a haza és a szabadság szeretetének szimbóluma lett, s az is fog maradni mindörökké. Bármit hoznak magukkal a nemzet sorsának viszontagságai, bármint fordulnak Magyarhon külső és belső dolgai, kor- és pártkülönbség nélkül nincs és nem is lesz soha senki, ki e név varázsát meg tudná vagy meg akarná törni. A szent erő és szent akarat, a jobb és szebb kor után való törekvés az ő közbenjárásával virult föl nemzetünkben; egykori heves pártküzdelmei bizonyára régen feledésbe mennek, mikor még mindig az ő emléke mellett fog a nemzetben a tiszta, hazafias rajongás nagy elhatározásokat érlelni s megvalósítani. Ezt a tiszta, szent tüzet ne sajnáljuk, s ne kételkedjünk ébrentartani a magyar gyermek szívében. Erre tanítsa a gyermeket Kossuth Lajos czeglédi szereplésének derült világítású, teljes napfényben ragyogó képe is, melyen a festő Kossuth nemes páthosszú mozdulatainak lendületét, s az egész képen végigvonuló lelkes hatását művészi öntudatossággal állította a nevelő-oktatás szolgálatába.

2. *A kép történeti alapja.* Az 1848. évi törvények, melyeket V. Ferdinánd április 11-én szentesített, teljesen biztosították hazánk jólétét. Az udvari tanácsadók, a kamarilla azonban nem jó szemmel nézték a magyar nemzet boldogulását; felizgatták ellenünk

idegen nyelvű honfitársainkat s Jellasicsot, a horvát bánt is fellázították a magyar nemzet ellen. Mikor azután az ellenünk fölkelőket fegyverrel megfenyítettük, Ausztria sereget küldött elnyomásunkra. E hírekre Kossuth fegyverre szólította a hazát. Az országgyűlés egyhangúlag ajánlott meg 200.000 újoncot. Kossuth városról-városra járván, csodálatos ékesszólásával rövid

idő alatt talpra állította a 200 000 újoncból álló hadsereget, mely megfékezte a fölkelőket s az osztrák hadakat kiverte az országból.

Udvary Géza azt a jelenetet ábrázolja, midőn Kossuth Lajos Czeglédén lelkesítő szavakkal szólítja fegyverre a népet, egyikét azoknak a jeleneteknek, melyeknek nyomában az a híres, soha el nem múló szépségű dal kelt a magyar nép ajkán:

„Kossuth Lajos azt izente:

Elfogyott a regimentje.

Ha még egyszer azt izeni,

Mindnyájunknak el kell menni!

Éljen a haza!”

3. *Tárgyi szempontból szemléltetendő.* A lelkesen beszélő Kossuth a földíszített szónoki emelvényen, melynek babérkoszorúja egyúttal a legékebben szóló magyar szónok jelentőségét is szimbolizálja; a Kossuthot rajongva hallgató tömeg, soraiban nemesek és parasztok, egyenlő lelkesedéssel; egyik nemes, ki Kossuth szavára az odaadás kifejezésével arcán ajánlja föl kardját a hazának; a kép bal szögletében az apa, ki gyermekét a haza szent nevének imádatára Kossuth meghallgatása útján tanítja; a beszéd hatása, mely a hallgatók arcáról s mozdulatairól olvasható; a hely alföldi jellege (csinos kis templom, falusias házak, semmi hegy sehol, nagy égboltozat); a jelképiesen lobogó nemzeti színű zászlók; a nemeseknek s a nép fiainak jellegzetes magyaros viselete; végül a kék égen tornyosuló felhők, melyekben a művész a hazát fenyegető veszedelemre gondolhatott.

(A szöveg olvasható a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány „Unger Mátyás emlékére” által támogatott – L. K.-tól benyújtott – pályázatban.)

*

Azonban Gyulai Ágost gondolatai olvashatók egy budai gimnázium ifjúságához 1893. március 15-én mondott

beszédében is, amit szintén felidézünk.

„Kedves tanuló ifjúság! Megint eljött március 15-e, negyvenötödik, mióta e napot a magyar nemzet ünnepei közé sorolta - kezdte. Számos év, számos alkalom s a nemzet mindenkor kegyelettel, lelkesedéssel ülte meg e napot. Első év-fordulói azonban fájdalmas ünnepek voltak. Csak a szív érezte, csak a szem sugározta a lelkesedést, mely az ajkakon némaságba halt. Mily fájdalom volt az, amikor a szólásszabadság, a szabad sajtó emlék-ünnepén mélyen hallgatni kellett arról, ami minden szívnek egyetlen érzése, minden agynak egyetlen gondolata volt. Évtizedek múltak el azóta, de a nagy nap emlékét nem halványították el, a nemzet kegyeletét nem csökkentették iránta.

Ti kedves ifjúság, és mi mindnyájan - folytatta - boldogabb időt értünk, mint azoknak a szomorú napoknak tanúi. Ránk szebben virrad fel e nap: szabad hazában szabadon lelkesülünk a mi márciusunk idusának emlékéért. Igazi nemzeti ünneppé lett e nap, melyet büszkén ül meg immár a nemzet apraja-nagyja, a főváros s az egész ország polgársága és összes iskoláinak ifjúsága. S ez jól van így: ama nagy nap iránti lelkesedésünknek a jövőre is hatása lesz, oly példa ez, melyből a jövő is lelkesedni s cselekedni tanul ... mert hisz az ifjúságnak a lelkesedésen kívül még egy nemes és életbevágó feladata van: a tanulás. Mily boldogító tanulság az, melyet március 15-ének történetéből levonhattok: a nemzet erejébe vetett hit, a jövőjében való remény s a hazaszeretet; - majd felidézte az eseményeket - ... végre századok óta először hívta össze magyar meghívó az országgyűlést 1847 november elejére ... először néhány nagy elvet iktatott törvénybe, mint a közteherviselést, örökváltságot, a városok rendezését s az ősiség eltörlését, de aztán megint csak átment a régi gravaminális (sérelmeket felhánytor-gató) országgyűlések kesergő modorába ... a hosszadalmas huzavonát 1848 február végén a párizsi forradalom híre szakította meg, mely a magyar or-

szággyűlést is izgalomba hozta. Ekkor Kossuth Lajos fölismerte a kedvező alkalmat, megkísérelte megpendíteni a magyar parlamentáris kormány megalkotásának eszméjét. A mérsékelt Széchenyi, a tüzes Kossuth s a többiek ennek elérésében látták távoli végcéljukat. S a távolság nem is volt olyan nagy, amilyennek képzelték. Az alsó tábla csakhamar elfogadta Kossuth javaslatát, csak a főrendek többsége vonakodott tőle. Húzták-halasztották a döntést, míg a halasztásnak megint egy forradalomnak híre vetett véget, a bécsi forradalom volt ez, március 13-án. Ennek nyomása alatt, március 14-én a felső tábla is elfogadta Kossuth javaslatát úgy, hogy az országgyűlési küldöttség másnap már Bécsbe ment vele a javaslatnak törvénnyé szentesítése végett. Eközben Pesten a párizsi események hírére az „Ellenzéki kör” s az ifjúság szintén lázasan követelte a szabadság, egyenlőség s testvériség eszméinek kivívását. A kör március 12-i ülésén 12 pontba foglalta a nép szabadelvű kívánságait, hogy aztán az országgyűlés elé terjessze. A 12 pont mindent magába foglalt, ami a nemzetet újjászületési küzdelmében lelkesítette ... S az ifjúság, a márciusi ifjak - így nevezte őket Petőfi - lelkesedéssel vettek részt. Reformlakomát terveztek március 19-ére, melyet a Rákoson kellett volna megtartaniuk. Erre az alkalomra írta Petőfi a „Nemzeti dal”-t is. A lakomát nem tartották meg, elfeledtették a bekövetkezett fontosabb események, a dal azonban nevezetes szerepet játszott még s néhány nap alatt csakugyan a nemzet dalává lett.

Március 14-én, ugyanaznap, amikor a bécsi forradalom híre ... a pesti ifjúságot is nagy izgalomba hozta ... Az este tanácskozások közt múlt el s másnap, március 15-én Petőfi, Jókai, Vasvári Pál, Bulyovszky Gyula, Irinyi József és mások kora reggel összegyűltek s előbb az orvosok, majd a mérnöknövendékek intézete elé, végül pedig a központi egyetem elé vonultak és csatlakozásra szólították fel az ifjúságot. Jókai lelkes hangon felolvasta a kiáltvány alakjában megfogalmazott

12 pontot, Petőfi pedig elszavalta Nemzeti dal-át. A lelkesedés óriási volt ... Az ifjúság teljes számban volt már, egyedül a lelkesedés fegyverével ment végrehajtani a 12 pontok elejét, mely a sajtószabadságról s a cenzúra eltörléséről szólt. A Hatvani utcába vonultak s a Landerer-Heckenast-féle nyomdában a 12 pontot s Petőfi dalát kinyomtatva, a sajtót tényleg felszabadították. Egy óra múlva ezer meg ezer példányban kerültek ki a szabad sajtó első termékei. S a közönség leírhatatlan örömmel szemlélte gondolata szabadságának ez első tanújelét ... A sajtószabadság kivívásának befejezéséül még egyet követelt az ifjúság, hogy a helytartótanács által is kimondassa a sajtószabadságot s a cenzúrai intézmény eltörlését; egyúttal szabadon bocsátatását követelte „Stancsics Mihály” (= Tancsics Mihály) népies írónak, ki a „Nép könyve” s a „Józan ész” című könyveiért Budán fogságban volt. A kívánságok teljesültével az ifjúság s az ezernyi tömeg diadalmenetben tért vissza Pestre. Este a Nemzeti Színházban ünnepelték meg a nagy nap diadalát s Bajza József, a színház igazgatója örömmel megengedte, hogy a régóta tiltott „Bánk bán”-t előadják.

A lelkesedés tisztasága egész nap megőrizte az ifjúságot minden túlpástól, úgy, hogy ily nagy eredményeket szebb, dicsőbb fegyverekkel kivívni soha-sem lehetett volna.

Fényben, dicsőséggel végződött e nap ... Mert nézzétek a reformok záró-köve, március 15-e után az újjászületett Magyarországot, mily áldásos változásokon ment keresztül ... Az anyagi érdekek ügye is jóra fordult. A jobbágy is saját földjét művelte, nem robotolt s dézsmát sem adott. Szabad egyesületek emelték az őstermelést, ipart, kereskedelmet s ezzel a vagy-nosodást. A szellemi és erkölcsi érdekek is emelkedtek s számos iskola és más fontos intézmény szolgált a köz-művelődést. S az így újjászületett, erőssé lett nemzet élén független kormány állott, mely az országnak és a királynak felelős: szóval kifejlődött min-

den tényezője a nemzet ismét eljött nagyságának.

Íme, ennek az újjászületésnek emlékét újítjuk meg minden március 15-én, mert a reformok legkiválóbbja, minden haladás alapja a szabad sajtó, 1848. március 15-én született meg. Elragadtatással énekli e napon Petőfi:

*„Csattogjatok, csattogjatok
Gondolatink szárnyai!
Nem vagytok már többé rabok,
Szét szabad már szállani.”*

Íme, a nap legdicsőbb vívmánya, hogy felszabadította a gondolatot, a

szabad embernek legfőbb, legdrágább kincsét!

De emlékét ünnepeljük e napon a lelkes ifjúságnak is, mely hazaszeretetének hatalmas kitörésével s emellett lelkesedésének tisztaságával e nagy munkát végre tudta hajtani.

Azóta nagyot fordult a világ, szenvedett s ismét boldog lett a magyar ... az ifjúság is visszatért a politikai tettek mezejéről oda, hol valódi hivatását fölleli. A múlt csak példa legyen már, melyen valódi hivatását követve lelkesül az ifjúság, de egyúttal tanul is, hogy mint kell dolgozni a hazáért. Ti nek-

tek, kedves ifjúság, a jövőendő nemzedéknek, nem kell többé kivívnotok március 15-ének nagy eszméit, ti csak dolgozni, munkálkodni fogtok fenn-tartásukért. Nagy és nehéz feladat vár rátok ebben is, melyhez szintén hazaszeretetre, lelkesedésre van szükség. Ebben legyen példátok a márciusi ifjúság ... ”

(A budapesti II. ker. kir. egyetemi katolikus főgimnázium évi értesítője az 1892-93-iki tanévről. Budapest, 1893. 50-54. 1.)

dr. Lányi Katalin
pedagógia szakos előadó,
neveléstörténész

Előszó – történeti visszatekintés

Az összeállítás forrása Gyulai Ágost (1868–1957) – gyakorló pedagógus, irodalmár, irodalomtörténész, pedagógiai történetíró, intézményi igazgató (Paedagogium, későbbiekben Polgári Iskolai Tanítóképző, majd Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola), továbbá intézményszervező és -alapító (Testnevelési Főiskola), egyben ez utóbbinak első pedagógiai igazgatója – kéziratában található írása, melyet 1917-ben szándékoztak megjelentetni.

Alighanem kevesen tudják, ki is volt Gyulai Ágost; a pedagógusról, irodalomtörténészről méltatlanul megfeledkezett a szakma. A szaktudomány(ok) adóssága, hogy eddig nemigen szóltak róla. Jóllehet, a pedagógus és tankönyvíró a Horthy-korszak konzervatív ideológiai felfogását vallotta, ugyanakkor mély belső érzelmek – vallásos hit, hazaszeretet, szociális érzék és a nevelés fejlesztésének gondolatai – jellemezték.

Jelen kiadvány összeállítója (L. K.) a Magyar Pedagógiai Társaság tagja – anno a Társaság titkárságának munkatársa elkötelezett kutatója lett Gyulai Ágost munkásságának. Kutatómunkája A Magyar Paedagogiai Társaság (1891–1949) szerepe a magyar nevelésügy történetében című tudományos dolgozat (bölcsezdoktori disszertáció, 1986) – készítése során fedezte fel Gyulai Ágost

személyét, aki a Magyar Paedagogiai Társaságnál 42 éven át titkári tisztséget töltött be.

Mindvégig pedagógusként dolgozott, sőt nem is akárhogyan. A magyar-német nyelv és irodalom szakos tanár nagy szakmai felkészültsége, műveltsége, a pálya iránti elhivatottsága és emberi tulajdonságai példaértékűek. Így emlékeznek rá azok, akik ismerték: tanítványai és munka-, illetve pályatársai. Életútján tudás, hivatástudat vezet-

te, szerencsés véletlenekkel társulva. A pedagógusképzésben az ő korában jelentős iskolatípusban, a polgári iskolai tanárképzőben fejtette ki tevékenységét: a tanárok felkészítésénél alkalmazott elgondolásai, megoldásai, azaz a tanári gyakorlatra orientált fel-, illetve előkészítő módszerek következetes alkalmazása szinte újszerűséget jelentettek abban az időben. Életútja mutatja, hogy nem olyan pedagógus volt, aki nevelőnek született, hanem olyan, aki azzá lett, mert körülményei, lehetőségei és kötelességei pedagógussá alakították – írta dr. Komlósi Sándor a Gyulai Ágostról szóló könyv ismertetőjében.

Magam a Testnevelési Főiskola 60. évfordulójáról tudósító újságcikket olvasva figyeltem fel a közlemény írójának, a leszármazottnak, Gyulay Zoltánnak (mely édesapjától átvett újságírói név, a család hivatalosan i-vel írja) nevére; aki a kapcsolatfelvételt követően készségesen közölt róla életrajzi adatokat, dokumentumokat, lehetővé tette több kötetes kéziratának, az Opusculáknak (I–V.) tanulmányozását, és hozzájárult a szükséges részletek kiemelt feldolgozásához, továbbá közléséhez, néhai Gyulai Ágost közismertebbé tételéhez.

dr. Lányi Katalin
a kötet szerkesztője

A közoktatás könyvtárügye

Könyvtárostánárok I. Országos Konferenciája

Cél

Az OPKM a konferenciasorozattal rendszeres (évenkénti) fórumot kíván biztosítani az ország könyvtárostánárainak, iskolai könyvtárosainak iskolatípustól, fenntartótól, végzettségtől, munkakörétől, egyesületi tagságtól függetlenül. Szeretné elősegíteni és támogatni az iskolai könyvtárak működését, egymás közti és más szervezetekkel, intézményekkel való kapcsolattartását, együttműködését szakmapolitikai és gyakorlati kérdésekben.

Témák

1. Az iskolai könyvtárakat érintő aktuális jogszabályi változások
 2. Az iskolai könyvtárak munkáját segítő és ellenőrző szakmai szolgáltatások a közoktatási és a könyvtári rendszerben
 3. Tantervi változások
- Szervező:** Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum
Időpont: 2003. június 26. 10-16 óra között
Helyszín: Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, 1082 Bp., Horváth M. tér 8.

Program

- 9.30– Regisztráció, lehetőség az iskolai könyvtár megtekintésére
- 10.00–10.10 A konferencia megnyitása Balogh Mihály főigazgató (OPKM)
- 10.10–10.50 Az Oktatási Minisztérium iskolai könyvtári stratégiája és jogszabályi háttere – Sipos János közoktatási helyettes államtitkár (OM)

- 10.50–11.20 A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának könyvtári stratégiája – dr. Kenyéri Katalin (NKÖM)
- 11.20–12.00 Műhelybeszélgetés az előadókkal – moderátor: dr. Csík Tibor (OPKM)
- 12.00–13.00 Ebéd, lehetőség az iskolai könyvtár megtekintésére
- 13.00–13.30 Könyvtárhasználat a tantervi változások tükrében – Dán Krisztina vezető szaktanácsadó (FPI)
- 13.30–14.00 Az iskolai könyvtáraknak szóló szakmai szolgáltatások – Varga Zsuzsanna (Pedagógiai Szolgáltatók Országos Szövetsége)
- 14.00–14.20 Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum iskolai könyvtáraknak szóló szolgáltatásai – Dömsödy Andrea szakreferens (OPKM)
- 14.20–15.20 Kerekasztal beszélgetés néhány, az iskolai könyvtárak számára szolgáltatást nyújtó intézmény, cég, szervezet képviselőjével (tankönyvkiadás és-terjesztés, KÁOKSZI, Sulinet, Könyvtárostánárok Egyesülete stb.) – moderátor: Hock Zsuzsanna könyvtárostánár (Városmajori Gimnázium)
- 15.10–15.50 Műhelybeszélgetés az előadókkal – moderátor: dr. Celler Zsuzsanna (OPKM)
- 15.50–16.00 Zárszó – Balogh Mihály főigazgató (OPKM)
- További információ és jelentkezési lap: www.opkm.hu
T.: 331-93-23

Könyvismertetés

Merész, fontos és hasznos könyv

„A könyv nem egyszerű iskolatörténet. Vezérfonala a magyar oktatáspolitikai története az államalapítástól napjainkig.” – mondja a szerző. Merésznek tűnhet ez a kijelentés. És az is. Alig háromszáz oldalon összefoglalni a magyar oktatáspolitikai történetét, nagy merészség. De, ha belegondolunk, hogy hol született ez a könyv, és mi volt a célja, miért kellett megíródnia,

akkor már nem merésznek, inkább fontosnak és hasznosnak kell tartanunk azt.

Fontos, mert kisebbségi közegben foglalja össze az iskola, az oktatáspolitikai fontosságát, szerepét. És hasznos, mert azok számára teszi ezt elsősorban, akik aktív részesei, vagy passzív élvezői az oktatásügynek. A pedagógus, a szülő, de a diák is hasznos olvasmány-

ként lapozhatja ezt a tudománynépszerűsítő könyvet, és megtudhatja belőle, hogy milyen ideológiák, elképzelések, intézményi keretek, politikai értékek és érdekek, egyéni teljesítmények formálják az iskolát több évszázada, és főleg az elmúlt évtizedekben, amikor kisebbségi sorba került a magyarság Szlovákiában.

Csicsay Alajos összefoglalója a kisebbségi megmaradás szemszögéből vizsgálja az oktatásügyet, az iskolát. Az elmúlt évtizedek tapasztalatai alapján, a szerző szerint, a nemzeti kisebbségi megmaradásnak négy fontos kritériuma van, és ezek kontextusában kell szemlélni az iskolák problémáit. Ezek a kritériumok egymást kiegészítik, egymást erősítik, és bármelyik hiánya, komoly válságot okozhat a közösség életében.

„Felvetődik a kérdés, hogy a nacionalizmustól átítatott nemzetállamokban van-e lehetőség a kisebbségeknek a megmaradásra? Igen, ha az alábbi négy feltétel megadatik számukra:

- legyen saját alap- és középiskolai hálózatuk,

- birtokolhassák és művelhessék az írott szót, vagyis legyenek lap- és könyvkiadók (rádió- és tévéműsoruk), azaz újságírók, írók és persze olvasóközönségük,

- legyenek kulturális szervezeteik és intézményhálózatuk,

- végül, de nem utolsó sorban, legyen politikai erejük, pártjuk, pártjaik, amelyek által részt vehetnek a törvényhozásban és a hatalomgyakorlásban is.”

A Magyarország határain túl élő közösségek többé kevésbé rendelkeznek ezekkel az adottságokkal, ennek következménye, hogy nyolcvan év elteltével is, dacára mindenfajta elnemzetlenítő törekvésnek, vannak és léteznek. Ugyanakkor e feltételek hiányának a következménye, hogy a szórványmagyarország szinte elsorvadásra van ítélve, vagy hogy a magyarországi kisebbségek mindenfajta utólagos pozitív diszkrimináció ellenére is megmaradásuk végpontjához érkeztek.

A kritériumrendszer talán legfontosabbika az iskolahálózat megléte. Az anyanyelvi oktatás magában foglalja a többi feltétel újratermelését. Hiszen magyar iskolák nélkül nincs írott és használt magyar szó, nincs olyan értelmiségi középosztály, amely megszervezhetné önmagát, és nincs öntudatos politikai elit, amely hatékonyan tudná képviselni a közösség érdekeit.

A kisebbségi megmaradás letéteményese a művelt fők sokasága (a hivatalnokréteg, a titkárnők, a szakmunkások, a könyvelők, az egyetemisták, a tudósok, a gondolkodó magyarok) csak is-

kolapadból kerülhet ki, és Csicsay Alajossal egyetértve, csak a színvonalasan oktató iskolákból.

Ezért fontos számot vetni az oktatásügyünk múltjával és jelenével. Látnunk kell, hogy hol, milyen oktatási intézményekben tanulunk, tudnunk kell, hogy az iskola mire képes, mit tud nyújtani a gyermekeinknek, miben segít, és miben nem képes segíteni. Mi az, amit a szülőknek, vagy a szülőknek és a tanítóknak együtt kell felvállalniuk.

A Fórum Kisebbségkutató Intézet egyik korábbi felmérése meglepetészerűen mutatott rá arra, hogy a pedagógus önmagáról vallott szerepe az elmúlt időszakban gyökeresen megváltozott. A tanító a 19., de még a 20. századra is jellemző közösségformáló, közösségnevelő szerepe nyíltan és bevallottan kisebbségi közegben is megszűnt, és helyét az egzisztenciateremtő, csak az iskolára összpontosító pedagógusmodell vette át. A közéleti szerepvállalás a pedagógusok esetében helyi szinten is az értékrend legalsó fokára került. Hogy jó-e ez, vagy sem, arról lehet vitatkozni. Ha ez a szakmaiság megerősödését jelenti, akkor pozitívként értékelhetjük, ha csak a közéleti szerepvállalás feladását jelenti, mindenfajta innovációs, szakmai továbblépési késztetés nélkül, akkor aligha.

A pedagógus szakma nem tartozik a sikerszakmák körébe. Sem erkölcsi, sem anyagi megbecsültsége nem vonzza a fiatalokat. Talán csak az elhivatottság az, ami még élte a szakmát, és az a tudat, hogy gyermekeink jövője függhet az iskolapadban szerzett tudástól és a kifejlesztett képességektől.

Csicsay könyve a pedagógust egyszerűen láttatja az adott rendszerben és az önmaga által is alakított kihívások kereszttüzében. Iskolatörténetet ír, és társadalomrajzot ad. Intézményekről beszél, és az egyén hozzáállását kéri számon. Számot ad a pedagógusok olykor nem is egyszerű kiállásáról, és mindeközben megszabja azt a szakmai követelményrendszert, amely nélkül a pedagógus tiltakozása fabatkát sem ér, és csupán gesztusértéke marad.

Nem csak kisebbségi közegben van nagyon nagy értéke az ilyen tudománynépszerűsítő kiadványoknak. Azért fontos összefoglalni azt, amit lát-szólag mindenki tud, hogy mindenki pontosabban tudja azt. Tudatosítsa az

iskola, az iskola környezetének a szerepét. Tudja azt, hogy a gépezetben melyik aktuális fogaskerék szerepe az övé, és hogy a rendszer diktálta minimumnál hogyan tud többet tenni. Vagy mi az, amit a gyerekekkel szemben feltétlenül meg kell tennie, függetlenül a rendszer követelte kötelezettségektől.

Csicsay Alajos 1938-ban született a szlovákiai Csiliznyáradon. Negyven éven keresztül pedagógusként dolgozott, de hosszú időn át a tekintélyes Párkányi Magyar Tannyelvű Alapiskola igazgatója is volt. Pedagógusmúltjával egyenértékű a közéleti szerepvállalása. A Csemadok, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének, a Katedra Társaságnak, a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának aktív tagja, és mindegyikben vezető szerepet töltött be az elmúlt évtizedben. Több szakmai lap szerkesztőbizottsági tagja. Szlovákiában mindenki ismeri, és elismeri tevékenységét. A kispróza művelője, pedagógiai szakíró. Hat önálló kötete jelent meg, az Iskolatörténet a hetedik.

A magyar olvasó számára az Iskolatörténet talán azért lehet izgalmas olvasmány, mert a magyarországi oktatásügyi kontextus mellett 1918-tól napjainkig számot ad a csehszlovákiai iskolaügy fejlődéséről is. Összehasonlítja a kettőt, és a két, olykor nagyon eltérő oktatáspolitikai kereszttüzében vizsgálja a szlovákiai magyar iskolák helyzetét. De a könyvből részletes betekintést nyerhetünk a szlovákiai magyar iskolák megmentésére tett erőfeszítésekbe is, és nem utolsó sorban a szlovákiai magyar pedagógusok életébe, az iskolák jelenlegi állapotába, azokba az intézményekbe, amelyek ma meghatározzák a kisebbségi oktatásügy helyzetét, és a szlovákiai magyarok megmaradását.

Merész, fontos és hasznos könyv, amelynek az értékét csak növeli, hogy nagyon olvasmányos formában összegzi az oktatásüggyel kapcsolatos ismereteket, és egyszerre tud szólni a pedagógushoz, a szülőhöz, a diákhöz, és mindenkihez, aki csak egy kissé szívén viseli a szlovákiai magyar iskolák ügyét.

Csicsay Alajos: Iskolatörténet. Duna-szerdahely, Lilium Aurum. 2002. 276 p.

Tóth Károly

Az iskolai könyvtárak könyvtári szakfelügyelete

A nemzeti kulturális örökség miniszterének 14/2001. (VII. 5.) NKÖM rendelete a könyvtári szakfelügyeletről (Kulturális Közlöny, 2001/16. 802-804. p.) alapján a könyvtári szakfelügyelet során az iskolai könyvtárak vizsgálatánál külön szempontrendszer alkalmazandó (3. §).

14/2001. (VII. 5.) NKÖM rendelet a könyvtári szakfelügyeletről

3. § (1) Az iskolai könyvtár szakfelügyeleti vizsgálatával kapcsolatosan az e rendeletben foglaltakat a (2)–(4) bekezdésben foglalt eltéréssel kell alkalmazni.

(2) A szakfelügyelet feladatai az iskolai könyvtárak esetében:

a) ellenőrzi a könyvtári szakmai tevékenységről szóló jogszabályok érvényesülését,

b) vizsgálja és értékeli a könyvtár részvételét a könyvtári rendszerben,

c) vizsgálja a dokumentumok védelmével és nyilvántartásával kapcsolatos szabályok érvényesülését,

d) ellenőrzi a kulturális célú központi költségvetési támogatások felhasználását,

e) ellenőrzi az iskolai könyvtári szakfelügyelet javaslatainak megvalósítását.

(3) Iskolai könyvtár szakfelügyeleti vizsgálatára csak az a szakértő kaphat megbízást, aki szerepel a közoktatásról szóló törvény szerint elkészített országos szakértői névjegyzékben is.

(4) A szakfelügyeleti vizsgálatot a közoktatásról szóló törvény szakmai ellenőrzés lebonyolításáról szóló rendelkezéseinek megfelelően kell megszervezni.

(5) Az iskolai könyvtárak szakfelügyeletének részletes szempontrendszerét az oktatási miniszter és a miniszter által létrehozott, az iskolai könyvtárakkal foglalkozó Tárcaközi Bizottság javaslata alapján a miniszter hagyja jóvá és közzéteszi mind az Oktatási, mind a Kulturális Közlönyben.

7. § (1) A Könyvtári Intézet a minisztérium előírása szerint vesz részt a szakfel-

ügyeleti vizsgálatokban, a szakfelügyeleti dokumentumok gyűjtésében és megőrzésében.

(3) Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum a minisztériummal kötött megállapodás szerint vesz részt a szakfelügyeleti vizsgálatokban.

Ezt a sajátos szempontrendszert az Iskolai Könyvtárakkal Foglalkozó Tárcaközi Bizottság javaslata alapján a nemzeti kulturális örökség minisztere hagyta jóvá 2002. május 24-én és tette közzé a Kulturális Közlönyben.

Az iskolai könyvtári szakfelügyelet szempontrendszere

1. Az iskolai könyvtárak létét igazoló dokumentum vizsgálata.

2. A tanulóknak, pedagógusoknak megfelelő nyitva tartás biztosítása.

3. Az iskola oktató-nevelő tevékenységéhez szükséges különböző típusú könyvtári dokumentumok és az azok használatához szükséges eszközök, dokumentumok tartalmilag széles körének megléte.

4. Az iskolai könyvtár használati szabályzata megfelelősége a könyvtári törvény és az iskolai könyvtárra vonatkozó jogszabályok tükrében.

5. Az iskolai könyvtár részvétele a könyvtárközi dokumentumszolgáltatásban.

a) Az iskolai könyvtár technikai felkészültsége a szolgáltatások igénybevételére (Internet, e-mail, fax, nyomtató)

b) Az iskolai könyvtár felkészültsége a kizárólag az ő gyűjteményében meglévő dokumentumok szolgáltatására (másológép, szkennerek)

c) Az iskolai könyvtáros speciális szakismerete a szolgáltatások igénybevételére

(a pedagógiai intézetek könyvtárainak, illetve az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum szolgáltatásainak ismerete, a lelőhely-nyilvántartás használata)

d) Az iskolai könyvtár propagandája az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer szolgáltatásairól

6. Az iskolán belül különböző helyre (pl.: szaktanterem, kollégium) elhelyezett könyvtári dokumentumok lelőhely-nyilvántartásának vezetése.

7. A megyei pedagógiai intézetek és az iskolai könyvtár együttműködésének dokumentumai.

8. A statisztikai adatszolgáltatásnak megfelelő nyilvántartás vezetése.

9. Egy osztály könyvtári célú foglalkoztatására is alkalmas helyiség megléte.

10. Az állomány nagyobb részének szabadpolcos elhelyezése

Mivel az iskolai könyvtárak nem tartoznak a NKÖM felügyeleti körébe tartozó nyilvános könyvtárak közé (a kettős funkciójú könyvtárak kivételével), könyvtári szakfelügyeletük csak részleges lehet, mivel a NKÖM megbízásával rendelkező szakfelügyelő csak a NKÖM (vagy az elődnek tekinthető minisztériumi egységek) által kiadott jogszabályok érvényesülését ellenőrizheti. Így a szakfelügyelők nem rendelkezhetnek az adott iskolai könyvtár működésének megítéléséhez szükséges minden információval. Ennek feloldása érdekében a NKÖM és az OM megállapodást köt, hogy azokban az iskolai könyvtárakban, melyekben a NKÖM szakfelügyeleti vizsgálatot indít az OM is elrendeli a szakmai ellenőrzést, melyet a Közoktatási törvény 107. §-a szabályoz.

A közoktatási intézmény ellenőrzése

107. § (1) A közoktatási intézmény szakmai ellenőrzésében – a (2) bekezdés b) pontjában meghatározott kivétellel – az vehet részt, aki szerepel az Országos szakértői névjegyzékben.

(3) A szakmai ellenőrzés megkezdése előtt legalább hét nappal az ellenőrzés vezetőjének egyeztetnie kell a közoktatási intézmény vezetőjével és azzal, aki az ellenőrzést kezdeményezte, a szakmai ellenőrzés időtartamát, formáját, módszereit, az ellenőrzés időpontját, továbbá, hogy az érdekeltek milyen módon nyilváníthatnak véleményt az ellenőrzés megállapításairól. A (8) bekezdés a)–b) pontban meghatározott esetben a szakmai ellenőrzés megkezdése előtt legalább hét nappal értesíteni kell a közoktatási intézmény fenntartóját, tájékoztatva arról, hogy a szakmai ellenőrzés lefolytatásánál jelen lehet.

(4) A szakmai ellenőrzés megállapításait megkapja az, akit az ellenőrzés érintett, továbbá az, akinek a kezdeményezésére az ellenőrzés indult, valamint a (8) bekezdés f) pontja kivételével a fenntartó. Ha az ellenőrzés nemzeti, etnikai kisebbségi feladatot ellátó közoktatási intézményben folyik, a szakmai ellenőrzés megállapításait meg kell küldeni az érdekelt helyi kisebbségi önkormányzatnak, valamint az országos kisebbségi önkormányzatnak.

(5) Az, aki az ellenőrzés megállapításával nem ért egyet, másik szakmai ellenőrzés keretében kérheti annak felülvizsgálatát.

(6) Az értékelés eredményeképpen a fenntartó – ha az intézkedésre nem ő jogosult – megfelelő határidő biztosítása mellett felhívja a közoktatási intézmény vezetőjét, hogy a szükséges intézkedéseket tegye meg.

(7) A szakmai ellenőrzés megállapításait a személyiségvédelemre vonatkozó jogszabályok megtartásával kell nyilvánosságra hozni.

(8) Szakmai ellenőrzést – a költségek biztosítása mellett – indíthat

a) országos, térségi, megyei, fővárosi szinten az oktatási miniszter, szakképzés tekintetében a szakképesítésért felelős miniszter az országos oktatáspolitikai célkitűzések előkészítése vagy a célkitűzések

megvalósulásának megismerése, továbbá az országos kisebbségi önkormányzat a közoktatás nemzeti, etnikai kisebbségi feladatai végrehajtásának értékelése,

b) megyei, fővárosi szinten a fővárosi, megyei önkormányzat a megyei, fővárosi fejlesztési terv, és az oktatáspolitikai célkitűzések előkészítése, megvalósulásának megismerése,

c) települési szinten a községi, városi, megyei jogú városi, fővárosi kerületi önkormányzat a helyi oktatáspolitikai célkitűzések előkészítése, megvalósulásuk megismerése, a helyi kisebbségi önkormányzat a település nemzeti, etnikai kisebbségi óvodai neveléssel, iskolai neveléssel és oktatással összefüggő feladatok végrehajtásának áttekintése,

d) intézményi szinten a fenntartó, a helyi oktatáspolitikai célkitűzések előkészítése, vagy a célkitűzések megvalósulásának megismerése, illetve az egyes intézményekben végzett nevelő és oktató munka színvonalának értékelése,

e) a közoktatási intézmény vezetője az intézményben végzett nevelő és oktató munka, egyes alkalmazott munkája színvonalának külső szakértővel történő értékelése,

f) a közoktatási intézmény alkalmazottja saját munkájának értékelése céljából.

(9) A közoktatási intézményben folyó törvényességi ellenőrzésnél a (2)–(6) bekezdésben foglaltakat alkalmazni kell az az eltéréssel, hogy az előzetes egyeztetésre vonatkozó rendelkezéseket nem kell megtartani, ha az az ellenőrzés eredményességét veszélyezteti.

(10) A közoktatási intézményben szakmai ellenőrzést végző személynek, illetve a törvényességi ellenőrzést végző személynek, szervezetnek nincs döntési, intézkedési jogköre.

A Tárcaközi Bizottság indítványozta, hogy a Közoktatási törvény 107. § (8) a pontjába kerül be a nemzeti kulturális örökség minisztere is, mint ellenőrzés indítására jogosult.

A szakfelügyelet egyszerű és hatékony megvalósíthatósága érdekében iskolai könyvtárakba azok a szakfelügyelők kaphatnak szakfelügyeleti megbízást, akik oktatási és kulturális szakértők is egyben, tehát mindkét vizsgálat

elvégzésére jogosultak. A könyvtári szakértői névjegyzékbe kerülés feltételeit és módját A nemzeti kulturális örökség miniszterének 18/2000. (XII. 18.) NKÖM rendelete a kulturális szakértők működésének engedélyezéséről és a szakértői névjegyzékek vezetéséről (Kulturális Közlöny, 2001/2., 41–44. p.) rögzíti. Az oktatási szakértői névjegyzékbe kerülést és a szakértőség meghosszabbítását a Tájékoztató az országos szakértői és vizsgáztatási névjegyzékbe kerülés feltételeiről (Oktatási Közlöny, 2002/5., 650–662. p.) szabályozza, mely űrlapokat is tartalmaz.

Az iskolai könyvtári szakfelügyelőknek a specialitásokra való tekintettel el kell végezniük egy a NKÖM megbízásából (a Könyvtári Intézet által) szervezett szakfelügyeleti tanfolyam mellett egy iskolai könyvtári szakfelügyeleti tanfolyamot is, melyet az OPKM szervez.

A 14/2001-es NKÖM rendelet szerint az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum a NKÖM Könyvtári Osztályával kötött megállapodás alapján vesz részt a szakfelügyeleti vizsgálatokban

A szakfelügyelők a mellékelt kérdés-sor alapján gyűjthetik be a megfelelő információkat:

A kérdőív csupán segítségül szolgál a vizsgálat lebonyolításához, a végleges szakfelügyeleti jelentés elkészítéséhez, mely tartalmazza a szakfelügyelő értékelő, összegző megállapításait, javaslatait, intézkedési kezdeményezéseit, a vizsgált intézmény vezetőjének és az intézmény fenntartójának észrevételeit.

A szakfelügyeleti vizsgálat előtt hasznos, ha a szakfelügyelő tanulmányozza:

- a könyvtár alapító okiratát,
- a Szervezeti és Működési Szabályzatot,
- a Használati szabályzatot,
- munkatervet,
- éves jelentéseket,
- statisztikai jelentőlapokat,
- támogatásokat (érdekeltség-növelő, egyebek)

Kérdőív az iskolai könyvtári szakfelügyeleti vizsgálatához

Készült „Az iskolai könyvtári szakfelügyelet szempontrendszere” alapján,
melyet 2002. május 24-én hagyott jóvá a kulturális miniszter)

1. Az iskolai könyvtárak létét igazoló dokumentum vizsgálata.

Szerepel az iskolai könyvtár az iskola alapító okiratában?
igen nem

Ha igen, milyen minőségben?.....

Van-e külön alapító okirata a könyvtárnak? igen nem

Mikor készült? Mi a könyvtár alapfeladata az okirat szerint?

.....

Szerepel-e a könyvtár a nevelési-oktatási intézmény SzMSz-ében? igen nem

Ha igen, milyen minőségben?.....

Van-e Működési Szabályzata a könyvtárnak? igen nem

Van-e a küldetésnyilatkozata a könyvtárnak? igen nem

Ha van, hol tették közzé?

Ha van, de nem tették közzé, miért nem?

Ha nincs, miért nincs és készül-e?

Mely dokumentumtípusok találhatók a könyvtár gyűjteményében: könyv, folyóirat, lemez, CD, CD-ROM, kazetta, diafilm, egyéb:.....

.....

2. A tanulóknak, pedagógusoknak megfelelő nyitva tartás biztosítása.

Biztosított-e tanítási napokon a tanulók, pedagógusok részére megfelelő időpontban a nyitva tartás? igen nem

A könyvtár nyitva tartása tanítási napokon:

Hétfő:

Kedd:

Szerda:

Csütörtök:

Péntek:

Összesen: heti óra

A könyvtár nyitva tartása tanítás nélküli napokon:

Mi indokolja ezt a nyitva tartást? Végeztek-e, s ha igen mikor és hogyan felmérést arról, hogy ez a felhasználók többsége számára megfelelő-e?

.....

.....

Mikor módosítottak utoljára a nyitvatartási időn és miért?

.....

.....

3. Az iskola oktató-nevelő tevékenységéhez szükséges különböző típusú könyvtári dokumentumok és az azok használatához szükséges eszközök, dokumentumok tartalmilag széles körének megéléte.

Rendelkezik-e a könyvtár legalább háromezer könyvtári dokumentummal: igen nem

A könyvtári dokumentumok száma: 2002 október 1-jén: ...

A könyvtár elhelyezésével, helyiségeivel, állagával kapcsolatos megállapítások:.....

.....

.....

.....

.....

Az iskolai (kollégiumi) könyvtár gyűjteménye széleskörűen tartalmazza-e azokat az információkat és információhordozókat, amelyekre az iskolai (kollégiumi) nevelő és oktató tevékenységéhez szükség van? igen nem

Van-e jóváhagyott gyűjtőköri szabályzata az iskolai könyvtárnak? igen nem

Mikor készült a szabályzat?

A szakértői vélemény kelte:.....

Az állomány összetétele megfelel-e a gyűjtési szabályzatnak? igen nem

Az iskolai (kollégiumi) könyvtár rendelkezik-e a különböző információhordozók használatához, az újabb dokumentumok előállításához, a dokumentumok kiadásához, a könyvtárhasználat nyilvántartásához szükséges eszközökkel? igen nem

A könyvtár technikai felszereltsége (a meglévő aláhúzendő): telefon, fax, fénymásoló, számítógép, Internet csatlakozás, nyomtató, rádió, magnetofon, lemezjátszó, CD lejátszó, televízió, videó, videokamera, írógép, írásvetítő, diavetítő, projektor, stúdió, CD-író egyéb:

4. *Az iskolai könyvtár használati szabályzatának megfelelése a könyvtári törvény és az iskolai könyvtárra vonatkozó jogszabályok tükrében*

(Az iskolai (kollégiumi) könyvtár működtetésének szakmai követelményei 11/1994. MKM rendelet alapján)

Eleget tesz-e az iskolai könyvtáraknak előírt szakmai alapkövetelményeknek: igen nem

Beiratkozási díj van-e? igen nem

Biztosít-e a könyvtár további kedvezményeket? igen nem

Ha igen, kiknek és milyen mértékű kedvezményt?

.....

.....

.....

.....

A könyvtárhasználati szabályzatot nyilvánosságra kell hozni.

Van-e használati szabályzat? igen nem

Ha nincs, miért nincs?

.....

.....

.....

.....

Ha van, mikor aktualizálták utoljára?

Hol jelent meg?

.....

.....

.....

.....

A használó könnyen, bármikor hozzáférhet-e? igen nem

Ha nem, miért nem?

.....

.....

.....

.....

.....

Hogyan biztosítják a beiratkozáskor kapott adatok védelmét?

.....

.....

.....

.....

.....

Betartják-e az adatvédelmi törvény rendelkezéseit (adatok

kezelése, feldolgozása, minősége, biztonsága)? igen nem

Milyen adatokat kérnek a könyvtárhasználótól?

.....

.....

.....

.....

Alkalmas a helyiség az állomány (állományrész) szabadpolcos elhelyezésére? igen nem

Alkalmas-e a könyvtár legalább egy iskolai osztály egyidejű foglalkoztatására? igen nem

Tanulói férőhelyek száma:

Könyvtárostánár(oka)t (-tanító(ka)t) alkalmaznak-e a könyvtár gondozására? igen nem

Ha igen, milyen könyvtárosi végzettséggel rendelkezi(ne)k a könyvtárpedagógus(ok)?

Egyetemi könyvtárosi

Főiskolai könyvtárosi

Szakkollégiumi könyvtárosi?

5. *Az iskolai könyvtár részvétele a könyvtárközi dokumentumszolgáltatásban.*

Az iskolai (kollégiumi) könyvtár kapcsolatot tart-e a többi iskolai (kollégiumi) könyvtárral, igen nem

A kapcsolat lényege:

.....

.....

.....

.....

a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézmények könyvtáraival, igen nem

A kapcsolat mibenléte:

.....

.....

.....

a nyilvános könyvtárakkal, igen nem

A kapcsolat részletes bemutatása

.....

.....

.....

.....

Együttműködik az iskola székhelyén működő közkönyvtárral? igen nem

Az együttműködés formái és területei:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A könyvtár helyben nyújtott alapszolgáltatásai

56. § (2) A könyvtárhasználót ingyenesen illetik meg a következő alapszolgáltatások:

a könyvtárlátogatás,

a könyvtár által kijelölt gyűjteményrészek helybenhasználata,

az állományfeltáró eszközök használata,

információ a könyvtár és a könyvtári rendszer szolgáltatásairól.

A használati szabályzat szerint valóban ingyenesek-e a fenti alapszolgáltatások? igen nem

Milyen eszközöket használ fel a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében? Telefon, fax, e-mail, nyomtató, internet, egyéb:.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Milyen módon tájékoztat a könyvtár és a nyilvános könyvtári rendszer dokumentumairól és szolgáltatásairól?

.....
.....
.....
.....

Hogyan biztosítja más könyvtárak állományának és szolgáltatásainak elérését?

.....
.....
.....
.....
.....

Hogyan hívja fel a könyvtárhasználók figyelmét az ODR szolgáltatások igénybevételének lehetőségeire?.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Az iskolán belül különböző helyre (pl.: szaktanterem, kollégium) elhelyezett könyvtári dokumentumok lelőhely nyilvántartásának vezetése

A lelőhely-nyilvántartás módja, eszközei, frissítési lehetőségei, állományvédelmi elemei:

.....
.....
.....
.....
.....

7. A megyei pedagógiai intézetek és az iskolai könyvtár együttműködésének dokumentumai.

Tájékoztatás nyújt-e az iskolai (kollégiumi) könyvtár, a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekben működő könyvtárak, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, valamint más nyilvános könyvtárak, a nyilvános

könyvtári ellátás rendszerének dokumentumairól, szolgáltatásairól? igen nem

Ha igen, hogyan, milyen eszközzel, milyen formában?

.....
.....
.....
.....

Részt vesz-e az iskolai könyvtár a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében? igen nem

Hogyan?.....

.....
.....
.....

A megyei pedagógiai intézetek által az iskolai, kollégiumi könyvtárak részére nyújtott szolgáltatások közül melyeket vesz igénybe:

könyvtárostanárok (tanítók) és más könyvtári szakemberek továbbképzésében igen nem

könyvtári információs szolgáltatás fenntartása az iskolai, kollégiumi könyvtári szakterületen, igen nem

a könyvtári állománygyarapítást segítő tájékoztatás nyújtása, igen nem

közreműködés az iskolai (kollégiumi) könyvtári szaktanácsadásban. igen nem

8. A statisztikai adatszolgáltatásnak megfelelő nyilvántartás vezetése.

Egyeztek-e a különböző dokumentumokban a statisztikai adatok? igen nem

Ha gépi, milyen programot használnak?

.....

9. Egy osztály könyvtári célú foglalkoztatására is alkalmas helyiség megléte.

Rendelkezik-e kizárólagosan könyvtári szolgáltatások céljaira alkalmas, a használók által könnyen megközelíthető helyiséggel? igen nem

a könyvtár kizárólagosan használt helyiségeinek száma:

..... db

önálló helyiségek alapterülete: m²

közös helyiségek alapterülete: m²

Amennyiben a nevelési-oktatási intézmény több székelyen, telephelyen működik, rendelkeznek-e azok könyvtárral vagy könyvtárszobával? igen nem

10. Az állomány nagyobb részének szabadpolcos elhelyezése

Biztosított-e a szabadpolcos elhelyezés? igen nem

Ha igen az állomány hány %-ában?

Emmer Gáborné

A Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny és egy résztvevője

2002-ben ünnepelte az Országos Széchényi Könyvtár 200. születésnapját, ennek tiszteletére a 10. Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny témája: könyv, könyvtár, nemzeti könyvtár. Ez azt jelenti, hogy a résztvevőknek ezzel a témával kapcsolatos könyvekből kell felkészülnie a megmérettetésre.

Február 18-án, a Gundel Károly Vendéglátóipar Szakközépiskolában került sor a budapesti döntő megrendezésére, melynek magam is részese lehettem versenyzőként a III. korcsoportban.

Ezt egy írásbeli forduló előzte meg a Fazekas Mihály Fővárosi gyakorló Általános Iskola és Gimnáziumban, melyen a résztvevők bebizonyíthatták, hogyan tudnak eligazodni egy könyvtárban, mennyire tudják használni a kézikönyveket, és hogyan tudnak katalóguscédulából információt szerezni. Ezen kívül egy kötelezően magunkkal vitt könyvből (Katsányi Sándor - Könyves-Tóth Lilla: Információ - könyv - könyvtár) feltett kérdésekre kellett válaszolni; pl.: *Mi a hiba a tárgymutatóban az s betűvel kezdődő szavaknál?* A szóbelire a legjobb hét ember mehetett tovább. Itt négy feladatnak kellett eleget tenni: könyvismertetés, folyóirat ismertetés, katalóguscédula elemzés és referenszkérdés.

A következő fordulón, vagyis az országos írásbelin az első három helyezett vehet majd részt március 18-án szintén a Fazekas Mihály Fővárosi gyakorló Általános Iskola és Gimnázium könyvtárában. Harmadik helyezésemmel izgatottan várom, hogy mit tartogat számomra ez a kihívás, melyre először jutot-

tam tovább, annak ellenére, hogy már harmadik alkalommal veszek részt ezen a versenyen. Előző évben a budapesti döntőn 4. helyezést értem el, egy hellyel „csúsztam le” az országos versenyről.

Sikeremet nagy részben könyvtáros-tanáromnak, Trautmann Györgynének köszönhetem. Mária néni sok munkát fektetett abba, hogy a fordulókra felkészítsen, még akkor is, mikor beteg volt. Az ő szeretete és kedvessége nélkül lehet, hogy két évvel ezelőtt (mikor 8.

osztályos voltam) nem vettem volna a bátorságot, hogy egy könyvtárhasználati versenyen vegyek részt. Arra gondoltam, hogy az nem nekem való, hiszen én nem könyvtáros szeretnék lenni. Mint sokan mások, én is abban a tévhitben éltem, hogy ilyen versenyekre csak a leendő könyvtárosok járnak és azoknak, akinek más céljai vannak az életben (pl. jogi egyetem vagy közgáz) semmi értelme sincs ilyenén részt venni. Az első versenyem után beláttam, hogy hatalmasat tévedtem, hi-

szen azóta ha bemegyek egy könyvtárba, nem állok tehetetlenül, ha szükségem van egy könyvre. Kellemes érzéssel tölt el az, hogy egy idegen helyen is megtalálom, amit szeretnék.

Nagyon tetszik, hogy a Bod Péter versenyen nem a tanulók lexikális tudását, hanem könyvtárhasználati jártasságaikat méri, persze ez nem azt jelenti, hogy nem kell hozzá tanulni vagy hogy nem igényel sok felkészülést. Évről évre nő a követelmény, és ezzel párhuzamosan Mária néni is egyre mélyebben vezet bele a szakma szépségeibe és rejtelmeibe. Iskolám, a Móricz Zsigmond Gimnázium könyvtára ehhez kellemes hangulatot biztosít, fantasztikus könyvtárosai segítségével. Ők mindig minden diáktól megkérdezik, hogy miben lehetnek a segítségükre, és gyakran külön kutatásokat is végeznek annak érdekében, hogy az olvasók nagyobb tudásanyagot használhassanak fel készülő házi dolgozatukhoz. A törzstagokat, akik gyakran nem is azért járnak be a könyvtárba, hogy olvassanak vagy kölcsönözzenek, Molnár Zsuzsa könyvtáros tanárnő időnként délutáni teázásra invitálja. Úgy gondolom, nincs még egy ilyen hely, ahol ennyit törődnek az olvasókkal, és ahova ennyire szívesen járnak be a diákok olvasni, tanulni, kölcsönözni, vagy akár csak beszélgetni azokkal, akiktől mindezt a sok jót kapják. Ha valakinek ez sem volna elég ahhoz, hogy könyvtárba járjon, akkor ajánlom az olvasók számára helyben használható számítógépet, mellyel az információk tárháza még jobban kiszélesedik az internet elérhetőség révén,

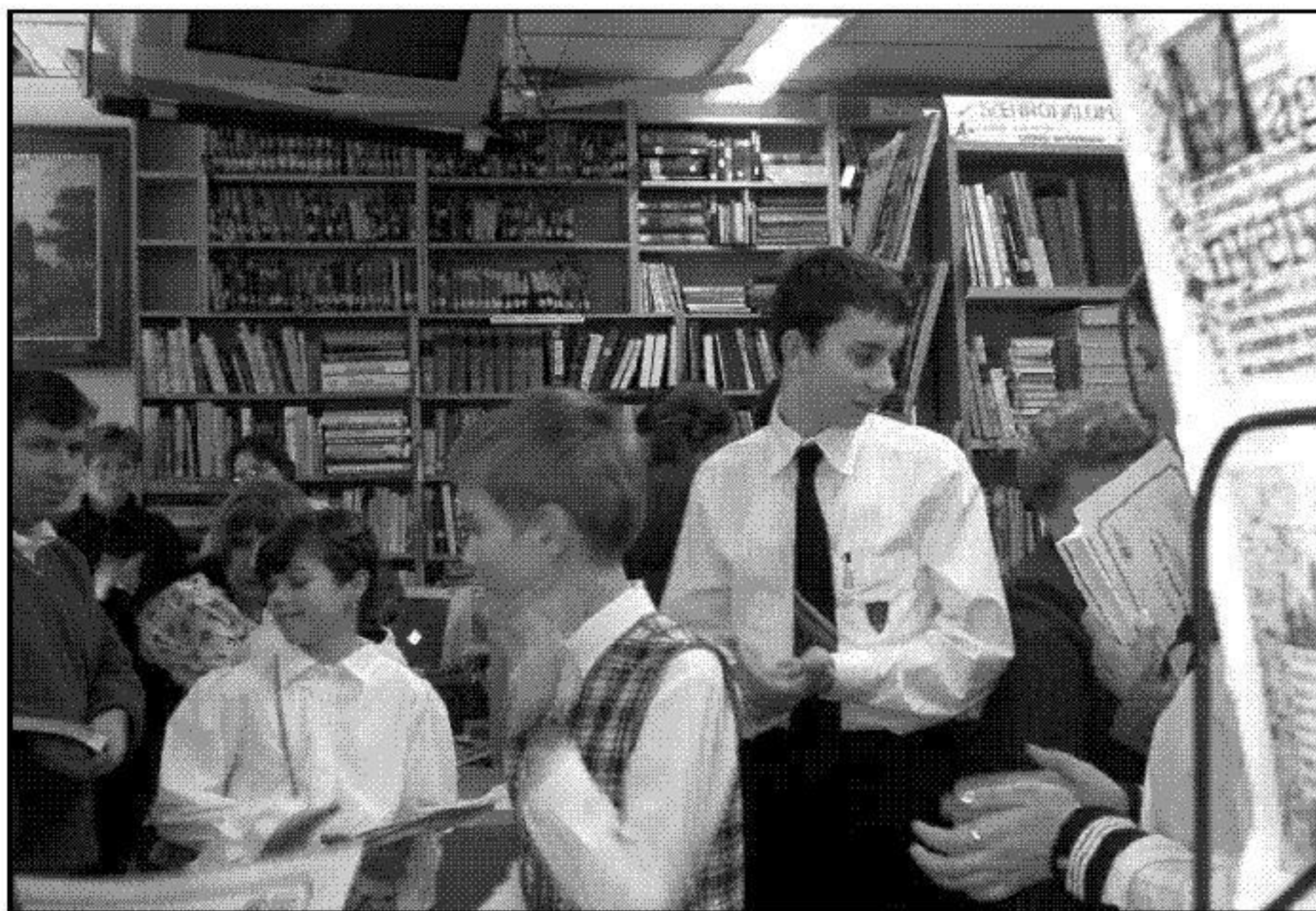
így nem maradhat megválaszolatlan kérdése senkinek sem.

A világ fejlődik, és ezt a fejlődést a Bod Péter verseny is követi, hiszen az indulóknak a budapesti döntőben az általános szóbeli feladatokon kívül számítástechnikai jártasságaikról is számot kell adniuk. Ez a feladat még nem tartozik bele a versenybe, de a legjobbakat különdíjjal jutalmazzák. Ezt a díjat nagy örömmel idén én vehetem át. Nekem nem okozott gondot az internet és a szövegszerkesztő használata, mivel a Móriczban én vagyok az iskolaújság főszerkesztője.

A lapot a DÖK kezdeményezésére tavaly indítottuk, akkor még a rovatvezetők mellett három láttuk el a szerkesztői feladatokat. A két lány, akikkel összefogtunk, ebben az évben

fomátumban nyomtassuk a lapot. Egy kis fejtörést okozott a rovatok kitalálása, mert azt szeretnénk volna, hogy mindenki számára legyen benne valami, ami felkelti az érdeklődését. Ezután már csak egy jó nevet kellett kitalálni, és indulhatott is a gyártás. A cím kiválasztása során arra törekedtünk, hogy az embereknek valami kellemes jusson az eszükbe a hallatára, hosszas töprengés után így lett a lap neve „Grillázs”. Már öt számot adtunk ki, mindegyiknél a változatosságra törekedtünk. Ekképpen az olvasók a tanárokkal készített riportoktól kezdve a diákok által írt verseken át egészen az autós rovatig mindent megtalálhatnak.

Az újság szerkesztése közben természetesen nagy izgalommal készültem Mária néni segítségé-

érettségizik, ezért nem tudnak már segíteni. Egyikük ekképp fogalmazott: „a célunk az volt, hogy egy olyan újságot hozunk létre, amelyet még a 11-es buszon csúcsforgalomban is ki lehet nyitni balesetmentesen”. Ezért találtuk ki, hogy A\5-ös

vel a március 18-ai írásbeli megmérettetésre. Remélem, erőfeszítéseimet majd siker koronázza, és továbbjuthatok az országos szóbeli döntőre!

Lipcsey-Magyar Emese
Móricz Zsigmond Gimnázium,
10. a

Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny 2002/2003.

A DÖNTŐ EREDMÉNYE 2003. április 25. – Budapest, Városmajori Gimnázium

I. KATEGÓRIA

Helyezés	Név	Intézmény	Felkészítő tanár
1.	Vargha Márk	Práter utcai Általános Iskola, Budapest	Tóth Gézáné
2.	Dénes Alexandra	Kálváriaparti Általános Iskola, Gyöngyös	Hevesi Mária
3.	Horváth Anna	Báthory István Gimnázium, Nyíregyháza	Rácz Tiborné
4.	Tóth Livia	ÁMK Kazinczy F. Ált. Iskola, Felsőzsolca	Szántó Istvánné
5.	Hummel Judit	Báthory István Általános Iskola, Veszprém	Radnai Zsuzsanna
5.	Németh Andrea	Dési Huber István Általános Iskola, Szombathely	Horváth Hedvig
6.	Balogh Zsuzsanna	Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyak. Ált. Isk., Debrecen	Orvos Edina
7.	Vereb Viktor	Dózsa György Általános Iskola, Pásztó	Kissné Agócs Mária
8.	Bokányi Eszter	Zrínyi Miklós Gimnázium, Zalaegerszeg	Zókáné Bozsik Anna

II. KATEGÓRIA

Helyezés	Név	Intézmény	Felkészítő tanár
1.	Kámán Veronika	Paragvári Utcai Általános Iskola, Szombathely	Fülöp Katalin
2.	Bordán Pálma	Zalka Máté Gimnázium, Fehérgyarmat	Sipos Mária
3.	Bedekovics Klaudia	Széchenyi István Gimnázium és Ált. Iskola, Szolnok	Fazekas Pálné
4.	Ókrös Laura	Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyak. Ált. Isk., Debrecen	Orvos Edina
5.	Gémes Veronika	Garay János Gimnázium, Szekszárd	Báló Marianna
6.	Takács Veronika	Ady Endre Általános Iskola, Budapest	Márton Judit

III. KATEGÓRIA

Helyezés	Név	Intézmény	Felkészítő tanár
1.	Reisinger Tímea	Garay János Gimnázium, Szekszárd	Báló Marianna
2.	Molnár Nóra	Bányai Júlia Gimnázium, Kecskemét	Pintérné Major Éva
3.	Borbély Szabina	Bródy Imre Gimnázium, Ajka	Jákliné Tilhof Ágnes
4.	Ábrahám Zsolt	Berze Nagy János Gimnázium, Gyöngyös	Szamosvári György
4.	Fogács Viktória	Széchenyi István Közgazd. és Külker. SZKI, Békéscsaba	Berczki Anna
5.	Tordai Tímea	Kazinczy Ferenc Gimnázium, Győr	Szilágyi Irma
6.	Teleki Anikó	Bocskai István Gimnázium, Hajdúböszörmény	Czégény Márta

IV. KATEGÓRIA

Helyezés	Név	Intézmény	Felkészítő tanár
1.	Mecseri Annamária	Kölcsey Ferenc Gimnázium, Kőrmend	Laczó Tamás
2.	Kovács Dóra	Varga Katalin Gimnázium, Szolnok	Pásztrai Erzsébet
3.	Sváb Norbert	Esze Tamás Gimnázium és SZKI, Mátészalka	Vargáné Herman Anna
4.	Bass Igor	Szent István Gimnázium, Budapest	Dragon Katalin
5.	Nagy Gabriella	Bródy Imre Gimnázium, Ajka	Jákliné Tilhof Ágnes
6.	Csiha Mariann	Bocskai István Gimnázium, Hajdúböszörmény	Czégény Márta
6.	Csik Veronika	Péchy Antal Szakközépiskola és Gimnázium, Tatabánya	S. Nagy Lajosné

INFORMATIKAI – KÜLÖNDÍJ

1.	Ábrahám Zsolt	Berze Nagy János Gimnázium, Gyöngyös	Szamosvári György
2.	Sváb Norbert	Esze Tamás Gimnázium és SZKI, Mátészalka	Vargáné Herman Anna
3.	Bass Igor	Szent István Gimnázium, Budapest	Dragon Katalin

REFERENZS KÉRDÉS – KÜLÖNDÍJ

I. kategória	Vargha Márk	Práter utcai Általános Iskola, Budapest	Tóth Gézáne
II. kategória	Kámán Veronika	Paragvári Utcai Általános Iskola, Szombathely	Fülöp Katalin

FOLYÓIRATCIKK-ISMERTETÉS – KÜLÖNDÍJ

I. kategória	Vargha Márk	Práter utcai Általános Iskola, Budapest	Tóth Gézáne
II. kategória	Kámán Veronika	Paragvári Utcai Általános Iskola, Szombathely	Fülöp Katalin

KÖNYVISMERTETÉS – KÜLÖNDÍJ

I. kategória	Dénes Alexandra	Kálváriaparti Általános Iskola, Gyöngyös	Hevesi Mária
II. kategória	Kámán Veronika	Paragvári Utcai Általános Iskola, Szombathely	Fülöp Katalin

BIBLIOGRÁFIA SZERKESZTÉS – KÜLÖNDÍJ

IV. kategória	Mecséri Annamária	Kölcsey Ferenc Gimnázium, Kőrmend	Laczó Tamás
---------------	-------------------	-----------------------------------	-------------

A döntő feladatai a Könyvtárhasználat c. Módszertani lapban jelennek meg. Az informatikai feladatsorok elérhetők a Karinthy Frigyes Gimnázium honlapján.

Forrás: www.okszi.hu/versenyek

Könyvajánlat

Zsoldos Jánosné: Az Országos Bod Péter könyvtárhasználati Verseny Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

Feladatsorok és eredmények 1993–2002.

Újabb kiadvánnyal gazdagodott a könyvtár-pedagógiai szakirodalom. A Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei tapasztalatait közreadó kötet mintegy tizenöt év szakmai eredményeit sűríti. Szerénytelenség nélkül lehetünk büszkéek arra, hogy az 1993-tól országos jellegűvé kiteljesedő program számára a – már akkor öt éves múlttal visszatekinthető – megyei könyvtárhasználati vetélkedőink szolgáltak modellül.

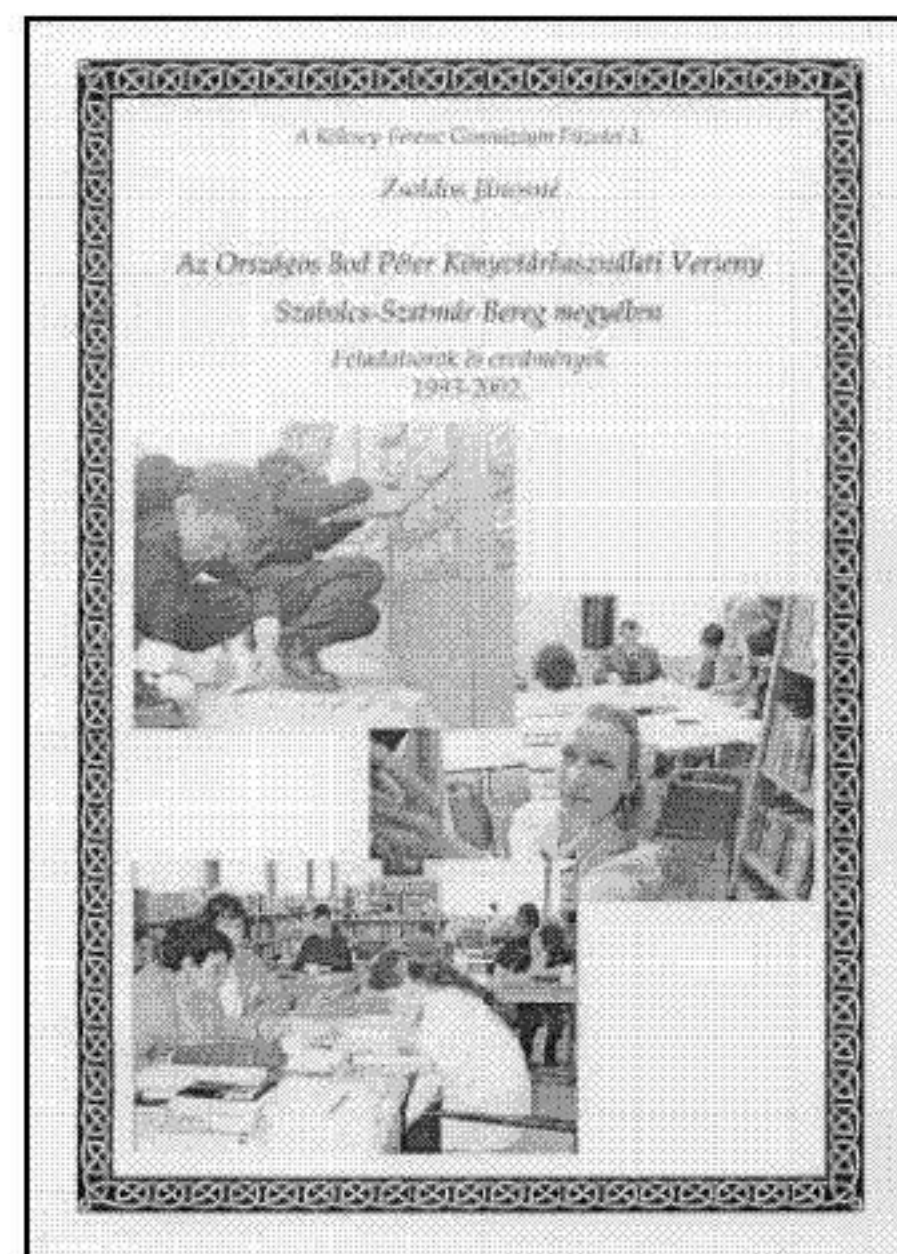
Nekünk, gyakorló könyvtárosoknak különösen kedves feladatunk a szakmai utánpótlásról való gondoskodás, a jövő könyvtáros nemzedékének, de nem utolsósorban a rendszeres könyvtárhasználóknak a kinevelése. Ebben van a felelősségünk és közös kötelességünk. Örömmel kapcsolódott be

a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár is már 1989-től a versenybe, és megtisztelő, hogy házigazdaként évente részese lehet a megyei döntők lebonyolításának.

A könyvtárhasználati versenyek elvárásai, tematikája a NAT követelményeire épülnek. Ezért is szolgál örömkre e módszertani segédlet, mely segíti a pedagógiai normák megvalósítását s ugyanakkor kedvet ébreszt és ötletet ad azoknak a könyvtárosoknak, könyvtárstanároknak, akik eddig nem vettek részt e versenyeken.

A gondosan összeállított kiadvány a szerző minden részletre kiterjedő alaposágát, a tőle megszokott szakmai igényességét dicséri.

E legújabb megyei könyvtárszakmai kiadványt örömmel és jó szívvel aján-

lom minden, a szakma jövőjéért felelősséget érző kollégának.

Zsellnszky Lászlóné
Móricz Zsigmond Megyei és
Városi Könyvtár

Az „Olvasás éve” hatása az iskolakönyvtárak minőségére

A Magyar Köztársaság Kormánya 2001. június 7-től 2002. június 7-éig terjedő időszakot az Olvasás Évének nyilvánította, így a millenniumi év legjelentősebb kulturális rendezvénysorozata zárul a 73. Ünnepi Könyvhéttel. Kerületünk iskolái, oktatási intézményei is bekapcsolódtak a programba könyvadományozással, versenyekkel, bemutatókkal, kiállításokkal. A rendezvényeknek háttérnyújtó iskolai könyvtárak így a figyelem középpontjába kerültek. Az iskolai könyvtáraknak elvitathatatlan szerepük van az olvasás élményadó és információszerző funkciójának megerősítésében. Meg kell tanítani minden fiataalt arra, hogyan juthat információhoz és hogyan dolgozza fel, hogyan rendszerezze. **Hogy állunk ezzel a pesterzsébeti iskolákban?**

2001. októbere és decembere között Pesterzsébet 11 iskolájában mértük meg az ötödik és kilencedik osztályos tanulók könyv- és könyvtárhasználati ismereteinek szintjét a Fővárosi Pedagógiai Intézet mérőlapjai segítségével. „Célunk”, az volt, hogy lehetővé tegyük az 5. és 9. évfolyamon egy-egy tanulócsoporthoz tudásának diagnosztizálását, vagyis kiderüljön, hogy mennyire homogén vagy szórt az osztály tudása. Ennek ismeretében tervezhetőbbé válik az oktatás folyamata, célszerűbben választhatók ki oktatási stratégiák és módszerek. (Útmutató a feladatlapokhoz FPI)

A feladatok tartalma követte az ismeretkör NAT és kerettanterv szerinti felosztását, rákérdezett a dokumentumismeretre, tájékoztató eszközök ismeretére, a könyvtárban való eligazodásra és az erről szóló tudnivalókra.

A felmérésben 557 ötödik osztályos tanuló vett részt a kerületi általános iskolákból és a Nagy László Gimnáziumból.

Az eredmények összességében általánosak, jónak mondhatók. A kerületi 70%-os ötödikes és 60%-

os kilencedikes átlag, tükrözi pedagógusok munkáját, az iskolai könyvtárak állapotát.

A felmérő lapot 557 tanuló töltötte ki. Tudásukat három területen vizsgálták a kérdések.

1. Dokumentumismeret A/1; B/1; A/2; A/3; A/4; A/11; B/2; B/3; B/11
2. Tájékoztató: A/5; A/6; B/8; B/9; B/10
3. Könyvtárismeret A/7; 8; 9; 10 B/4; 5; 6; 7

2.1

Dokumentumismeret

2.1.1 A könyv formai elemei

E témakörben a mérőlap kérdései négy területre vonatkoztak. Elsőként a könyv formai elemeinek ismeretét vizsgáltuk.

E kérdésben jelentős eltérés mutatkozott az egyes iskolák eredményei között: 12,6 és 76,6 %-os teljesítmény között mozogtak az értékek.

Elgondolkodtató, hogy e rendkívül egyszerű kérdésre miért csak 84

tanuló (15%) tudott teljes értékű választ adni és mi okozta a 83 tanuló (15%) „0” pontos választ. A fogalmak ismeretének hiánya, felismerési képesség fejletlensége, esetleg figyelmetlenség a gyerekek részéről?

2.1.2 Időszaki kiadvány

Sajnos a legkevésbé sikeres feladatok egyike volt, hiszen több, mint egyharmada, a gyerekeknek „0” pontos választ adott, és csupán 27% ért el a megoldás során maximális pontszámot.

E feladat maximum 60%-os eredményét magyarázza az is, hogy az iskolai könyvtárakba nem járnak időszaki kiadványok, a gyerekek nem ismerik a nekik készült folyóiratokat. Nem csak tanulói szinten, de iskolán belül is jellemző volt a gyenge teljesítmény.

Voltak iskolák, ahol senki sem tudott megnevezni egy időszaki kiadványt sem, és mindössze a tanulók 15%-a adott helyes választ.

Jelentős kihívás tehát a könyvtárrostanárnak ezen ismerethordozók szerepének, értékének tisztázása.

2.1.3. Nem hagyományos dokumentumok

Az egyik legjobb eredményt a mérés során a nem nyomtatott dokumentumokkal kapcsolatos feladat hozta 89,77%-os csúcsteljesítményekkel.

Érzelhető, hogy a könyv információhordozóként betöltött monopolhelyzete már átalakult a gyerekeknél. Ők már jól ismerik az audiovizuális és számítógépes dokumentumokat. E feladatnál a gyerekek 80%-a maximális pontszámot ért el, mindössze 13 diák hagyta megválaszolatlanul ezeket a kérdéseket.

2.1.4. Sorozatok

A válaszokból kitűnik, hogy nem ismerik fel a tanulók a sorozatcímeket, és nem tudnak példát hozni.

Lehet ennek oka az állomány-elhelyezésnél a sorozatok megkülönböztetését szolgáló „elkülönítés”, vagy integrálása a teljes gyűjteménybe. Érdekes megvizsgálni, hogy mennyire jelent hasznosítható tudást a diáknak a sorozatok ismerete?

A tanulók kb. 30%-a helyes választ adott, de ugyanilyen arányban voltak az átlag alatti teljesítményt nyújtó gyerekek is.

2.2. A könyvtári tájékoztatás, tájékozódás

A témakört szintén további két területre bontva vizsgálta a feladatlap.

2.2.1. Segédkönyvtípusok

Ismét bebizonyosodott, hogy jelentős a hiányosság a tanulók kézi-

könyvekkel kapcsolatos tudásában, nincsenek tisztában az egyes kézikönyvtípusoknak a tájékozódásában betöltött szerepével.

Megállapíthatjuk, hogy több gyakorlásra van szükség ahhoz, hogy elméleti ismereteket a tájékozódás során kamatoztatni tudják.

2.2.2. Segédkönyvek apparátusa

A kézikönyvekkel kapcsolatos hiányosság másik meghatározó eleme, hogy a gyerekek nem értik az információkeresést megkönnyítő „segédeszközök” (előfője, címszó, szócikk) fogalmát.

Az ide kapcsolódó feladatok eredménye 55%-os megoldást hozott, mely utalhat arra, hogy ritkán, vagy nem eléggé tudatosan használják a gyerekek a segédkönyvet, illetve nem mindig a releváns információforráshoz fordulnak először a tájékozódásuk során.

2.3. Könyvtárismeret

Az állományrészekkel kapcsolatos feladatok eredménye mutatja meg, hogy mennyire ismerik jól a diákok az iskolai könyvtárat, milyen biztonsággal találják meg a keresett dokumentumot, információt.

2.3.1. Könyvtári állomány

Az öröndetes eredmény alapján elmondhatjuk, hogy biztonsággal különítik el az ismeretterjesztő állományba tartozó könyveket a szépirodalomtól.

Mindössze a gyerekek 10%-ánál volt érzékelhető bizonytalanság és hiányosság ezen ismeretelemnél.

2.3.2 A könyvtári állomány kölcsönözhetősége

Hasonlóan megnyugtató az eredmény e kérdésnél is, bár itt az egyes iskolai könyvtárak eltérő gyakorlata miatt nagyobb szórást mutat a grafikon. Az eltérő gyakorlat mögött, a különböző állomány nagyság, a szűkített nyitvatartási idő, de a könyvtárostani munka színvonala is meghúzódik. Fontosnak tartom, egy ésszerű norma, gyakorlat kimunkálását, és alkalmazását valamennyi kerületi iskolában. Ezzel mélyíthetnénk az általános könyvtári tudást, a gyerekek ismereteiben.

2.3.3. Könyvtári tér

A gyerekek tisztában vannak az olvasóterem, a kölcsönözhető állomány, a médiatár és a folyóirat-olvasó szerepével.

Nagy biztonsággal megtalálják a könyvtári térben az egyes dokumentumtípusokat, amennyiben az iskolai könyvtárunkban van ilyen gyűjteményrész.

2.3.4. Könyvtári szolgáltatások

A könyvtári szolgáltatásokkal kapcsolatos kérdésre adott válaszok alapján levonható a következő, hogy a tanulók felületes, esetleges információkkal rendelkeznek a könyvtárban igényelhető lehetőségekről. A hosszabbítás, előjegyzés jogáról nem tudnak, ugyanis az iskolai könyvtárakban ritkán van ilyen szolgáltatás. Ahhoz, hogy az iskolai könyvtáron kívül más bibliotékában otthonosan érezze magát diákunk ezeket a „tudásokat” is meg kell szereznie. Ebben az iskolai könyvtárosok sokat tehetnek.

Összességében az 5. évfolyamba járó 557 gyerek közül maximális teljesítményt, 38 pontot mindössze 1 tanuló ért el. Az átlagosan elért pontszám a 28 pont volt, ami 73%-

os teljesítményt jelent, és ez a közepesen jó eredmények számát.

Az „A” változat esetében a legnehezebb feladatnak az időszaki kiadványok és a (9. feladat) könyvtári szolgáltatások bizonyultak, de a könyvtári térben való jobb eligazodás érdekében (11. feladat) sok a tennivaló.

A „B” változatot író gyerekeknél a legtöbb problémát az (5. feladat) a könyvtári állomány kölcsönözhetősége, a (9. feladat) könyvtári szolgáltatások, valamint a (1. feladat) könyv formai elemeinek felismerése okozta.

Nemcsak feladattípusonként, de iskolánként is nagy szórást mutatnak az eredmények. Az A változatnál 53–77%-os szélső értékek születtek, tehát közepes és jó közötti az eredmény, még a B változatnál 37–70% közötti, ami elégséges és közepes eredményt jelent.

Az eredmények nagyon szoros korrelációt mutatnak az adott iskola iskolai könyvtárának helyzetével. Tehát a javítás, fejlődés érdekében az iskolai könyvtárak tervszerű fejlesztése válik szükségessé.

Emmer Gáborné
XX. kerületi szaktanácsadó

iskolakód	17	21	28	29	31	40	48	57	60	80	92
1.feladat	60,78	49,38	49,21	33,33	61,46	74,07	72,35	38,46	43,41	50,00	59,00
2.feladat	17,35	14,81	14,29	0	15,62	55,56	22,22	15,38	16,07	0,00	62,00
3.feladat	68,24	59,26	78,1	86,67	81,25	80,00	80,74	64,62	70,64	35,00	79,00
4.feladat	85,38	75,56	87,62	53,33	95,00	93,78	88,15	84,62	92,86	35,00	88,00
5.feladat	80,39	87,56	74,6	83,33	85,42	80,74	82,72	66,67	77,38	31,67	77,00
6.feladat	82,35	46,91	60,32	77,78	91,67	82,22	59,26	41,03	55,36	4,17	72,84
7.feladat	89,41	87,41	94,29	90	83,75	91,11	90,37	80,00	91,79	100,00	91,85
8.feladat	41,18	83,33	40,48	50	83,59	97,78	89,81	98,08	93,75	37,50	88,89
9.feladat	23,53	18,52	50	33,33	32,81	45,56	25,93	53,85	53,57	0,00	75,93
10.feladat	91,18	78,7	92,86	58,33	90,63	86,37	87,04	82,69	94,20	37,50	85,19
11.feladat	25,49	28,4	57,14	44,44	62,50	53,33	59,26	33,33	41,07	37,50	69,14
Átlag	61	57	64	56	71	76	63	60	67	53	77

Minőségbiztosítás és iskolai könyvtár

.Az Olvasás Éve program legfontosabb célja, hogy felhívja a figyelmet az olvasás, olvasni tudás fontosságára. A cél az olvasás szeretetét, a könyv illatát, a könyvtárak hangulatát ismét megszerettetni a diákkal, a szüleikkel, oktatóikkal. Ebben kulcsszerepet töltenek be a könyvtárak. Vajon megvannak-e ehhez a megfelelő feltételeik?

Az iskolai könyvtárakról szóló helyzetelemzést, önértékelést célzó kérdőívet töltötték ki az iskolai könyvtárosok a tudásszint-mérés kiegészítéseként. A háttérkérdőív elemzése után bebizonyosodott, hogy a megfelelő tárgyi és személyi feltéte-

lek, folyamatos, tervszerű állományfejlesztéssel működő könyvtárak tudnak csak lépést tartani az elvárásokkal.

Néhány tapasztalat, feladat a kerületi iskolai könyvtárakkal kapcsolatban.

Az iskolai könyvtár és a pedagógiai program találkozása

1. Van-e a pedagógiai programban fejlesztési elképzelés a NAT és a pedagógiai program megvalósításához szükséges dokumentum-

hátter és technika (forrásközpont, iskolai könyvtár állományának és technikai berendezésének) a kialakítására? A megfelelő választ húzza alá!

72% Igen –nem

2. Ha van fejlesztési elképzelés, akkor az milyen területre vonatkozik?

A megfelelő választ húzza alá!

Általában a következőket húzták alá a kollégák:

Alapterület bővítése

Elhelyezés ésszerűsítése

Önálló, kizárólag könyvtári célokat szolgáló helyiség megteremtése

Berendezési tárgyak bővítése, korszerűsítése

Eszközök beszerzése

Állomány gyarapítása

Könyvtárostánár nagyobb óraszámokban történő alkalmazása

3. Ha a pedagógiai programban szerepel az iskolai könyvtár, akkor az milyen összefüggésben? A megfelelő választ húzza alá!

Az iskola fő célkitűzései között (nevelési és oktatási célokban)

Az iskola arculatának, fő profiljának megfogalmazásakor

A legtöbben a következőt jelölték meg:

A közös követelmények iskolai megfogalmazásában

A helyi tantervben

4. Melyik tantárgy keretében tervezték meg a helyi tantervben a könyvtárhasználati ismeretek tanítását alsó tagozatban?

Magyar nyelv és irodalom

5. Melyik tantárgy keretében tervezték meg a könyvtárhasználati ismeretek tanítását felső tagozatban?

Magyar nyelv és irodalom általában, de szerepelt még a felsorolás-

ban a könyvtárhasználati ismeretek, az informatika tantárgy is.

6. Megvalósítható-e Ön szerint a könyvtárhasználat célismeretének a tanítása a helyi tantervben megfogalmazott követelményeknek megfelelően a jelen helyzetben?

Általában a következő válaszokat húzták alá:

Igen – részben - nem

Az igen választ adók esetében az indoklásban a következők szerepeltek:

Az óraszám és a könyvállomány megfelelő a feladatok teljesítéséhez, a befogadó informatika tantárgy kellő keretet biztosít a célok megvalósításához,

a kiscsoportos tanulásszervezési megoldás lehetőségével számolva teljesíthetők a feladatul tűzött célok,

Több helyütt szóltak a más szakórák adta könyvtárhasználati fejlesztések lehetőségéről is.

A részben szót megjelölők között a következő indoklásokat olvastam:

Nincs megfelelő nagyságú könyvtárhelyiség,

nincs katalógus,

nem megfelelő a könyvtár állománya,

sok alapvető kiadvány hiányzik, sok esetben a könyvtárhasználati ismeretek kialakítására és fejlesztésére tervezett órák esetlegességében

és a könyvtárostánárok nem megfelelő óraszámában látják a hibát

7. Az iskola szervezeti struktúrájában szerepel-e az iskolai könyvtár?

A megfelelő választ húzza alá!

Igen -nem

8. Szerepel-e az iskola tanórán kívüli reálpedagógiai tevékeny-

ségrendszerében az iskolai könyvtár?

(Helyszínként, fejlesztési alternatívaként, könyvtár-pedagógiai tevékenység koordinálójaként stb.)

Általában helyszínként, szervezőként, koordinálóként, szakköri tevékenységek témájaként, tanulmányi versenyekre való felkészüléskor,

tanár diák, tanár-tanár beszélgetéseinek helyszínéül szerepel az iskolai könyvtár.

Állományrészek szerinti rövid helyzetelemzés

A) Kézikönyvtári állomány

Megtalálhatók-e a legfontosabb kézikönyvek?

Általában jellemző, hogy a legtöbb helyen az **nem** szó szerepelt.

B) A kézikönyvtári állomány rövid helyzetelemzése

Általában a legfontosabb kézikönyvekkel rendelkeznek.

Ismeretközlő irodalom rövid helyzetelemzése

Erre az igény az utóbbi években megsokszorozódott,

érdemes lenne a fejlesztéseket erre az állománycsoportra kiemelten kezelni.

Szépirodalom rövid helyzetelemzése

Általában csak az iskolában használt kötelező és ajánlott olvasmányokra korlátozódik.

Több helyütt megemlézték az olvasóvá nevelésben a szépirodalom motiváló hatását is, amely az egyéb szépirodalmi művek gyűjtését indokolná.

Pedagógiai gyűjtemény rövid helyzetelemzése

Általában gondot fordítanak ezen állományrészre, de a friss szakirodalom pótlása mindenütt égető gond.

A könyvtári szakirodalom rövid helyzetelemzése

Ahol jellemezték ezt az állományegységet, ott megtalálhatók a legfontosabb dokumentumok.

Hivatali segédkönyvtár rövid helyzetelemzése

Ez az igazgatói szobában került általában elhelyezésre.

Időszaki kiadványok rövid helyzetelemzése

Igen változatos képet mutat ennek az állományegységnek a helyzetelemzése:

*Sok helyen nem rendelnek ilyen kiadványokat,
van ahol 3 fajtát és
van ahol 23 fajtát járatnak az iskolai könyvtárba.*

Tankönyvtár rövid helyzetelemzése

Általában létezik és a pedagógusok számára nyújt lehetőséget

valamint az iskolába év közben érkezett tanulóknak nyújt segítséget.

A tartós tankönyvekről és azok iskolai könyvtárban való elhelyezéséről csak 30% szól.

Az iskolára jellemző gyűjtőköri specialitás: (az iskola gyűjtőköri szabályzata szerint)

*Általában vagy a névadóval
vagy az iskola profilját jelentő fejlesztési területeivel,*

hagyományaival összefüggő kiadványok kiemelt fejlesztéséről szól.

Összegezve

Mindösszesen 6 intézményben dolgozik függetlenített főállású könyvtáros, akik emellett 4-6 órában tanítanak is vagy egyéb megbízatásuk van. Így az állománnyal kapcsolatos munkára csupán 6-8 óra marad, ami nem elegendő.

Ebből következik, hogy fontos könyvtári működési dokumentumok hiányoznak, nem kerültek kidolgozásra, elfogadásra. A legkevésbé nélkülözhető a könyvtár-pedagógiai helyi tanterv, amely biztosítja a könyvtárhasználat tantárgyközzé válását.

Az iskolában dolgozó nevelők átlagosan 26%-ban használtatják a tanulókkal a könyvtárat, az alsó tagozatban ez 50%-ot is eléri. A felső tagozatban a tanulmányi versenyekhez inkább igénylik a szakirodalmi háttérrel.

A könyvtárak nyitva tartása igen változatos képet mutat. Heti 5-35 óra között mozog. Sajnálatos, hogy nem tudja minden iskola biztosítani a közoktatási törvény által előírt mindennapos nyitva tartást.

A kölcsönzési idő meghatározásánál a délelőtti időpontok a jellemzőek, de egy-egy délutánon a napközis gyerekek szervezett könyvtárlátogatására is biztosítanak lehetőséget a könyvtárosok.

A könyvtárak állománya átlagosan 50 m² területen található, bár 4 iskolában nem biztosított a kizárólagos könyvtári helyiség, hanem tanteremben helyezték el.

A kerület iskolai könyvtáraiban:
a) 97 000 dokumentum található, melynek 40%-a szépirodalom 60%-a szakirodalom

b) 12 000 db tankönyv és tanári segédlet halmozódott fel

c) kb. 2 000 db hanglezet, magánzalag
800 db videokazetta

130 db helytörténeti dokumentum

100 db audiovizuális kiadvány segíti az oktatást

d) jellemzően szabadpolcon található a gyűjtemények

Az elmúlt években a tankönyvtámogatáson kívül kb 8 000 000 Ft értékben gyarapodtak az iskolai könyvtárak, tehát 1-1 iskola 1997 és 2002 között 800 000 Ft-t azaz évi 160 000 Ft-ot költött könyvekre, amiből kb. 100-150 db könyvet lehetett venni

Ez az összeg azonban nem áll folyamatosan rendelkezésre, kampányszerűen használható fel, ami nehezíti a hatékony felhasználást.

A beszerzés szűkössége folytán a meglevő állomány alapos, sokszempontú feltárására lenne szükség, de ehhez kevés az állományra fordítható munkaidő, sok éves restancia halmozódott fel. A számítógépes nyilvántartásra való áttérés megoldhatja ezt a gondot, de az adatbevitelhez is idő kell.

A jelenlegi problémák sorát szinte minden iskolában a beszerzésre fordítható pénz hiánya, a megnövekedett és elmaradt munkák elvégzéséhez szükséges lét szám, illetve időhiánya okozza. Kevésbé jellemző a fejlesztés elmaradása vagy a feladatok növelése, illetve a könyvtár zsúfoltsága.

A könyvtárostani árok a pályázatokon való részvétellel, szemléletváltással, fenntartói támogatással lehetőséget látnak a fejlődésre. Ebben az önkormányzattól várnak segítséget és adnak egymásnak biztatást.

Emmer Gáborné
szaktanácsadó

A pápai Jókai könyvtár története (1952-2002)

A barokk város, Pápa története korábbi évszázadaiban az egyházi intézményekben: a plébánia-templomban, a ferencesek kolostorában, majd az 1531-től kezdődött protestáns iskoláztatás, a bencések és az Esterházy-család könyvtára, s később a polgári egyesületek révén viszonylag gazdag könyvkultúra alakult ki. E gyűjtemények anyaga mindig tükrözte azt a fenntartói szándékot, hogy a vallásos nevelés, a világi jellegű oktatás-nevelés, a gazdasági érdekek vagy egyszerűen csak a szórakoztatás volt-e a feladatuk.

A helyi Ismeretterjesztő Egylet, a könyvárusok könyvkölcsönzői, a Jókai Kör, a Népkönyvtár, a Városi Nyilvános Könyvtár tevékenysége egyaránt előzményei voltak az elmúlt évben fél évszázados fennállását ünneplő városi könyvtárnak, amely 1958-ban a Jókai Mór nevet vette fel.

Az évfordulóra a mára jelentős szellemi műhellyé is vált könyvtár egykori és mai dolgozói kötetben összegezték a múlt történéseit, főképpen az 1952-től napjainkig terjedő időszak alatti fejlődést, amely alatt mindig szoros kapcsolatban voltak az iskolákkal, azokkal a diákokkal és pedagógusokkal, akik számára meghatározó szellemi háttérrel tudott biztosítani.

A kötet előszavában dr. Hermann István igazgató a könyvek őrci, a könyvtárosok múlt-jelen-jövő kapcsolatáról írja: „Soha nem válthatja fel a könyvtárost - a ninivei agyagtáblák őrének késői leszármazottját - a robot, a gép, a kizárólagosan gépi információt hordozó központ. A XXI. század

emberének is szüksége van/lesz emberi hangra, kedvességre, törődésre, vagyis könyvtárosa”.

Az első fejezetben a város 1952 előtti könyvgyűjteményei, könyvtárai múltjáról olvashatunk, majd a Jókai Mór Városi Könyvtár fél évszázadát mutatják be a szerzők: az alapítás körülményeit, a funkciók változásait, a könyvtárgépesítést, az új részlegek kialakítását, a könyvtárnak is helyet adó Esterházy-kastély részleges rekonstrukcióját, benne az egykori várkapolna helyreállítását, amelyet Europa Nostra-díjjal jutalmaztak. A könyvtár vezetése nyitottságát jelzi, hogy MKE-vándorgyűlésnek éppúgy helyet adott, mint az Európai Információs Alpont-funkciónak, s természetesen számos olyan rendezvénynek, amelyek karakteressé tették a Jókai könyvtárat. Jelenleg 680 négyzetméteres területen működik, amely közel 120 ezer kötet könyvet és számos más dokumentumot fogad magába. Tervezik a további, a kastélyon belüli bővítést, amely elengedhetetlennek tűnik a fejlettebb, komfortosabb olvasószolgálati és kutatói műhely jelleg megvalósításához. A 6400 főt meghaladó könyvtárhasználók és a könyvtár kvalifikált munkatársai egyaránt igénylik a fejlesztés újabb periódusának megvalósulását.

A kötet második fejezete a könyvtár adminisztratív működését és részlegeit mutatja be. Központi Ellátórendszerrel működtetnek, s e révén néhány környékbeli település könyvtári ellátását is biztosítják. Jelentős a helyismereti gyűjteményük, amely nemcsak történeti értéke és a város hagyo-

mányai miatt fontos, hanem azért is, mert ezáltal segítheti a kutatómunkát, összefogja és szervezi a helyismereti bibliográfiai tevékenységet. (Szerencsére, számos helyi és környékbeli kutató végez publikációs munkát, amelyhez a könyvtár anyagai és munkatársai kiemelkedő módon járulnak hozzá. Többek között H. Szabó Lajos, Huszár János, Rácz István, Kövy Zsolt, Tunli Gyula, ifj. Hermann István könyvei, tanulmányai fémjelzik ezt a tevékenységet.)

A kötet harmadik részében a könyvtár vállalkozása, a Kötészet és Sokszorosító Műhely másfél évtizedes történetéről, működéséről olvashatunk. Ez olyan gazdasági jellegű vállalkozása a könyvtárnak, amelynek nem a pénzületi, hanem a szellemi hozadéka jelenti az igazi értéket. A katalógusban felsorolt, megközelítően már a háromszázadik felé közelítő könyv és füzet, az évenkénti átlag 20-40 közötti periodikaféleség-lapszám, meghívók, szórólapok, plakátok és más nyomdai termékek (2002-ben összesen 395, de 1998-ban például 689) az egyik legeredményesebben működő könyvtári kiadói műhellyé tették. Ugyancsak terjedelmes felsorolású a könyvtár 1961 és 1985 közötti irodalmi rendezvényeit dokumentáló összeállítás.

(A Jókai Mór Városi Könyvtár története. 1952-2002. Szerk.: dr. Hermann István. – Pápa, 2002. 184 p. A szerzők: Hermann István, Jelencsik Sándor, Mészáros Erzsébet, Mészárosné Stenger Katalin, Vargáné Sipos Terézia.)
(tölgyesi)

X. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál

Budapest Kongresszusi Központ

(1123 Budapest, Jagelló út 1-3.) 2003. április 24–27.

A X. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál 2003. április 24–27. között került megrendezésre, a könyv és virág kölcsönös ajándékozásának szép gesztusával kapcsolódva a Könyv és a Szerzői Jog Világnapjához. A Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál a régió egyik legjelentősebb szakmai és kulturális fóruma, az IPA által a világ első 20 könyvvására között jegyzett általános vásár. A rendezvény igazi kulturális fesztivál, a világirodalom kiemelkedő alkotói, a magyar szellemi élet jelesei tisztelik meg jelenlétükkel, találkoznak itt olvasóikkal. A fesztivál nagydíját díszvendégként az elmúlt években olyan híres írók vették át, mint Salman Rushdie, Viktor Jerofejev, Slawomir Mrozek, Robert Merle és Lawrence Norfolk. Az idei Könyvfesztivál díszvendége a világhírű perui író, Mario Vargas Llosa volt.

VISSZATEKINTÉS a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál elmúlt tíz évére

1992 tavaszán, a budapesti Goethe Intézetben írta alá a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének elnöke, Bart István, valamint a Frankfurti Könyvvásár világhírű igazgatója, Peter Weidhaas azt a szakmai együttműködési megállapodást, amely útjára indította a magyar könyvpiar legnagyobb szabásúnak tervezett vásárát. A könyves világ az év őszén, Frankfurtban az akkori művelődési minisztertől, Mádl Ferencről értesülhetett a tervről: 1994 áprilisában Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál elnevezéssel regionális léptékű kulturális és szakmai fórum indul.

A Budapest Kongresszusi Központba 1994. április végén már az első alkalommal is 20 ország több mint 400 kiadója jött el. A napisajtó elismeréssel szövelt a magyar könyvkultúra új kezdeményezéséről: „Szolid elegancia, mégis igazi vásári hangulat uralja az egész palotát. Fehér polcok, színes könyvek, virágok. Nem csak a nyomdákban frissen kikerült könyvekkel érkeztek a magyar ki-

adók, hanem az utóbbi évek legsikeresebb kiadványaival is. Felvonultak a frissen privatizált nagy hagyományú cégek, és azok is, amelyek az utóbbi években alakultak. Jelen van számos egyházi kiadó. Eljöttek a könyvkiadással is foglalkozó nyomdák.” (Magyar Nemzet, 1994. április 23.)

„Lesz még Budán könyvvásár. Az első Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál sikere újfent bebizonyította: a könyv csak nem akar kimenni a divatból.” (Kápe, 1994. május 5.)

A második budapesti könyvfesztivál megismételte az első sikerét. Budapest főpolgármestere, Demszky Gábor 1995-ben alapította meg a fesztivál díszvendégének járó Budapest Nagydíjat, melyet első alkalommal a kiváló osztrák költő, Ernst Jandl vehetett át.

A harmadik budapesti könyvfesztivál már 27 ország részvételével zajlott, közel félszáz hazai, határon túli és külföldi kiadó mutatta be műveit. Fesztiválunk díszvendége a magyar származású Ephraim Kishon volt. A harmadik fesztivál nagy sikert aratott a közönség körében, több mint húszezren látogattak el a fesztivál rendezvényeire. A budapesti könyv-

vásár alapozta meg, hogy Magyarország, a magyar kultúra díszvendégként mutakozhasson be a világ legnagyobb könyvvásárán, Frankfurtban. „Amikor a frankfurti könyvvásár igazgatósága Portugália mellett döntött, egyszersmind elhatározta azt is, hogy a következő, még szabad időpontban Magyarország lesz a díszvendégünk. A magyar kormánynak eltökélt szándéka, hogy elfogadja a meghívást és 1999-ben Magyarország kiemelt díszvendégként vesz részt a frankfurti könyvvásáron. (Népszabadság, 1996. április 26. Interjú Peter Weidhaas-zal, a frankfurti könyvvásár igazgatójával.)

Az 1997-es, negyedik könyvfesztivál díszvendége, s a Budapest Nagydíj kitüntetettje – azóta is egyetlen hazai alkotóként – a Sorstalanság című művével Európában példátlan sikereket arató Kertész Imre volt.

Az ötödik fesztivál sztárja a világhírű, indiai származású, Angliában élő Salman Rushdie volt. A fesztivál különleges színfoltját az akkortájt nemzetközileg is ritkaságszámba menő információs rendszer jelentette, amely Internet-kapcsolaton keresztül világszerte mindenkihez eljuttatta a rendezvény eseményeinek, programjának híreit.

A hatodik alkalommal megrendezett könyvfesztivált már több mint ötvenezer könyvbarát kereste fel. A nemzetközi szaksajtó a közép-kelet-európai térség legjelentősebb könyvszakmai fórumának nevezte. A könyvfesztivál sikere döntő mértékben közrejátszott abban, hogy Magyarország 1999 őszén, az 51. Frankfurti Nemzetközi Könyvvásár díszvendégként mutakozhatott be, először a térség országai közül.

A hetedik könyvfesztivál emlékeztető programja a lengyel kortárs

irodalom és könyvkiadás nagy sikert arató bemutatkozása volt. A díszvendég Slawomir Mrozeket, aki első ízben látogatott hazánkba, fantasztikus szeretet és figyelem övezte. A 2000-ben megrendezett könyvfesztivál nemzetközi elismertségét mutatta az is, hogy 1913 óta először látogatott Budapestre a világ könyvszakmai szervezetének, az International Publishers' Association-nak elnöke, a spanyol Pere Vicens.

A nyolcadik könyvfesztivált a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének kezdeményezésére életre hívott Olvasás Éve kampányának szellemében szerveztük. A kivételesen nagy médiatámogatást élvező rendezvény látogatóinak szá-

ma megközelítette a hatvanezretet, s több mint 25 országból érkeztek kiállítók, világhírű írók, kiadói szakemberek. A 2001-es könyvfesztivál díszvendége a hazánkban legolvasottabb külföldi író, a francia Robert Merle volt, aki betegsége miatt a fesztiválnyitó pódiumbeszélgetésen élő telefonkapcsolásban szolt a könyvfesztivál vendégeihez. Ebben az évben indítottuk útjára az Európai Elsőkönyvesek Fesztiválját, melyen első alkalommal 11 EU-ország és hazánk ígéretes pályakezdője mutatkozott be a nagyközönségnek Esterházy Péter segítségével.

A IX. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál szakmai programjának középpontjában az Európai

Uniós csatlakozással kapcsolatos nemzetközi konferenciák álltak, s ez alkalommal tártuk a nyilvánosság elé a magyar könyv olvasási, -vásárlási és könyvtárgyarapítási szokásokról készült nagyszabású kutatási vizsgálat eredményeit, amely igazolta a magyar könyvkultúra forgalmi adatokban is visszatükröződő töretlen fejlődését. Az olaszországi magyar kulturális évadot vizionizáló gesztusként a fesztivál díszvendége a kortárs olasz irodalom volt, világhírű alkotók személyes részvételével. A Budapest Nagydíjat az angol Lawrence Norfolk vette át Demszky Gábor főpolgármestertől.

*Forrás: kiállítási sajtóanyag,
www.bookfestival.hu*

A Digitális Tudásbázis és az információs és kommunikációs technológiák (IKT) közismereti tárgyak tanítási-tanulási folyamataiban való hatékony alkalmazásához jelentős változások szükségesek az iskolák technológiai-infrastrukturális ellátottságában, működésében, a tanítás-tanulás tartalmában, szervezésében és az alkalmazott módszerekben.

Ennek megfelelően egy új pedagógiai módszertan (paradigma) kialakítása a cél, amely legfontosabb feladata a műveltségi területeken belüli és azok közötti integráció elmélyítése az info-kommunikációs eszközök és módszerek elterjedésének segítségével, a tanárközpontú oktatás helyett diákközpontú tanulási környezetek kialakításával, a kooperatív tanulásszervezési módszerek implementálásával, az IKT alapú Sulinet Virtuális Tanulási Környezet létrehozásával.

Az információs technológia fejlődésével párhuzamosan fel kell készíteni a tanárokat az új oktatási technológiák és módszerek használatára is. Az IKT alapú pedagógus-továbbképzés rendszerében fontos elem azon kompetenciák körének meghatározása és fejlesztése, amelyek a pedagógusok hatékony munkájához szükségesek: meg kell tanulniuk ismerni, érteni és célirányosan használni az új, in-

tegrált médiumokat (korszerű, innovatív módszerek ismerete; IKT kompetencia; médiakompetencia; információs társadalom kompetencia). A digitális taneszközök használata új pedagógiai módszereket is feltételez. A pedagógus-továbbképzésbe be kell építeni a számítógéppel segített kollaboratív tanítás-tanulás módszertanát, a digitális pedagógia alapjait.

A digitális pedagógiával kapcsolatos törekvések nem a személytelen, a számítógépet a pedagógus, a digitális tartalmat pedig a hagyományos tankönyv helyébe állító megoldást célozzák meg, hanem a számítógéppel segített oktatás és a digitális tartalom adta lehetőségek integrálását a tanítási-tanulási folyamatba. A számítógéppel segített differenciált pedagógiai módszerek az élet elvárásaira készítik fel az iskolában: segítik a csapatmunkában való részvételt, az együttgondolkodást, a közös projekteken való munkálkodást, valamint a sok forrásból való tájékozódást, a kritikus gondolkodást. Az informatikai műveltségi terület keretében szerzett ismeretek nem elegendőek, az előrelépést, az igazi gyakorlati alkalmazást a szaktárgyi és a tantárgyközi pedagógiába való beépítés jelenti. Így a diákok már az iskolában meg-

tanulják eszközként használni a számítógépet és az internetet, hiszen munkába álláskor ezzel a kihívással kell szembenézniük.

A rendszer alapcéljain kívül megnevezhetünk más, összetársadalmi célok megvalósításában közrejátszó fontos elemet is. Ilyen pozitívum lehet a kollaboratív, kooperatív munkamódszerekkel tanuló diákok közötti kapcsolatrendszer egy magasabb szintjének elérése, a társadalmi kirekesztés és a különböző népcsoportok elfogadásának javítása.

A konferencia céljai a következő fő témák köré voltak csoportosíthatók:

- a digitális pedagógia felhasználási lehetőségeinek bemutatása közoktatási környezetben,
- a digitális tananyagok és taneszközök fejlesztési irányainak tartalmi és technológiai meghatározása,
- a tanítás-tanulás IKT módszereinek számítógéppel segített differenciált, kollaboratív csoportmunkán keresztüli empirikus megismerése,
- beszámoló a Sulinet IKT alapú pedagógus-továbbképzési programjának aktuális állapotáról, a hazai és nemzetközi trendekről.

Forrás: www.sulinet.hu/rendezvenyek

A könyvtár – kapu a világra

A könyvtár különleges helye ízekre szabdalt világunknak: kapu a munka, a tanulás, a kikapcsolódás és a társadalmi érintkezés világára. Az ember tevékenységének sokféleségében lehet jelen nálunk. A könyvtárról kialakult kép mégis, valami más. Mit tud rólunk a felhasználó? Mit tud rólunk a társadalom? Mit engedünk megmutatni magunkból? Vándorgyűlésünkön erről a teljességről, annak megmutatkozásáról szeretnénk beszélni.

A Nagykanizsán meghonosodott játékkal és látványossággal: a gólyalábazással különleges élményt, a légkondicionált könyvtárépülettel kényelmet, a programokkal pedig igazi tartalmat szeretnénk nyújtani a vándorgyűlés résztvevőinek.

Helyszín:

Halis István Városi Könyvtár,
8800 Nagykanizsa, Kálvin tér 5.

Elérhetőség:

Telefon: 93 509 529

Bognár Csilla 06 30 393 04 72

Strausz Ferenc 06 20 94 44 005

Honlap: www.kanizsa.hu/konyvtar

E-posta: vandorgyules@kanizsa.hu

TERVEZETT PROGRAM

2003. augusztus 14. csütörtök

11.00 REGISZTRÁCIÓ a Halis István Városi Könyvtárban (a rendezvény ideje alatt folyamatosan működik)

12.00–13.00 Ebéd

13.30 **BELVÁROSI KÖRSÉTÁK** (Indulás a könyvtártól)

15.30 Művészeti alkotás avatása a könyvtár épületében.

A vándorgyűlés tiszteletére rendezett Kanizsai Tárlat megnyitása az épületben.

A könyvtári tér vándorgyűlési terré való átalakításának jelképes befejezése.

16.00 18.00 **PLENÁRIS ÜLÉS**

18.00–20.00 Vacsora

20.00–21.00 Kulturális program – jazz, ének, vers – kanizsai előadók

2003. augusztus 15. péntek

7.00–9.00 Reggeli

9.00–9.20 Fejezetek a könyvtár életéből. A Halis István Városi Könyvtár bemutatkozása

9.30–12.00 **SZEKCIÓÜLÉSEK**

1. szekció: A könyvtár totalitása

2. szekció: Dokumentumtermelő könyvtár

3. szekció: A könyvtár mint a kutatómunka infrastruktúrája

4. szekció: A könyvtár – munkaképesség – versenyképesség – élethosszig tartó tanulás

12.00–14.30 Ebéd

14.00–14.30 **SZEKCIÓÜLÉSEK**

5. szekció: A tanító könyvtár. Könyvtárhasználat és internethasználat tanítása felnőtteknek, gyermekeknek

6. szekció: A könyvtár mint a társadalmi érintkezés csomópontja

7. szekció: Mozi és zeneszó a könyvtárban

8. szekció: A könyvtár mint médiaszereplő

16.30 Játék, gólyalábas verseny! Gyakorlás 9 órától 16 óráig a könyvtár környezetiében.

17.00 **ZÁRÓ PLENÁRIS ÜLÉS**

20.00 **BARÁTI TALÁLKOZÓ.** Az est vendégei Nagykanizsa szellemi életének reprezentánsai,

Rózsás János memoáriró, dr. Ördög Ferenc nyelvész, Kustár Zsuzsa képzőművész.

A vándorgyűlési terré átalakított könyvtári tér visszaállításának jelképes megkezdése.

2003. augusztus 16. szombat

7.00–9.00 Reggeli

Kirándulások Nagykanizsa környékére

A programok a Halis István Könyvtártól indulnak.

Magyar Könyvtárosok Egyesülete

35. vándorgyűlése

2003. augusztus 14–16. Nagykanizsa

Halis István Városi Könyvtár

A kirándulások tartalmazzák az ebéd költségét is.

Nagykanizsa: városnézés, Csónakázó-tó, gólyalábas vetélkedő

Indulás: 9.00

Program vége: kb. 13.00 órákor

Részvételi díj: 1000 Ft

Principális völgye

Indulás: 8.00

Program vége: kb. 15.00 órákor

Útvonal: Nagykanizsa – Gelse – Felsőrajk – Pötréte – Hahót – Zalaszentbalázs – Homokkomárom – Nagykanizsa

Programok: Gelse Petőfi Sándor Információs Központ (Könyvtár és teleház)

Felsőrajk, Pötréte települések bemutatkozása a felsőrajki „várban”

Homokkomárom búcsújáráshely, kegytemplom bemutatása

Borkóstolás a Homokkomárom borvidéki szőlőhegyen

Részvételi díj: 2500 Ft

3. Örömhegyi gyalogtúra:

Indulás: 8.00

Program vége: kb. 15.00 órákor

Útvonal gyalog: Zalaújlak – Gesztenyeház – Örömhegy (Postás kulcsosház) – Nagybakónak

Táv: Zalaújlak – Örömhegy 4,5 km

Örömhegy – Nagybakónak 5 km

összesen: 9,5 km

Zalaújlak: Egry József (a Balaton festője) szülőháza

Részvételi díj: 2000 Ft

4. Zalakaros - Kis-Balaton

Indulás: 8.00

Program vége: kb. 15.00 órákor

Útvonal: Nagykanizsa – Zalakaros – Zalakomár – Balatonmagyaród – Kis-Balaton – Zalakomár – Zalakaros – Nagykanizsa

Zalakaros termál- és élményfürdő

Részvételi díj: 4500 Ft

Kis-Balaton: Kis-Balaton bemutatóház, Kápolnapusztai bivalyrezervátum, Kányavári sziget.

Részvételi díj: 3000 Ft

5. Arborétum – kisvasút

Indulás: 7.45

Program vége: kb. 16.00 órakor

Útvonal: Nagykanizsa – Letenye – Kistolmács – Bázakerettye – Csömödér – Bázakerettye – Kistolmács – Letenye – Nagykanizsa

Bázakerettye: olajos emlékmű, művelődési ház, termálfürdő

Letenye: könyvtár, tervezte Makovecz Imre, épült 1993-ban

a) Fürdés a kistolmácsi szabad strandon

Részvételi díj: 3800 Ft

b.) Bázakerettye termál fürdő

Részvételi díj: 4200 Ft

c.) Séta a budafai arborétumban vezetéssel

Részvételi díj: 4000 Ft

6. Gyékényes – Curgó

Indulás: 8.00

Program vége: kb. 16.00 órakor

Útvonal: Nagykanizsa – Örtilos – Gyékényes – Curgó – Gyékényes – Nagykanizsa

Örtilos: Mura-Dráva összefolyás, Szentmihály kápolna, Fesztung

Gyékényes: kavics bányából kialakított kristálytisza strandfürdő

Fürdés a gyékényesi strandon

Részvételi díj: 3500 Ft

Curgó: városnézés, könyvtár

Részvételi díj: 3500 Ft

7. Kis-Balaton – Keszthely

Indulás: 8.00

Program vége: kb. 16.00 órakor

Útvonal: Nagykanizsa – Zalakaros – Zalasabar – Zalavár – Keszthely – Nagykanizsa

Keszthely: városnézés, Festetics kastély, Helikon Könyvtár, Fejér György Városi Könyvtár

Részvételi díj: 3000 Ft

8. Szlovénia

Indulás: 8.00

Program vége: kb. 16.00 órakor

Útvonal: Nagykanizsa – Letenye – Lenti – Lendva – Muraszombat – Zalaötvő – Nagykanizsa

Részvételi díj: 5500 Ft

18.00-20.00 Vacsora

20.00 órától Könyvtári beszélgetés. Alkalmi műsor. Játék

2003. augusztus 17. vasárnap

7.00-8.30 Reggeli

SZÁLLÁS

Dr. Mező Ferenc Gimn. Kollégiuma (Petőfi u. 5.). A könyvtártól kb. 200 m-re.

Elhelyezés 3 ágyas szobákban, közös fürdő, WC, szintenként. 1200 Ft/fő/éj

Cserháti Sándor SZKI kollégiuma (Ady E. u. 74/a. a vasútállomásnál). A könyvtártól kb. 1800 m-re. Elhelyezés 3 ágyas szobákban, közös fürdő, WC szintenként.

a) 1 fő részére 2000 Ft/fő/éj

b) 3 fő részére 1200 Ft/fő/éj

Főiskolai kollégium (Zárda u. 2.). A könyvtártól kb. 900 m-re

Elhelyezés:

a) 3 ágyas zuhanyzós szobákban, 2200 Ft/fő/éj

b) 4 ágyas szobákban, közös fürdő, WC, szintenként 1100 Ft/fő/éj

Sportszálló (Kaán K. u.). A könyvtártól kb. 1800 m-re

Elhelyezés: 3-4 ágyas szobákban, közös fürdő, WC 1500 Ft/fő/éj

Hotel Touring (Attila u. 4.). A könyvtártól kb. 500 m-re

Elhelyezés 2 ágyas, zuhanyzós szobákban, pótágyazható

a) 1 fő részére 3960 Ft/fő/éj

b) 2 fő részére 2640 Ft/fő/éj

c) 3 fő részére pótágyal 2200 Ft/fő/éj

Korona Klub Hotel*** (Csónakázó-tó)

A könyvtártól kb. 4500 méterre, a városon kívül, csodálatos környezetben

Elhelyezés 2 ágyas, fürdős szobákban, pótágyazható

a) 2 fő részére reggelivel 6000 Ft/fő/éj

b) 3 fő részére reggelivel 5000 Ft/fő/éj

Hotel Centrál*** (Erzsébet tér 23.) A könyvtártól kb. 600 m-re, a város főterén

Elhelyezés 2-3 ágyas, fürdős szobákban

a) 1 fő részére reggelivel 11000 Ft/fő/éj

b) 2 fő részére reggelivel 6500 Ft/fő/éj

c) 3 fő részére reggelivel 4850 Ft/fő/éj

A korábban érkezőknek illetve a további maradéknak kérésükre segítünk a szállás-foglalásban és programot is szívesen javasolunk.

ÉTKEZÉS

A Batthyány Lajos Gimnázium étkezdéjében biztosítunk étkezési lehetőséget. A Gimnázium a könyvtár közvetlen közelében található.

A baráti találkozó részvételi díja tartalmazza a pénteki vacsorát. A Nagykanizsán kívül eső szombati programok tartalmazzák az ebédet.

Reggeli 350 Ft

Ebéd 750 Ft

Vacsora 600 Ft

Az árak tartalmazzák a reggeli és az ebéd utáni kávét.

Honlapunkon folyamatosan jelentetjük meg a vándorgyűlései kapcsolatos részleisek információkat, jelentkezési lap (rtf formátumban) letölthető, illetve digitális adatlap tölthető ki.

A Könyvtárostanárok Egyesületének állásfoglalása a könyvtárostanárok alkalmazására vonatkozó rendelkezések módosulásáról és annak értelmezéséről

2002. LXII. tv.
a Magyar Köztársaság
2003. évi költségvetéséről
(in.: Magyar Közlöny 2002/163. szám)

83. § (3) A közoktatásról szóló – módosított – 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban Kt.) 124. §-ának (24) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(24) A könyvtáros tanárok (tanítók) alkalmazására vonatkozó rendelkezéseket 2003. szeptember 1-jétől fokozatosan kell bevezetni az általános iskolákban, középiskolákban és szakiskolákban. A kollégiumokban és az alapfokú művészetoktatási intézményekben a könyvtáros tanárok (tanítók) alkalmazására vonatkozó rendelkezéseket 2004. szeptember 1-től fokozatosan kell bevezetni. Ezektől az időpontoktól kezdődően a számított létszámból egy, ezt követően tanévenként további fél-fél fő létszám biztosítása kötelező.”

(5) A Kt. 1. számú melléklet Első rész „Pedagógusok” fejezet „Iskolában és kollégiumban” alcím 2. pontja a következő második mondatkal egészül ki:

„ Kollégiumban ha azt legalább kettőszáz és legfeljebb négyszáz tanuló befogadására létesítették egy, négyszáznál több tanuló befogadására létesítették további egy könyvtáros tanárt (tanítót) kell alkalmazni.”

(8) A Kt. 1. számú melléklet Harmadik rész II. fejezet 7. pontjának a)

alpontja helyébe a következő rendelkezés lép:

„ – ha az iskolában, alapfokú művészetoktatási intézményben, kollégiumban nem kötelező a könyvtáros tanár (tanító) alkalmazása kettőszáz tanulóig legalább heti öt órát (napi egy órát) kettőszáz tanuló fellett heti tíz órát (napi kettő órát) a kötelező óra terhére biztosítani kell az iskolai, kollégiumi könyvtári feladatok ellátásához.”

A könyvtárostanárok alkalmazására vonatkozó rendelkezések értelmezését szeretné segíteni a Könyvtárostanárok Egyesületének ezen állásfoglalása.

A gyakorlatban tapasztalható, hogy a könyvtárostanárok alkalmazására vonatkozó rendelkezéseket eltérő módon alkalmazzák és értelmezik, ezért indokolt ennek áttekintése.

Az iskolai könyvtár működtetésére vonatkozó rendelkezések:

– Mely intézményekben szükséges könyvtárat létesíteni, fenntartani és működtetni?

Erre a kérdésre a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 7. számú melléklete adja meg a választ.

Kötelező a könyvtár fenntartása az általános iskolában, ha azt nyolc évfolyammal alapították:

– a gimnáziumban, függetlenül attól, hogy hány évfolyama és hány osztálya van,

– a szakközépiskolában, függetlenül attól, hogy hány évfolyama és hány osztálya van,

– valamint a szakmunkásképző iskolában, amennyiben általános műveltséget megalapozó évfolyama van.

Nem kötelező a könyvtár működtetése, ha a feladatot többcélú intézményben nyilvános könyvtár látja el. Amennyiben nem kötelező az iskolai könyvtár előírása, abban az esetben könyvtárszobát kell működtetni a székhelyen és a telephelyen is. Így pl. ha a székhelyen működik könyvtár, a telephelyen könyvtárszobának akkor is lernie kell.

Szükség van a könyvtár működtetésére minden olyan kollégiumban, amelyet legalább kétszáz tanuló befogadására létesítettek.

Ha a kollégiumban nem kötelező a könyvtár működtetése, akkor könyvtáris szobának kell rendelkezésre állni a tanulói és a pedagógus igények kielégítéséhez. Ha a kollégium székhelyen és telephelyen is működik, a könyvtárszobát biztosítani kell a telephelyen akkor is, ha a székhelyen van könyvtár.

Az alapfokú művészetoktatási intézményben kötelező a könyvtár működtetése, ha legalább hat évfolyammal alapították.

Ha a könyvtár működtetése nem kötelező, abban az esetben könyvtárszobát kell fenntartani.

A könyvtárostánárok létszámának meghatározása

Az új rendelkezések a könyvtárostánár (tanító) létszámának a meghatározására hasonló előírásokat tartalmaznak, mint általában a pedagógus-létszám meghatározásához a következő speciális rendelkezéssel:

2002. LXII. tv. a Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetéséről

(4) A Kt. 1. számú melléklet Első rész „Pedagógusok” fejezet „Iskolában és kollégiumban” alcím 1. pontja a következő második-negyedik mondatral egészül ki:

„Ha külön jogszabályban meghatározottak szerint az iskolai könyvtár működtetése kötelező, a könyvtáros tanár (tanító) létszámának megállapításánál minden, az ötödiktizenharmadik évfolyamon a helyi tantervben szereplő könyvtári órát, továbbá a könyvtár nyitva tartásának idejét is figyelembe kell venni.

Ha az iskolai könyvtár működtetése kötelező a könyvtáros tanári (tanítói) létszám egyenél akkor sem lehet kevesebb, ha a számítások ezt lehetővé teszik.

Az alapfokú művészetoktatási intézményben, ha legalább kétszáz és legfeljebb négyszáz tanuló befogadására létesítették egy, ha több, mint négyszáz tanuló befogadására létesítették további egy könyvtáros tanárt kell alkalmazni.”

A könyvtárostánár kötelező óraszám keretében biztosítja a könyvtár nyitva tartását és a könyvtári órákat. Munkaköri feladatként a teljes munkaidő többi részének hetven százalékában a könyvtár zárva tartása mellett ellátja a könyvtári munkát, az állománygyarapítást, az állomány gondozását és a kutatómunkát, továbbá az iskolai kapcsolattartást. A fennmaradó további harminc százalék a munkahelyen kívül vég-

zett felkészülésre, könyvtári kapcsolattépítésre, állománygyarapításra, és más a pedagógus-munkakörrel összefüggő tevékenység ellátására szolgál.

A könyvtárostánár (tanító) létszámának meghatározásánál tehát figyelembe kell venni minden, a helyi tantervben meghatározott könyvtári órát, valamint azokat az órákat is, amikor gondoskodni kell a könyvtár nyitva tartásáról.

Mindezek a rendelkezések 2003. szeptember 1-jén lépnek hatályba

- az általános iskolákban,
- a középiskolákban és
- a szakiskolákban.

A kollégiumokban és az alapfokú művészetoktatási intézményekben ismét eltolódott a könyvtáros tanárok (tanítók) alkalmazására vonatkozó rendelkezések kötelező bevezetése. Ezekben a közoktatási intézményekben 2004. szeptember 1-jétől kötelező e létszám biztosítása.

A „fokozatosság” elve

Az általános iskolákban, középiskolákban és szakiskolákban is fokozatosan lehet bevezetni az új rendelkezéseket. Az ismertett rendelkezések alapján meghatározott létszámból ugyanis 2003. szeptember 1-től csak egy létszám biztosítása a kötelező. Ezt követően tanévenként további fél-fél fő létszámot kell biztosítani.

A fokozatos bevezetést kell alkalmazni az alapfokú művészetoktatási intézményekben és a kollégiumokban is, amennyiben az ismertett rendelkezések alapján nem egy, hanem két létszámot kell biztosítani a könyvtári feladatok ellátásához.

(2004. szeptember 1-től tehát a négyszáz tanulónál több tanuló befogadására létesített alapfokú művészetoktatási intézményekben és kollégiumban egy, 2005. szeptember 1-

től másfél, 2006. szeptember 1-től két létszám áll rendelkezésre a könyvtárosi feladatok ellátásához.)

A könyvtárszoba működtetéséről

Az iskolában és kollégiumban könyvtárszobát kell működtetni minden olyan esetben, amikor az ismertett rendelkezések alapján nem kötelező a könyvtár működtetése. A könyvtárszoba működtetése a telephelyen akkor is kötelező, ha egyébként a székhelyen van könyvtár.

A könyvtárszobában az iskolai könyvtáros tanár (tanító) alkalmazása nem kötelező. A könyvtári feladatok ellátásáról azonban ilyen esetben is gondoskodni kell. Az ehhez szükséges időkeretet a közoktatásról szóló törvény 1. számú melléklet Harmadik rész II. fejezet 7. pontjának a) alpontja határozza meg.

A módosított rendelkezések szerint, ha az iskolában alapfokú művészetoktatási intézményekben, kollégiumokban nem kötelező a könyvtáros tanár (tanító) alkalmazása, kétszáz tanulóig legalább heti öt órát (napi egy órát), kétszáz tanuló felett heti tíz órát (napi két órát) a kötelező óra terhére biztosítani kell az iskolai kollégiumi könyvtári feladatok ellátásához. Ezek a rendelkezések 2004. szeptember 1-jétől lépnek hatályba. Eddig az időpontig a hatályos rendelkezések alapján heti egy órát kell biztosítani e feladatok ellátásához.

Az állásfoglalás kialakításához felhasználtuk a rendelet szövegét (2002. LXII. tv. a Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetéséről (in.: Magyar Közlöny 2002/163. szám) és az Iskolaszolgá, 2003. márciusi számában közölt ismertetést.

A Könyvtárostanárok Egyesülete feladatterve – 2003.

– Segítsük az iskolai könyvtárak fejlesztési stratégiájának (2002) megismertetését, az abban megfogalmazott feladatok megvalósulását – különös tekintettel a Könyvtárostanárok Egyesülete számára megjelölt feladatokat.

– Gyarapítsuk az egyesület tagjainak számát és a tagok szakmai ismereteit.

Együttműködünk és hatékony együttműködést alakítunk ki az iskolai könyvtárügyért felelős ágazati, szakmai irányítói feladatokat ellátókkal, fenntartókkal, felsőoktatási képviselőkkel, könyvtári és pedagógiai szervezetekkel, egyesületekkel.

– Képviseljük a könyvtárostanárok szakmai érdekeit.

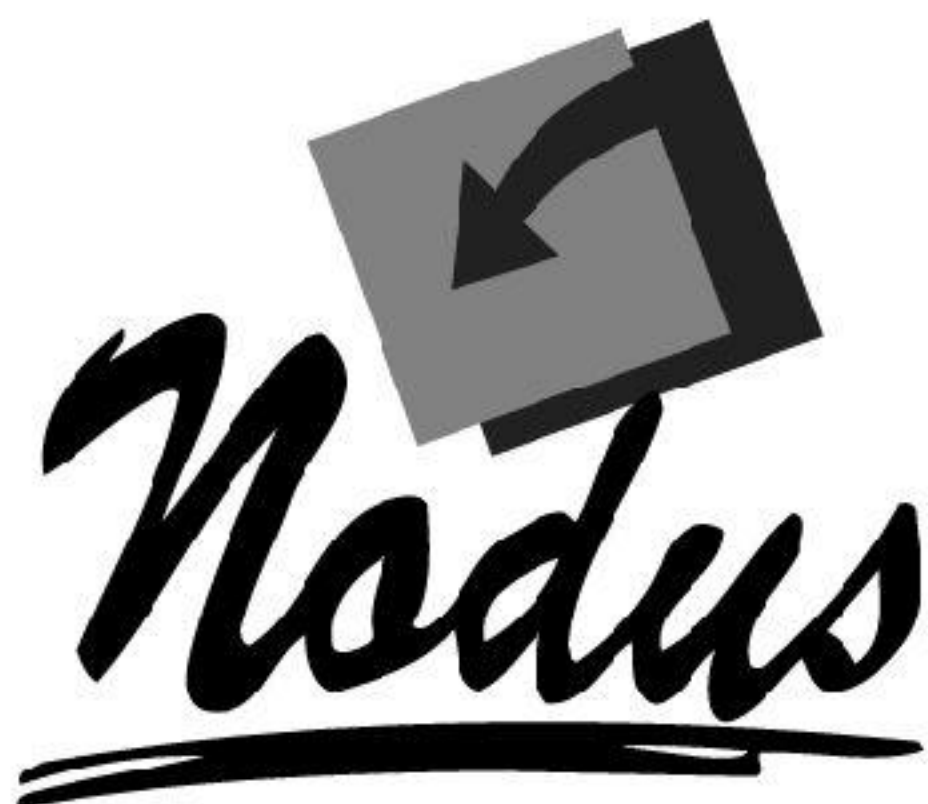
E stratégiai célok megvalósítása érdekében a 2003-as évre a következő feladatterv segíti a megvalósítást, az ellenőrzést és a munka értékelését.

	TEVÉKENYSÉG	FELELŐS	ESZKÖZ/ DOKUMENTUM	MÓDSZER	HATÁRIDŐ
1.	A KTE éves feladattervének elkészítése	Melykóné Tózsér Judit	feladatterv	Egyéni javaslatok összegyűjtése	2003. január 21.
2.	KTE ügyrendjének módosítása, véleményezésre elküldése	Kovácsné Garamszegi Marianna	KTE ügyrendje	Módosítás megszövegezése	2003. január
3.	KTE alapszabály VIII. fejezet módosítása	Kovácsné Garamszegi Marianna, Varga Zsuzsa	Bírószági bejegyzés módosítása	KTE alapszabály bejegyzése	2003.
4.	KTE Gazdálkodási Szabályzat felülvizsgálata	Kovácsné Garamszegi Marianna, Tóth Viktória, Cérnyi Ferencné	Gazdálkodási szabályzat-módosítása		2003.
5.	Hírlevél elkészítése	Tóth Viktória	Szerkesztés, postázás	Hírlevél	2003. február 28.
6.	Elnökségi ülések előkészítése	Kovácsné Garamszegi Marianna, Horváthné Szandi Ágnes,	e-mail, telefon		Folyamatos
7.	Elnökségi ülésekről emlékeztető megírása	Horváthné Szandi Ágnes	Jegyzőkönyvvezetés, postázás	emlékeztető	Elnökségi ülést követően
8.	Pályázatok figyelése, megírása, igazolások beszerzése	Varga Zsuzsa, Kovácsné Garamszegi Marianna, Emmer Gáborné,	Pályázatfigyelés, pályázati anyag	Pályázatkészítés	Folyamatos
9.	Az egyesülethez érkező anyagok véleményezése, javaslattevés Új közoktatási és könyvtári jogszabályok értelmezése, véleményezése	Varga Zsuzsa	Szakmai javaslatok megfogalmazása, nyilvánosságra hozása, állásfoglalás, Tájékoztatás, felkészítés		Folyamatos
10.	Tavaszi szakmai nap Témajavaslat: az OKT módosítása kapcsán az iskolai könyvtárak, a könyvtárostanárok, a könyvtárpedagógiai programok jövője az iskolákban, Könyvtári fejlesztési stratégiák, életpályamodell témákban	Varga Zsuzsa, elnökség tagjai, Emmer Gáborné, Tóth Viktória	Ügyviteli nyomtatványok, meghívók, Helyszín előkészítése, vendéglátás, technikai eszközök, díjazás	A tavaszi szakmai nap, előadások	2003. március 19.

11.	Bod Péter Könyvtárhasználati verseny segítése	Kovácsné Garamszegi Marianna, Melykóné Tőzsér Judit, Varga Zsuzsa	Együttműködés a KAOKSZI-val, tárgyjutalom	Elődöntő feladatainak az elkészítése, a döntő feladatscrainak elkészítése, zsűrizés	2003. január 29., március április 25.
12.	Tehetséggondozás az iskolai könyvtárban című anyag elkészítése	Melykóné Tőzsér Judit	Szakmai anyag elkészítése		2003. február
13.	Jogszabályok, törvényi változások nyomonkövetése	Varga Zsuzsa, Kovácsné Garamszegi Marianna, Melykóné Tőzsér Judit	Sajtófigyelés Az új jogszabályok előkészítése, követése	Értesítés	Folyamatos
14.	Társ szervezetek rendezvényein való részvétel	Varga Zsuzsa Tóth Józsefné Emmer Gáborné	Részvétel, együttműködés, szakmai képvislet	Tájékoztatás a rendezvényekről	Folyamatos
15.	Akkreditált továbbképzésünk indítása több helyszínen	Varga Zsuzsa Emmer Gáborné,	Indítási engedély, Szakmai ajánlás, tájékoztatás tanfolyamszervezés	Az akkreditált tanfolyam anyaga	Folyamatos
16.	A KTE honlapjának tartalomfrissítése, tartalomfejlesztése, közzététele civil és szakmai oldalakon	Varga Zsuzsa Emmer Gáborné	Frissített honlap az aktuális információkkal		Folyamatos
17.	Szakfelügyelet indításával, szervezésével kapcsolatos feladatok értelmezése	Emmer Gáborné	Szakértők felkészítésének támogatása a munkára	Pályázat	
18.	Őszi szakmai nap Témajavaslatok Könyvtári stratégia, Mit vár a könyvtári stratégia az iskolai könyvtáraktól? Mit vár az iskola az iskolai könyvtáraktól? Az iskolai könyvtáros speciális szakismerete a szolgáltatások igénybe vételére, A kapcsolatépítés lehetőségei	Varga Zsuzsa, Emmer Gáborné, Tóth Viktória, az elnökség tagjai	Ügyviteli nyomtatványok, meghívók, helyszín, vendéglátás, technikai eszközök, díjazás,	Előadások	2003. október
19.	Szakmai ajánlás az iskolai könyvtárügyet érintő kérdésekről kollégák, igazgatók és fenntartók részére	Melykóné Tőzsér Judit	Pultinált ajánlások		2003. június
20.	Kapcsolatépítés az MKE szekciókkal, informatikus könyvtárosokkal	Emmer Gáborné			Folyamatos
21.	A Debreceni konferencia anyagának szerkesztése, a kiadvány elkészítése, kiadása	Emmer Gáborné	Az elkészült kiadvány		2003.december
22.	Az egyesületen belül működő területi és szakmai szervezetek támogatása	Emmer Gáborné			Folyamatos

REJTETT DIMENZIÓK A TERMÉSZETBEN

Új, háromdimenziós taneszköz!

A Csodák Palotájában már nagyon sok diák és pedagógus megcsodálhatta az állványos prizmat, mellyel a speciálisan készített sztereó képek térben, 3 dimenzióban láthatók.

Célunk az volt, hogy olyan taneszközt adjunk az élettelen és az élő természettel foglalkozó tanárok és diákok számára, mely a természetismeret, a biológia, a földrajz és a kémia tudományához ad gazdag, a hagyományos szemléltetésnél valóságosabb megjelenítést.

Ennek az elvárásnak taneszközünk úgy tud megfelelni, hogy a természetet térhatású valóságában tárja elénk.

A taneszközcsalád az alábbi elemekből áll:

- I. Állványos prizma, csoportos használatra
- II. Sztereó prizmapáros nézőléc, egyéni használatra

III. Sztereó képpárok, az alábbi témakörökben, témakörönként 20-20 képpár:

1. Virágok és virágzatok
2. Növények törzsfelépése és szervezettana
3. Rovarak testszerveződése
4. Természetes életközösségek

A témaköröket folyamatosan bővíteni fogjuk.

IV. Módszertani füzet az eszközök, valamint a fenti képsorozatok pedagógiai felhasználásához.

Új témakörök kiadásakor is biztosítunk módszertani füzetet.

A taneszközcsalád egyben és elemenként is megvásárolható!

Az állványos prizma fogyasztói ára:	12 800 Ft.
Prizmapáros nézőléc ára:	930 Ft.
Sztereó képpárok fajtánként pár/csomag ára:	980 Ft.
Módszertani füzet ára:	280 Ft.
A teljes taneszközcsalád ára 4 kép sorozattal:	18 380 Ft.

Kedvezmények! A teljes sorozatot megrendelők 5% kedvezményt kapnak.

Megrendelhető: OKTKER-NODUS Kiadó Kft., 8201 Veszprém, Pf. 201

Telefax: 88/421-080 • E-mail: oktker@sednet.hu

Veszprémi Egyetem Tanárképző Kar

Pedagógiai Kutatóintézet

Pápa, Jókai út 37.

Postacím: 8501 Pápa, Pf. 68 Tel.: (89)510-290 Fax: (89)510-292 E-mail: vepi99@almos.vein.hu

2002 decemberében jelent meg a Veszprémi Egyetem Tanárképző Kar Pedagógia Kutatóintézete kiadásában az **Értékközvetítő és képességfejlesztő program – Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelési program jubileumi konferenciájának előadásait tartalmazó** kötetünk. A kiadvány tartalmazza a konferencián részt vett előadók és hozzászólók előadásait, fényképeit, az ünnepi műsor programját, az erről készült pillanatfelvételeket, valamint a résztvevők teljes névsorát.

Ugyancsak 2002 decemberében jelent meg **Dr. Zsolnai József Vesszőfutásom a pedagógiáért Egy pedagógus-életút sikerei és botrányai** c. mikrotörténelmi kötet a Nemzeti Tankönyvkiadó gondozásában.

Cím	Bruttó ár
Dr. Zsolnai József: Paradigmák és paradigmaváltások a magyarországi anyanyelv- és irodalompedagógiai kutatások körében	1300 Ft/db
Az alkotó pedagógia tovább(i) él(ete) Pápán. (Szerk.: dr. Zsolnai József)	1200 Ft/db
Kiss Éva: Tizenkét tétel az ÉKP innovációjáról	1300 Ft/db
Zsolnai Józsefné: A Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelési program oktatáspolitikai kontextusa és hatástörténete (1971–2001)	1400 Ft/db
Zsolnai Józsefné: Dokumentumok a Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelési program történetéből (1971–2001)	1900 Ft/db
Az Értékközvetítő és képességfejlesztő pedagógia iskolái	2900 Ft/db
Értékközvetítő és képességfejlesztő program Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelési program Jubileumi Konferencia Előadások (Alkotó szerkesztő: Dr. Zsolnai József)	700 Ft/db

A köteteket megvásárolhatja a **Pedagógus Könyvesboltban** (Budapest, Múzeum körút 3., tel.: 06-1/317-3506), a **Pedellus Könyvesboltban** (Budapest, XIV., Szobránc u. 6–8. tel.: 06-1/460-1876) és a **Nebuló Könyvházban** (Budapest IX., Ecseri u. 14–16., tel.: 06-1/357-6506), vagy megrendelheti intézményünknel a fenti címen.